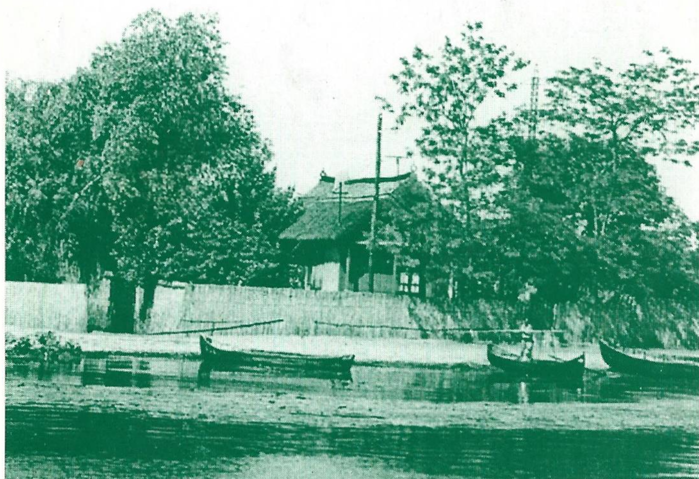
CĂTĂLIN ROPALĂ

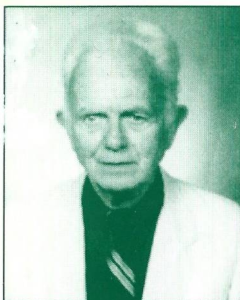
PERIPRAVA

Memorial din gulagul românesc

Editura MAJADAHONDA

"Cei care au citit acest *«Curriculum Vitae»* în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini şi deci, din motive financiare, nu poate fi publicat *«in extenso»*. Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Aşa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activităţii legionare şi se va intitula *PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc*"

I.S.B.N. : 973-97183-5-3 12.000 LEI

COLECȚIA

ROMÂNII ÎN ISTORIA

UNIVERSALĂ

THE ROMANIANS
IN
WORLD HISTORY

(VOL. 48)

Coordonator:

Dr. Gheorghe Buzatu

CĂTĂLIN ROPALĂ

PERIPRAVA

Memorial din gulagul românesc

Editura MAJADAHONDA
București

I.S.B.N. : 973-97183-5-3

Tehnoredactare computerizată şi coperta: Mariana Vlad

Fotografia de pe coperta I: Periprava, o aşezare liniştită de pescari transformată de regimul criminal comunist într-un adevărat iad.

Fotografiile de pe coperta a IV-a: Autorul (sus) şi *Pavilionul administrativ* al fostului lagăr de exterminare de la Periprava azi (jos).

EDITURA *MAJADAHONDA*
Nr. Reg. com.: J 40/16.275/ 94
Cod fiscal: 6149320
Str. Sergent Turturică Nr. 30
76.606 - Bucureşti
Sector 5, Of. PTTR 76
Telefax : 7.89.16.14
Director : ***Mariana VLAD***
Consilier : ***Radu - Dan VLAD***
Banca TURCO - ROMÂNĂ
Cont : 348 - 2

IMPRIMAT LA *MAJADAHONDA* S.R.L.
Apărut 1997

Cei care au citit acest *„Curriculum Vitae"* în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini şi deci, din motive financiare, nu poate fi publicat *„in extenso"*. Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Aşa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activităţii legionare şi se va intitula ***PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc.***

Dedic această lucrare camarazilor, prietenilor şi, în genere, tuturor celor apropiaţi mie, care cunosc prea puţin din întâmplările perioadelor când nu am fost printre ei.

De asemenea, închin rândurile care urmează fiului meu Dan, căruia destinul să nu-i rezerve încercările prin care am trecut eu.

Cât priveşte soţia mea Ţuky, să fie încredinţată că fără sprijinul ei direct şi permanent nu aş fi putut realiza cu bine amintirile mele.

Ţin să mulţumesc în mod deosebit „ocazionalelor" mele „secretare" cărora le-am dictat amintirile, printre care se găsesc Graziella, Maria, Athena, Ruri şi Simina.

Cuvânt înainte

De obicei se recurge la o terţă persoană spre a prezenta o lucrare; în ceea ce mă priveşte, întrucât drumul sinuos pe care l-am parcurs în perioadele privative de libertate sunt cunoscute numai de mine, găsesc necesar ca prezentarea să fie făcută chiar de autor.

Dintru început ţin să precizez că nu fac parte din cohorta nesfârşită a celor care recurgând la radio, televiziune sau presă urmăresc să-şi facă recalmă ori caută a se impune cititorilor.

Găsesc că cei care au avut de suferit efectiv în aceşti cincizeci de ani de opresiune politică trebuie să rămână modeşti şi decenţi în relatările lor, cu singura condiţie a nu se abate de la adevăr.

Nu am încercat să relatez întâmplări dureroase din punct de vedere fizic, cât şi moral, fiindcă rămân la părerea mea că adevărul relatat aşa cum s-a petrecut are tendinţa de a fi crezut foarte puţin; de aceea, în descrierea perioadelor când am făcut parte dintre cei care au petrecut anii după sârme, povestirea mea are câteodată o viziune contradictorie, paradoxală chiar, fiindcă din toţi cei ce ne-au oprimat s-au găsit şi oameni de bine, instrumente în mâna potentaţilor sau a torţionarilor.

Mulţumesc bunului Dumnezeu că m-a ţinut deoparte de infernul Piteşti sau Gherla şi, în genere că mi-a rezervat favoarea de a trece prin coloniile de muncă fără a suferi obsesia regimului celor din închisori.

Am fost toată viaţa un om care a trăit în mijlocul naturii, căruia i-a plăcut libertatea şi a luptat pentru ea, astfel că, într-o celulă aş fi fost de-a dreptul sufocat.

Iarăşi trebuie să recunosc cu toată sinceritatea că nu pot să-mi dau seama care ar fi fost evoluţia mea dacă destinul

m-ar fi aruncat în rândul celor care au fost transformaţi în adevărate zdrenţe umane, sau dacă măcar aş fi supravieţuit groaznicului tratament la care au fost supuşi cei prezenţi în aceste focare de distrugere; de aceea găsesc că pentru rarii supravieţuitori care au trecut prin aceste grele încercări nu trebuie să avem decât un sentiment de înţelegere şi de milă creştinească, evitând a le aminti aceste căderi din viaţa lor.

În decursul anilor s-au scris şi s-au tipărit foarte multe lucrări care s-au referit la viaţa propriu-zisă din închisorile comuniste; am considerat necesar a se evidenţia şi viaţa celor care au trecut prin coloniile de muncă, unde principala noastră preocupare era de a supravieţui în lupta cu normele ridicate de producţie şi cu bestialitatea miliţienilor şi securiştilor care aveau ordinul să ne distrugă.

Nu am pretenţia ca prezenta povestire să fie o operă literară, fiindcă, în fond nu sunt un scriitor de profesie. Desigur, ca elev am avut anumite compoziţii apreciate de profesorii mei care au ţinut să mă recomande ca un ambasador la *„Tinerimea română"* unde anual se ţineau concursuri, iar în perioada celui de-al doilea război mondial am lucrat în calitate de corespondent de război pe frontul din Răsărit şi probabil că articolele mele au avut o oarecare greutate şi realism întrucât au fost în totalitate cuprinse în volumul editat de Ministerul Propagandei intitulat ***Sânge românesc pentru viaţă nouă***, lucrare care probabil există la Arhivele Statului.

Las cititorilor, şi mai cu seamă tineretului care va parcurge rândurile ce urmează, a judeca dacă subsemnatul m-am comportat la înălţimea momentelor pe care le-am trăit.

Cătălin Ropală

Primii paşi în Legiune

În 1937 eram funcţionar la *Banca Naţională*. Din 1934 eram licenţiat al *Academiei Comerciale* şi al Facultăţii de Drept din Bucureşti şi trecusem cu greu pragul şomajului care făcea, în anii când eu terminasem studiile, ca tinerii licenţiaţi să se angajeze la munci inferioare calificării lor ca: agent de circulaţie, agent fiscal, redactor sportiv etc. Şomajul intelectual era un fenomen normal, iar pătrunderea proaspeţilor licenţiaţi în reduta financiară sau juridică era cât se poate de grea.

După o scurtă perioadă ca secretar al maestrului Demostene Botez, izbutisem să intru la *Banca de Credit Român* ca funcţionar în templul financiar al *„jidovului roşu"*, cum era denumit Oscar Kaufman. Cum ajunsesem aici, este altă poveste. Este suficient să amintesc că un coleg de armată la escorta regală, unde făceam stagiul militar era un intim al familiei Kaufman, astfel că sugestiile lui erau acceptate şi, de obicei, rezolvate.

De fapt, era primul meu serviciu şi prima mea experienţă: personalul Băncii era într-o proporţie uriaşă compus din minoritari evrei, cu o pregătire sumară, dar cu un simţ foarte dezvoltat pentru afaceri, de obicei la marginea codului penal.

Puţinii creştini - în general titraţi - erau priviţi cu destulă rezervă şi chiar cu un sentiment de respect. În decursul unui an şi jumătate, cât am rămas la această bancă, nu am visat decât la pasul următor, adică pătrunderea în citadela financiară a *Băncii Naţionale*, instituţie cu o veche tradiţie de salarizare şi de alte avantaje materiale. Prilejul asaltării *Băncii Naţionale* a constituit-o concursul deschis pentru primirea a optzeci de economişti care, în acel timp erau încadraţi ca impiegaţi. Pentru aceste optzeci de locuri

s-au prezentat circa o mie de candidaţi, toţi licenţiaţi ai *Academiei Comerciale* sau ai Facultăţii de Drept.

Calitatea concurenţilor a făcut ca Banca să mărească numărul posturilor la o sută douăzeci în loc de optzeci, dar, totodată aici am suferit şi prima decepţie: faţă de greutatea concursului care a durat cam două săptămâni, apreciam că salarizarea va fi de cincisprezece mii de lei lunar, dar guvernatorul în persoana lui Mitiţă Constantinescu a apreciat că un salariu iniţial de cinci mii de lei este suficient.

Pentru mine era o cruntă decepţie, pentru că acest salariu mi-l oferea şi *Banca de Credit Român*, care acum era dispusă să mi-l majoreze la opt mii de lei, ca să nu plec, fiindcă dădusem nişte rezultate satisfăcătoare cât lucrasem, dar mirajul *Băncii Naţionale* era prea puternic.

Deci, eram acum salariat al *Băncii Naţionale*, iar după şase luni, salariul nostru era de şapte mii de lei, beneficiind totodată de cincisprezece salarii anual, de concedii suplimentare de câte zece zile de *Paşti* şi de *Crăciun*, în afara concediului anual de odihnă care era de treizeci de zile, cât şi de acele *„punţi"* pentru orice sărbătoare religioasă minoră, astfel că, atunci când cădea într-o marţi sau vineri, beneficiam efectiv de trei zile libere.

Politiceşte aveam acum un statut aparte: eram membru al *Mişcării Legionare*. Cum am ajuns la această situaţie? Fusesem oare recrutat de cumnatul meu Vasile Marin? Hotărât, nu! El era prea caustic şi cu ironia lui muşcătoare niciodată nu pregeta a mă considera ca un slujbaş al lui Oscar Kaufman. Era oare un impuls spontan sau o invidie pentru tinerii apropiaţi vârstei mele, implicaţi politiceşte, care mă atrăgeau? Da şi nu! La *Drept* fusesem coleg în aceeaşi serie cu Virgil Rădulescu, iar la *Academia Comercială* cu Sandu Valeriu şi Tache Savin.

Eu însă avusesem de înfruntat alte greutăţi: o luptă destul de grea cu existenţa şi situaţia materială, fiindcă tatăl

meu, ofiţer superior, trebuia să-şi întreţină doi copii la studii superioare unde taxele şi costul cărţilor descurajau şi constituiau chiar o barieră de netrecut (mama, după obiceiul timpurilor era casnică, deci fără venit). Sora mea era studentă la *Medicină*, angajată pe o perioadă lungă de şapte ani şi chiar după trecerea concursurilor de externat şi internat la *Eforia Spitalelor Civile* nu pot să spun că avea un salariu, ci doar masă şi casă într-un spital.

În cursul studenţiei am fost salariat al Căilor ferate timp de un an - post obţinut la concurs - dar în final, după ce am suportat două curbe de sacrificiu, am fost dat afară ca minor; era pe timpul guvernării Iorga, care pentru salariaţi a constituit un adevărat dezastru.

După moartea lui Moţa şi a lui Marin a trebuit să-mi fac un serios examen de conştiinţă, ajungând la concluzia că, deşi eram prea puţin important şi neserios câteodată în manifestări, totuşi era cazul să intru şi eu ca un simplu soldat în luptă, atunci când unii dintre marii gradaţi dispar din rândul celor vii.

Ca salariat al Băncii am căutat să fac cunoştinţa altor colegi cu aceeaşi orientare; desigur că existau mulţi tineri cu vederi identice, mai ales dintre cei angajaţi în urma concursului, dar orientarea lor politică, într-o instituţie pur liberală, se cerea a fi foarte discretă. Printre cei de care m-am legat amintesc doar pe Conciu, mort în război, şi pe Cengher, asasinat şi aruncat într-o groapă comună la Rastolniţa!

Căutam să ne facem utili. Era în toiul *„Bătăliei cărţii"*, care consta în achiziţionarea de cărţi legionare, printre care figurau la loc de cinste ***Pentru legionari***, ***Cranii de lemn***, ***Crez de generaţie*** etc. pe care ulterior le lăsam acasă la anumiţi oameni pe care voiam să ni-i apropiem, în genere corifei politici, care speram că prin citirea acestor cărţi ne vor cunoaşte.

Pentru mine, această acţiune avea o deosebită importanţă, fiindcă tot cuibul *„Las' că-i bine"* (unitatea în care mă încadrasem) trebuia să arate în faţa şefului, inginer Virgil Ionescu, aflat la cură balneară în Karlsbad, că putea activa chiar în absenţa lui.

Rezultatul acţiunii noastre s-a concretizat în clasarea cuiburilor din Corpul *„Răzleţi"*, care se făcea lunar, pe primul loc.

La sfârşitul anului 1937 propaganda partidelor politice în vederea alegerilor ce urmau era foarte activă. Conducerea *Băncii Naţionale* împreună cu Guvernatorul ei, Mitiţă Constantinescu, omul *Palatului*, dându-şi seama că doar legionarii vor căuta să participe activ la propagandă pe teren, a interzis printr-o circulară participarea funcţionarilor la o astfel de manifestare.

Atât spiritul de loialitate faţă de şeful meu de cuib (care era şi şeful Regionalei Dobrogea) cât şi spiritul de răzvrătire de care am fost animat totdeauna în faţa unor măsuri nedrepte, m-au îndemnat să-mi iau concediu şi să plec în propagandă electorală în judeţul Constanţa, considerând că şi aportul meu putea aduce nişte voturi.

Echipa din care făceam parte era constituită din şase persoane, îngrămădite într-un Ford *„cu mustăţi"* condus de un macedonean, Costea la al cărui şold se balansa un uriaş pistol *„Bereta"*. Cu acest vehicul bizar care sforăia din toate măruntaiele, lăsând impresia că la o zdruncinătură mai serioasă se va dezmembra, am cutreierat tot judeţul, ajungând chiar prin văgăuni, unde niciodată nu a pătruns un automobil, iar populaţia, în majoritate musulmană, ne-a primit în genunchi cu temenele şi *„salamalekum"*-uri din care distingeam numai: *„Allah este Domnul şi Mohamed, profetul lui !"*.

Trebuie să accentuez că *Mişcarea Legionară* nu avea un program de guvernare care de obicei forma bagajul cu

care se prezenta un partid politic în faţa electorilor săi, *Căpitanul* fiind de părere că orice program politic este bun dacă este tradus în fapte.

Dacă în faţa virtualilor votanţi pentru Legiune nu puteam apărea cu un program de guvernare, în schimb ne prezentam foarte bine înarmaţi cu afişele noastre electorale care erau în culori, printre care predomina culoarea verde.

Noi ţineam alocuţiunile politice pe rând; când mi-a venit rândul, aceasta a reprezentat o premieră în viaţa mea, fiindcă niciodată nu vorbisem în public, în faţa unei asistenţe. Scena unde se desfăşura solemnitatea era o cafenea turcească, nelipsită din orice localitate dobrogeană unde câţiva turci bătrâni jucau domino, trăgând fum din nişte narghilele uriaşe. În alocuţiunea mea am căutat să fiu cât mai convingător, dar trebuie să recunosc că asistenţa era destul de apatică şi turcaleţii îşi continuau flegmatic jocul lor de domino. Când le-am distribuit însă afişele, ei s-au îmbulzit ca electrizaţi, mai ales în faţa portretului *Căpitanului* executat la intrarea dintr-o grotă în tabăra de la Carmen-Silva.

Cel mai bătrân dintre asistenţi şi-a pus narghileaua pe masă şi, sculându-se în picioare, a rostit: *„Am ascultat la tine, bre, la cele ce tu ai spus; acest Codrean, Kemal estem. Dacă tu adevăr ai grăit, atunci dam la voi votul pe patru ani, dacă tu pezevenghi estem, atunci adio măgurele!"*.

Alegerile din 1937 s-au făcut într-o formă cu totul nouă: pe de o parte, *Căpitanul* a avut o viziune reală a luptei electorale, pornind de la ideea că lupta fratricidă nu poate duce la nimic bun, iniţiind un cartel electoral care de fapt era un pact de neagresiune la care au aderat Iuliu Maniu, ca şef al *Partidului Naţional Ţărănesc* şi George Brătianu, din partea *Partidului Liberal*. Pe de altă parte, Richard Franosovici, care era ministru de Interne al partidului liberal de guvernământ a hotărât să nu facă obişnuitele ingerinţe

ale puterii locale de stat, reprezentată prin prefecţi, primari şi forţe jandarmereşti; deci, pentru prima dată în tradiţia românească urmau să se desfăşoare alegeri libere.

Drept urmare, rezultatele nu au fost atât de surprinzătoare, decât că *Mişcarea Legionară* a ieşit din alegeri ca un al doilea partid de importanţă, după partidul lui Iuliu Maniu, obţinând şaizeci şi şase de locuri de deputaţi în *Parlament*.

Anii 1938 - 1939

În Europa, Germania câştiga tot mai mult teren. După militarizarea Renaniei, a urmat anexarea prin forţă a Austriei, iar apoi Hitler, agitând problema sudetă, a ocupat o parte din Cehoslovacia. Sudeţii, cetăţeni cehoslovaci de origine germană, erau prezentaţi ca victime ale statului cehoslovac. Serviciul de spionaj al armatei germane, prin şeful ei, amiralul Canaris, a înscenat diverse conflicte de frontieră ca să justifice o intervenţie armată.

A urmat o mare agitaţie diplomatică în Europa, pentru a tempera zelul războinic al lui Hitler, iar democraţiile occidentale, reprezentate prin Chamberlain şi Daladier, alături de Mussolini, au mediat acest conflict, cedând de fapt în faţa lui Hitler şi dându-i acestuia mână liberă pentru intrarea în Cehoslovacia în ajutorarea sudeţilor. Cehoslovacia era apărată printr-un pact de neagresiune mutuală cu Franţa şi Anglia.

Hitler, odată ce a pus piciorul în Cehoslovacia, nu a ezitat pentru a găsi şi alte considerente de ordin istoric şi militar, şi a purces la ocuparea întregii Cehoslovacii, tot cu asentimentul tacit al celor trei mediatori. *Axa Roma-Berlin*, constituită ca formaţie de orientare politică viitoare în Europa se consolida pe zi ce trece, iar vechile citadele ale democraţiei parlamentare occidentale, ca *Societatea Naţiunilor*, *Mica Înţelegere* sau *Pactul Balcanic* se năruiau ca aşezări nenaturale, neputincioase şi neconcludente.

În timpul acesta, regele Carol al II-lea, care îşi punea în aplicare sforăriile sale politice, neagreând nici *Partidul Naţional Ţărănesc*, nici *Mişcarea Legionară* al cărei adversar a fost întodeauna, a adus la guvern o combinaţie Goga-Cuza, neviabilă şi nici măcar ieşită dintr-o voinţă a electoratului. Această combinaţie hibridă nu a realizat în

guvernare nimic deosebit, decât o serie de excese antisemite ale cuziştilor, care urmăreau să ia cu forţa din mâinile evreilor obiective comerciale şi industriale.

În acel timp *Mişcarea Legionară* îşi vedea liniştită de înjghebarea unui comerţ legionar, a unor restaurante legionare, a unor cooperative şi magazine de profil. Era o acţiune românească ce urma să contracareze influenţa evreilor în viaţa economică a ţării.

Deoarece profesorul Iorga, care se intitula naţionalist, nu avea decât cuvinte de ocară la adresa acţiunii legionare, *Căpitanul* i s-a adresat printr-o scrisoare, arătându-i de fapt ţelurile legionare în promovarea românilor în economia ţării, cerându-i să se documenteze singur prin vizitarea unităţilor create.

Iorga, un om extrem de orgolios, tindea să fie vedetă şi în afara istoriei (unde depusese, într-adevăr, o muncă remarcabilă). În politică era de fapt un ratat, fiindcă guvernarea lui a rămas o amintire de tristă memorie; naivitatea lui politică era însă o jucărie în mâinile abilului sforar Carol al II-lea, care-l manevra şi îl manipula ca pe o simplă jucărie mecanică fără pic de personalitate.

Probabil că sfătuit de *Suveran*, Iorga a făcut publică scrisoarea *Căpitanului*, care-i era adresată strict personal, dându-l în judecată pentru calomnie, iar găsirea unui complet de judecată care să-l condamne pe inculpat a fost o jucărie pentru dictator: *Căpitanul* a fost considerat vinovat şi condamnat la şase luni închisoare corecţională, fără suspendarea pedepsei.

Acum *„a sunat ceasul"* pentru ca întregul aparat de slugoi ai monarhiei, cât şi cel al finanţei iudeo-masonice să purceadă la decapitarea pericolului ce-l prezenta naţionalismul în România.

Actele pregătite din timp au stat la baza unui proces judecat la *Tribunalul Militar*, în care *Căpitanul* a fost

învinuit de înaltă trădare, principala acuză fiind o declaraţie a sa că, în 48 de ore de la luarea puterii, România să adere la *Axa Roma-Berlin*, ca o denunţare a slăbiciunii puterilor democrate occidentale.

Din completul militar, impus de *Suveran*, prezidat de colonelul Dumitru, nimeni nu a protestat la sentinţa elaborată, transmisă de la *Palat*. *Căpitanul* a fost condamnat la zece ani detenţie pentru crimă de înaltă trădare.

Regele Carol a plecat la Londra, la încoronarea regelui George şi, la întoarcere s-a oprit la Berlin, unde a discutat diverse perspective politice şi militare cu Hitler. Printre altele, Carol l-a întrebat pe Hitler *de* cum priveşte evoluţia *Mişcării Legionare*; acesta i-a răspuns că priveşte cu simpatie partidele naţionaliste frăţeşti, dar că nazismul nu este o marfă de export, iar mişcările de dreapta urmează să se dezvolte fără ingerinţe din partea Germaniei. Aceasta însemna: *„le feu vert"*, adică: *„cale liberă de acţiune"*.

Carol nu a lăsat să-i scape această ocazie şi a transmis primului ministru slugarnic Armand Călinescu dispoziţia de lichidare imediată a *Căpitanului*, cât timp regele este încă peste hotarele ţării.

Cine era acest ciocoiaş, trepăduş politic, estropiat care purta un monoclu negru în locul unde-i lipsea un ochi? Făcuse nişte studii în străinătate şi se prezentase cu mari pretenţii pentru a obţine un post de vază în politica ţării; primul său drum a fost la conacul Florica unde era fieful Brătienilor. Brătianu, însă, fie că era informat despre arivismul lui Călinescu, fie că vizita sa se petrecea la ore nepotrivite, şi-a primit vizitatorul în grajd, fapt pe care Călinescu l-a considerat drept o insultă personală şi atunci s-a prezentat în faţa lui Iuliu Maniu, care imediat i-a oferit un subsecretariat de stat, care de fapt a constituit platforma politică a lui Călinescu, şi ulterior, l-a propulsat ca titular al Ministerului de Interne în perioada dictaturii regale.

Prin mâna liberă pe care i-a dat-o Carol al II-lea, Călinescu a întrezărit eşafodajul viitorului său politic şi a purces la executarea celei mai oribile crime din istoria neamurilor. *Căpitanul*, împreună cu *Nicadorii* şi *Decemvirii* au fost scoşi din închisoarea de la Râmnicu-Sărat, îmbarcaţi în două *break*-uri al *Prefecturii Poliţiei*, cu lanţuri la picioare şi cătuşe la mâini prinse de spătarele băncilor. În spatele fiecărui deţinut era aşezat câte un plutonier de jandarmi, bine instruit, care, la un semnal al celor doi comandanţi, maiorii Dinulescu şi Macoveanu, au scos din buzunarele tunicilor un ştreang şi au sugrumat fiecare prizonier care le-a fost destinat. După ce li s-a mai aplicat câte un glonte în ceafă, au fost transportaţi la Jilava şi aruncaţi într-o groapă comună, turnându-se peste ei damigene cu acid sulfuric pentru a nu mai putea fi recunoscuţi, iar peste cadavrele lor s-a turnt o placă groasă de beton.

Comunicatul care a apărut a doua zi în ediţii speciale preciza că cei patrusprezece deţinuţi politici au încercat să fugă de sub escortă şi au fost împuşcaţi mortal.

Comunicatul în sine a produs o stupoare generală: legionarii, abil manipulaţi de organele *Siguranţei* şi *Jandarmeriei*, au refuzat să creadă realitatea, mai ales că figura *Căpitanului* inspira o puternică fascinaţie.

Concomitent cu această crimă regizată a început vânătoarea fruntaşilor legionari, care au fost întemniţaţi în lagărele de la Vaslui, Miercurea Ciuc precum şi la închisoarea de la Râmnicu-Sărat. Prin aceste operaţii *Legiunea* era practic decapitată.

Din această razie uriaşă a scăpat ca prin minune Gheorghe Ciorogaru, şeful Regionalei Oltenia, doctor în ştiinţe economice la Universitatea din Heidelberg. Gică Ciorogaru era unul din prietenii mei şi, în acea vreme, am considerat că trebuie să fac tot ce-i omeneşte posibil pentru a-l trece peste frontieră.

Am studiat toate posibilităţile, eliminând încetul cu încetul toate acţiunile care mi se păreau riscante, când, absolut din întâmplare, stând de vorbă cu Sorin Tulea, unul dintre alpiniştii cunoscuţi ai *Clubului Alpin Român* din care făceam şi eu parte, care-şi făcea studiile în Germania, nu ştiu ce m-a determinat să-i vorbesc de Gică Ciorogaru. Poate proeminenţa nasului era cauza principală. Expunându-i planul meu, Sorin a fost imediat de acord, încredinţându-mi paşaportul lui de student, bineînţeles trebuind să mă ocup ca expresia facială a viitorului transfug să semene cu fotografia din paşaport. Am purces imediat la transformarea coafurii lui Ciorogaru, dându-i o alură sportivă care, cu puţină îngăduinţă, aducea cu fotografia din paşaport.

Ciorogaru a fost expediat peste frontieră prin punctul de graniţă de la Grigore Ghica Vodă, unde toată truda noastră era să cadă baltă din cauza unor coincidenţe. Dar steaua lui Gică a fost mai norocoasă pentru moment, spre deosebire de era comunistă când şi-a petreacut mare parte din viaţă în închisorile şi lagărele lagărele din ţară.

Ciorogaru a putut ajunge cu bine la Berlin unde s-a ocupat de traducerea cărţii *Căpitanului* ***Pentru Legionari*** în limba germană.

Când am avut confirmarea că fugarul a ajuns la destinaţie, am putut să aprind o lumânare şi să înalţ o rugăciune de mulţumire bunului Dumnezeu care m-a ajutat să scap cu bine din această aventură.

După condamnarea *Căpitanului*, în a cărui dispariţie nici un legionar nu credea, a urmat o perioadă de difuzare de manifeste pentru lămurirea opiniei publice şi, în principal, a broşurii ***Adevărul în procesul Căpitanului***, care se tipărise într-o tipografie clandestină.

Bineînţeles că *Siguranţa* a intrat în posesia manifestelor şi a broşurii după care s-a căutat a se identifica sediile unde se tipăreau acestea. Pe atunci, singura

posibilitate de multiplicare erau maşinile *„Gestetner"*, care aveau o matriţă pe care se bătea textul şi care la rându-i apărea pe o hârtie specială, această hârtie găsindu-se numai la câteva librării din Capitală ale căror sedii erau sub stricta supraveghere a *Siguranţei*.

Era de la sine înţeles că cei ce activau la tipărirea şi difuzarea manifestelor erau foarte interesaţi să găsească o posibilitate de procurare a hârtiei speciale fără ca achizitorii respectivi să poată fi depistaţi sau identificaţi. Fără ca să mă solicite nimeni, m-am gândit că un ins în uniforma unei instituţii, cum erau uşierii *Băncii Naţionale*, nu puteau cădea sub supravegherea *Siguranaţei* ca suspecţi şi atunci am purces la trimiterea lui Nicolae - uşierul nostru de serviciu - la *Cartea Românescă*, cu bani potriviţi pentru a ridica câte două topuri de hârtie, cantitate destul de redusă pentru a nu atrage atenţia.

Încetul cu încetul ajunsesem să am peste o sută de topuri de hârtie, fapt ce a fost adus la cunoştinţă celor interesaţi care-mi trimiteau un curier să ridice hârtia. Lucrurile au mers fără incidente, astfel că întregul stoc a fost lichidat. A urmat o stagnare, eu nemaiputând activa, fiindcă primisem ordin de chemare din partea *Regimentului 12 Călăraşi* Roman unde fusesem vărsat din efectivul *Regimentului de Escortă Regală*.

Situaţia militară din Europa fiind foarte tensionată, ţările limitrofe Cehoslovaciei procedau la chemări sub arme ale rezerviştilor pentru complectarea instrucţiei militare.

La Roman, ca sergent *T.R.*, conform prevederilor art. 71, eram instruit ca viitor comandant de pluton, dar instrucţia era mai mult teoretică, armele moderne lipseau, iar carabinele trupei erau aceleaşi puşti *Mannlicher* cu care fusese dotată armata română în primul război mondial.

Duceam o viaţă foarte regulată, îmi petreceam aproape tot timpul liber în cazarmă. Apoi, obosit, mă retrăgeam la

gazda mea din oraş, unde mă culcam foarte devreme.

Singura mea „distracţie" era citirea ziarului *"Universul"*, în special noua rubrică a condamnărilor de la *Tribunalul Militar*, care judeca în acel timp procesele legionarilor militanţi. Spre marea mea suprindere am citit într-o zi că fusesem condamnat la un an închisoare pentru activitate politică interzisă; pe bună dreptate mă întrebam care din iniţiativele mele făcuseră obiectul unui dosar penal?

Nedumerirea mea a durat numai 24 de ore fiindcă m-am trezit cu Vera Totu pe post de curieră trimisă de sora mea, care avusese posibilitatea să studieze dosarul la *Tribunalul Militar*. Acesta conţinea precizarea că sursa de procurare a hârtiei pentru manifeste era opera mea.

Fiindcă perioada de concentrare expirase am fost lăsat la vatră chiar a doua zi şi m-am întors la Bucureşti, unde am studiat împreună cu tatăl şi cu sora mea cum puteam să-mi organizez apărarea, având în vedere că legea îmi dădea dreptul să mă apăr, fiind condamnat în lipsă. După ce am elaborat un plan la care a participat şi Lotty, colega mea din *Banca Naţională*, care îl cunoştea personal pe căpitanul Ţărăneanu, procuror în procesul meu.

Când am fost gata cu toate pregătirile de rigoare m-am prezentat la *Tribunalul Militar*, după terminarea unei şedinţe, constituindu-mă prizonier pentru a mi se rejudeca procesul în care fusesem condamnat.

Preşedintele completului de judecată era acelaşi colonel Dumitru, cel care îl judecase pe *Căpitan*, iar procuror era căpitanul Ţărăneanu, care informase instanţa că mă voi prezenta pentru rejudecare. Am fost imediat arestat şi trimis la Jilava pentru încarcerare.

Comandantul Jilavei era pe acea vreme un colonel Brusescu, antilegionar convins, iar majoritatea deţinuţilor o formau legionarii şi câţiva comunişti de ocazie, cu Constantinescu - Iaşi în frunte.

Pentru percheziţie şi evidenţa grefei, am fost primit de un plutonier major pe care l-am identificat imediat că făcea parte dintre călăreţi, fiindcă la cizme purta pinteni şi rozete. Îl chema Ciubaru, iar accentul lui moldovenesc m-a cucerit din prima clipă, când mi-a imputat: „*Da şi crezi mata, că te plimbi prin ţară şi când n-ai şi face vii la judecată?*”. Am fost repartizat în celula *Comandamentului legionar*, fiindcă eram totuşi un caz aparte, care venea pe o cale neobişnuită. Livezeanu şi Ţâlnaru, grade legionare, fuseseră mutaţi la închisoarea din Chişinău şi, în lipsa lor, comandant al *Garnizoanei* rămăsese Ion Popa, muncitor din Simeria. Am fost foarte călduros primit şi prima întrebare ce mi s-a pus a fost dacă ajunsese *Căpitanul* în Germania. Am răspuns evaziv fiindcă mi-am dat seama că toţi cei optsprezece din celulă erau convinşi că „*Şeful*” mai era încă în viaţă şi că tot ce afirmase comunicatul *Siguranţei* era un fals.

Comandantul Popa era un vechi legionar şi un bun pedagog. Mi-a explicat că disciplina garnizoanei cere ca toate pachetele pe care le primeam la vorbitor să fie puse la dispoziţia tuturor, iar beneficiarul lor să nu participe la suplimentul alimentar decât după o săptămână.

Măsura mi s-a părut oarecum nedreaptă, dar nu am protestat, mai ales că fusesem numit artelnic, adică cel care tăia şi împărţea în porţii egale suplimentele primite de acasă.

Trebuie să precizez că noi aveam un statut bine stabilit, de deţinuţi politici, şi că beneficiam de vorbitor şi de pachet ori de câte ori se prezenta cineva la grefa închisorii. Mâncarea închisorii era destul de redusă, dar înainte de masă se spunea rugăciunea şi când ne sculam de la masă, de asemenea se rostea altă rugăciune: „*Mulţumescu-ţi Ţie Doamne că ne-ai săturat pe noi de toate bunurile tale pământeşti. Nu ne lăsa lipsiţi pe noi nici de cereasca Ta împărăţie ci, precum în mijlocul Apostolilor ai venit, Mântuitorule, pace dându-le lor, tot aşa vino şi la noi şi ne*

mântuieşte. Amin!".

Involuntar, mă uitam în hârdăul în care ni se aducea mâncarea şi o comparam cu cuvintele din rugăciune care se referea la toate *„bunătăţile Tale pământeşti"* şi găseam că exprimarea rugii noastre era exagerată.

Comandantul era un om simplu, dar cu foarte mult bun simţ şi căuta să profite de cunoştinţele oricărui nou venit, dar nu ştiam că eram şi subiect de cercetare în acelaşi timp. După trei zile mi-a comunicat că am dat primul examen, acela al foamei şi că, de acum înainte, pot să mă înfrupt şi eu din cele primite de acasă.

Desigur că situaţia mea era oarecum paradoxală: tatăl meu era acum pensionar, dar ultimul său serviciu militar a fost comandant al *Depozitului Central de Muniţii*, în care intra şi *Fortul Jilava*. Aşa stând lucrurile, când s-a prezentat la vorbitor, deşi era civil, personalul închisorii i se adresa cu cuvintele *„Domnule colonel"*. Nu vreau să intru în alte detalii din timpul detenţiei, pot să spun numai că după două săptămâni mi s-a fixat termenul de judecată, iar la proces, toate întrebările încuietoare s-au lovit de un eşafodaj bine închegat juridic, astfel că am fost achitat şi pus în libertate, spre necazul agenţilor de siguranţă care populau sala de judecată.

Întoarcerea mea la Bancă a fost primită cu mare entuziasm; trebuie să precizez că în mare măsură salariaţii *Băncii Naţionale* erau foarte apropiaţi de idee. Singurul refractar era şeful serviciului care făcea parte din dinastia celor şapte fraţi Netta, albanezi de origine, iar fiecare dintre fraţi era membru în alt partid politic, decanul familiei fiind Geron Netta liberalul, fost profesor la *Academia Comercială* şi fost ministru de Finanţe.

Din păcate nu a trecut mult timp şi iar am făcut una boacănă (*„de oaie"*), fiindcă părerea generală era că trebuie să-mi dovedesc recunoştinţa faţă de conducerea Băncii care

m-a reprimit, făcând abstracţie de *„rătăcirea"* mea. Pozna mea s-a materializat cu ocazia aderării maselor populare la politica sceleratului Carol. Trebuia, printr-o declaraţie publică, să ne declarăm susţinătorii politicii Majestăţii Sale traduse prin *Constituţia Regală*. Era în această constituţie o prevedere ciudată: trebuie să ai 30 de ani împliniţi ca să te implici într-o activitate politică, prevedere special inserată în *Constituţie* pentru a lovi în legionari, care în genere aveau sub 30 de ani!

Eu însă, fiind născut în 1911 aveam în acel an doar 27 de ani. Atunci mi se cerea să fiu de acord cu o prevedere care nu-mi dădea drepturi politice decât după trei ani? Dar, ca şi cum acest raţionament logic nu era suficient, m-a scos din sărite însăşi procedura de votare care, de fapt, a fost prima mare prostituţie politică devenită apoi literă de *Evanghelie* în timpul perioadei comuniste, care cerea o adeziune unanimă de acceptare a unei dispoziţii centrale.

Ca să votăm în vechiul local al *Băncii Naţionale* de pe strada Lipscani, noi trebuia practic să traversăm strada din localul unde lucram; traversarea se făcea cu drapele, încolonaţi, ca şi cum am fi mers la o defilare. În holul din clădirea centrală era o estradă şi un *„birou politic"* care constituia prezidiul. Ajuns în faţa estradei, după o strigare alfabetică, un cadru ad-hoc întreba atât: *„De acord?"* şi cel întrebat răspundea de obicei *„Da!"*.

Când, participând la această mascaradă, am răspuns printr-un *„Nu!"* răspicat, mi s-a părut că vibrează toate geamurile. Când răspunsul meu a fost înţeles mi s-a indicat să trec într-un colţ, ca la şcoala primară, ca să fiu izolat de grosul celor *„conştienţi"*; devenisem *"oaia neagră"*.

Revoltat la culme nu am dat curs invitaţiei şi am ieşit din Bancă. Abia a doua zi am aflat că numai Grigore Pihu (care va fi executat în 1939, după uciderea lui Călinescu) a mai spus un *„Nu!"* la fel de hotărât ca al meu.

A urmat o întreagă procedură de prelucrare, ba că am greşit, fiind surescitat, ba că fusesem absent, dar dacă aş fi fost prezent aş fi răspuns cu *„Da!”*, ba că prin votul meu negativ mă declaram contra voinţei Majestăţii Sale!

Era ridicolă toată această înscenare în căutarea unei explicaţii foarte simple: nu puteam vota *„pentru”* o clauză constituţională care mă declara apt la 30 de ani, când eu aveam numai 27 de ani! Ca să fiu sincer, nu ştiu cum s-a raportat regelui scelerat prin slugarnicul său guvernator votul exprimat de salariaţii *Băncii Naţionale*. Înclin mai degrabă să cred că cele două voturi contra au fost trecute sub tăcere.

Căpitanul, în imensa lui înţelegere, lăsase opţiunea *Constituţiei* la libera alegere a slujbaşului respectiv, când un răspuns de *„Nu!”* putea atrage concedierea sa.

Atitudinea mea de răzvrătit contra unei ordini pe care nu o toleram a trecut fără consecinţe în foaia mea matricolă, dar, pentru a doua oară am fost luat în obiectivul organelor *Siguranţei*. Cum toate informaţiile despre manifestările noastre circulau cu mare viteză şi cu o adâncă intensitate în cercuri foarte variate, tot aşa şi manifestările mele în diferite ocazii au ajuns la urechile conducerii legionare din acea vreme şi, drept urmare, mi-a încredinţat o nouă misiune, care însă nu mi-a plăcut din capul locului.

Se bănuia în acea vreme că regele criminal, văzând cât este de nepopular, s-ar hotărî într-o zi să părăsească ţara şi, cunoscând firea lui hulpavă şi lacomă de arginţi, se estima că va încerca să preia tezaurul *Băncii Naţionale*: mi se cerea o schiţă şi un plan de împiedicare a lui în această ipostază.

Astăzi, după ce am văzut că în 1944 evacuarea tezaurului *Băncii Naţionale* la Tismana a durat câteva zile, necesitând câteva garnituri de tren, mi-am dat seama că cei care s-au gândit la această împiedicare habar n-aveau de ce reprezintă volumetric această operaţiune. Mai mult, mi se

părea direct ridicol să mi se ceară un plan scris şi desenat, mie, care fusesem corijent la desen în clasa a IV-a de liceu, şi care eram un ins complet lipsit de talent la această disciplină.

Totuşi, am dat curs acestui ordin şi planul meu a făcut drum întors pe aceeaşi filieră pe care o folosise la venire. Nici astăzi nu ştiu prin ce împrejurare a aflat *Siguranţa* de toată această copilărie. Ştiu numai că Sârbu, prin care primisem dispoziţia, a fost arestat după câteva zile cu planul meu în buzunarul lui. A încercat să-l înghită, dar, fiind asaltat de patru haidamaci ai *Siguranţei* , l-a scuipat, fără a putea să-l distrugă. Fiindcă opusese rezistenţă la arestarea care se petrecea la locul său de muncă, Sârbu a fost bătut la tălpi la *Siguranţa Generală a Statului*, şi atunci a dezvăluit întreaga operaţiune. Ne-am regăsit patru în proces (ceilalţi doi neavând măcar habar de toată operaţiunea). Am fost judecat de acelaşi complet de judecată care mă achitase cu câteva luni în urmă şi care mă privea compătimitor, parcă reproşându-mi că acum nu mai era cale de scăpare. Chiar procurorul, acelaşi căpitan Ţăraneanu, nu mai putea să mă ajute cu nimic.

De data aceasta nu a mai fost vorbă de un *Love Story* ca prima dată. Dar toată povestea era ridicolă şi neconcludentă, astfel că instanţa ne-a condamnat la câteva luni de închisoare pe fiecare dintre noi, fără a putea afla ce putea ascunde acest plan redactat în mod copilăresc.

Desigur că reîntoarcerea mea la Jilava a avut un mare ecou şi am fost primit din nou în celula de *Comandament*, având acum un stagiu de verificare pe care-l absolvisem în trecut. Între timp regimul se mai înăsprise, garda militară nu mai era condusă de căpitanul Mastacan din *Regimentul 6 Mihai Viteazul*, ci de locotenentul Frânculescu, care era fiul unui inspector din *Siguranţă*, adversar notoriu al legionarilor.

Nu a lipsit mult ca să intru în conflict cu el. Obişnuia să vină seara la *„închidere"* însoţit de un câine. Eu eram acum şef de celulă, comandam poziţia de *„Drepţi"* şi *„Pentru onor"* şi îi dădeam raportul, dar locotenentul amintit întârzia închiderea făcând o serie de comentarii nelalocul lor. Într-o seară, exasperat de manevrele lui, i-am oprit câinele în celulă şi l-am făcut să-l caute în toată închisoarea. Când l-a descoperit în celula noastră, m-a sancţionat cu o noapte la *„Neagra"*, o celulă umedă plină de şobolani unde mi-am petrecut noaptea numai în cămaşă.

După acest episod, şi fiindcă abaterile de la regulament deveneau din ce în ce mai dese, s-a declarat greva foamei (în acel timp nu se practica alimentaţia forţată prin tubaj). După câteva zile au început să apară defecţiunile: veneau din partea celor mai bătrâni sau cu diverse afecţiuni. De atunci am rămas cu convingerea că greva foamei nu poate avea rezultate decât într-o colectivitate unde cea mai aspră disciplină era asigurată.

După a opta zi, singura celulă rezistentă era a noastră, a aşa-zisului *Comandament*. Procurorul venit de la *Tribunalul Militar* a hotărât să se spargă greva, adică fiecare să fie repartizat în altă celulă, unde să nu poată rezista singur. Eu, ca mai rău de gură, am nimerit la *„muzeu"*. Acolo unde erau cei recalcitranţi, nedisciplinaţi şi bănuiţi ca *"ciripitori"*. Un mediu în care nu aveam ce căuta, mutarea mea având drept scop doar ca să fiu comentat defavorabil.

Având în vedere că greva a încetat în a noua zi de la declarare, eu m-am prefăcut bolnav, aveam şi câteva grade deasupra temperaturii normale, aşa că am fost internat în infirmeria închisorii, unde după două săptămâni, mă întremasem definitiv. Cât timp am mai rămas în Jilava mi-am dat seama ce progrese a făcut legătura dintre Lotty - în 1940 mi-a devenit soţie - şi plutonierul major Ciubaru, care o vizita acasă şi făcea anumite comisioane pentru cei închişi.

Mă obişnuisem ca seara, înainte de închidere, să aud o voce: *„Domnul Ropală, treci pe gang!"*. În colţul cel mai îndepărtat mă aştepta reprezentantul grefei care-mi dădea bunătăţi sau bileţele, neomiţând niciodată să-mi şoptească în dulcele grai moldovenesc: *„Duduca asta a matale o să mă bage în cremenal."*

Ultimele trei luni înainte de expirarea pedepsei le-am petrecut la Văcăreşti, unde prin diverse sforării ale lui Lotty am rămas fără să mai fim expediaţi la Caransebeş, închisoarea specială pentru cei cu condamnări mici. Acolo făceam parte dintr-o celulă politică complet separată de cei de drept comun, iar cei optsprezece *"politici"* formam o insulă în masa hoţilor şi a criminalilor.

Staroste peste închisoare era celibatarul Vereş Mikloş, care purta costumul de *„vieţaş"* (alb cu dungi roşii) ce semnifica condamnarea la muncă silnică pe viaţă. Marea lui supărare era contra ziariştilor şi a poliţiei, care îi puneau în sarcină toate crimele nedescoperite, ori el nu recunoştea decât una: *„Tăiat beregat unui jidan şi jidoafca murit de frică"* ne informa el când îşi plimba briciul pe gâtlejele noastre (oficial avea funcţia de bărbier în închisoare). Autoritatea lui era de nediscutat, cu mult deasupra celei a primului gardian şi chiar a directorului şi nici un deţinut nu încerca să-i contrazică o hotărâre luată. De la el am învăţat tot felul de trucuri ale hoţilor care aici erau numiţi *„şuţi"* (de la verbul *„a şuti"* = a fura din buzunare). Am învăţat tehnica de a fura pălăria de pe capul unui cetăţean, sau chiar ochelarii de pe nas. Am învăţat să fur printr-o fereastră veşminte sau pălării folosind o sârmă când fereastra era deschisă, precum şi tehnica sustragerii unui portofel şi pasarea prăzii unui complice aflat în tramvai sau vehicul astfel ca niciodată să nu se poată afla corpul delict sau multe asemenea năzdrăvănii.

În micul nostru colectiv s-au perindat şi figuri mai

reprezentative din lumea legionară: Victor Dragomirescu, comandantul legionar care mai târziu avea să fie ars de viu şi incinerat la crematoriu, Mitică Groza, care în 1939 a fost găzduit de mine la Cernăuţi iar în 1940 a fost şeful *Corpului Muncitoresc Legionar*, Şocariciu, care în timpul războiului ajunsese adjunctul lui Leon de Grell, în Belgia, şi alţii.

Se apropia eliberarea noastră, fiindcă termenul condamnării expirase. Având în vedere că *Siguranţa* aprecia condamnarea noastră ca fiind foarte mică în raport cu faptele, se putea să ajungem într-unul din lagărele de concentrare. La plecare, Şocariciu m-a luat de o parte şi asigurându-mă că are încredere în mine mi-a încredinţat un mesaj pentru Dora Rogojanu, o prietenă a lui. Eu l-am asigurat că îi voi face comisionul.

La eliberare însă eu am ajuns în arestul *Prefecturii Poliţiei*, iar ceilalţi trei care fuseseră în proces cu mine au fost puşi în libertate. După 24 de ore am fost şi eu eliberat şi la ieşirea pe poartă mă aştepta Lotty, care m-a asigurat că eliberarea mea a fost foarte grea, *Siguranţa* vrând să mă trimită la Miercurea Ciuc. Din vorbele ei am dedus că dăduse nişte bani pentru eliberarea mea, ceea ce făcea ca datoria mea faţă de ea să crească.

M-am întors la fosta mea locuinţă de unde fusesem arestat, unde fraţii Trăilescu din Turnu Severin m-au primit bine şi m-au asigurat că pot rămâne la ei fără să plătesc chirie până îmi voi face un rost. Eram invitat la masă la Lotty şi m-am gândit că până la ora mesei am vreme să-i fac comisionul lui Şocariciu, astfel că m-am dus la locuinţa indicată în bilet. Acolo m-a primit un tânăr a cărui figură nu mi-a plăcut, mai ales după ce m-a introdus în casă fără să mă întrebe pe cine caut. În odaie era al doilea tânăr şi ca prin vis am realizat că am căzut într-o capcană a *Siguranţei*. Nici urmă de Dora Rogojanu. Am căutat să joc tare: *„Păi bine fraţilor, mă băgaţi în casă fără ca să mă întrebaţi pe*

cine caut?". Cel mai tânăr zice: *„Ca să-ţi fac pe plac, pe cine cauţi?"*. Am dat un nume la întâmplare care n-avea nimic comun cu locatara imobilului. Atunci mi-a cerut actul de identitate şi după ce l-a studiat, mi l-a întins spunându-mi: *„Bine, poţi pleca"*. Probabil că numele meu nu-i spunea nimic. Dar al doilea agent a cerut să vadă şi el buletinul, după care un rânjet s-a aşternut pe faţa lui: *„Apăi, şefule, acum nimic nu te mai scapă de Miercurea Ciuc"*. Dar n-a fost să fie aşa. Lotty, văzând că nu vin la masă s-a dus din nou la prefectură şi folosind aceleaşi mijloace pecuniare a izbutit să-l convingă pe comisarul de serviciu, astfel că am plecat împreună de acolo.

Nu mai ştiu prin ce împrejurare am ajuns în Str. Doamnei la biroul avocatului Stan Ionescu, acolo unde luau fiinţă toate societăţile cu capital german destinate a se ocupa de anumite produse sau servicii pe teritoriul ţării noastre. Desigur că cineva îmi şoptise că acest birou era un fel de oficiu de plasare pentru tinerii titraţi care avuseseră anumite încurcături cu justiţia, de obicei de ordin politic. M-am adresat avocatului Pateli, pe care-l cunoşteam, care m-a introdus imediat la şeful colectivului juridic, d-nul Stănică, cum i se spunea în intimitate, şi care, după un scurt interogatoriu, m-a întrebat dacă sunt dispus să plec la Cernăuţi la o firmă de export de ouă pentru a dubla un procurist permanent concentrat. Atât salariul, cât şi gradul de procurist care era o funcţiune de încredere, dar şi oraşul care fusese locul unde-mi terminasem studiile gimnaziale la Liceul *„Aron Pumnul"*, şi mai ales perspectivele evadării din Bucureşti, unde permanent eram spuravegheat de agenţii *Siguranţei*, îmi conveneau.

Stănică, pe loc mi-a făcut angajarea şi a dispus să mi se înmâneze suma de bani necesară achiziţionării unui loc în vagonul de dormit pe distanţa Bucureşti-Cernăuţi.

La Cernăuţi am rămas până la 1 iunie 1940, urcând

încetul cu încetul treptele încrederii faţă de conducătorii din Berlin, mai ales că izbutisem să rezolv la *Banca Naţională* o problemă valutară extrem de delicată. Dar, fixasem data de 1 iunie drept ziua căsătoriei mele cu Lotty şi astfel urma să părăsesc definitiv Cernăuţiul şi să mă transfer tot la o firmă germană de export de plante medicinale, în calitate de director comercial.

Desigur că dr. Adams, care era administrator delegat în Societatea de export de ouă a depus toate diligenţele ca să rămân pe loc, dar eu eram intransigent, asigurându-mi patronul că-i voi sta oricând la dispoziţie dacă va solicita vreo intervenţie sau vreun serviciu din partea mea, aşa cum de altfel s-a întâmplat în scurtă vreme.

În vara anului 1940, nu peste mult timp, prin efectele pactului Ribentropp-Molotov, Cernăuţiul, ca şi Basarabia, unde aveam legături cu toţi colectorii de ouă, au fost cedate *U.R.S.S.*, astfel că societatea a dispărut pur şi simplu.

Anul 1940

La 30 iunie 1940 m-am căsătorit iar la serviciul religios au participat avocatul Stan Ionescu şi dr. Paul Adams, care au ţinut să ofere diverse cadouri tinerilor căsătoriţi şi să le facă totodată diverse urări de sănătate şi prosperitate pentru viitor.

Activitatea de export de plante medicinale în Germania se derula în mod nesatisfăcător. Aveam un tehnician care nu avea nici cel mai mic simţ comercial şi care pur şi simplu risipea banii societăţii în contracte cu diverşi producători şi colectori din Ardeal, astfel că permanent trebuia să mă deplasez pentru a veghea ca banii societăţii să nu fie risipiţi; de altfel, cei care finanţaseră constituirea acestei întreprinderi au scontat că începuturile vor fi foarte grele, dar, efectiv, răspunderea cădea numai pe umerii mei.

Între timp în ţară era mare fierbere, nemulţumirile creşteau, pierdusem o mare suprafaţă din teritoriul României Mari, trebuind să satisfacem pretenţiile lacomilor noştri vecini, fie că ei erau unguri, ruşi sau bulgari. Spiritele se agitau şi nemulţumirile contra regelui Carol al II-lea creşteau în fiecare zi. Comandantul *Mişcării Legionare*, Horia Sima, revenise în ţară şi intrase chiar în guvern împreună cu alte cadre de conducere, regele căutând a lăsa impresia, mai ales faţă de nemţi, că orientarea politică a României va suferi o schimbare faţă de tradiţia politicii noastre.

În rândurile *Mişcării Legionare* se pregătea chiar o lovitură de stat, iar din acţiunile de pregătire aveam şi eu o mare parte de răspundere. Anunţasem însă cadrele de conducere că pierderea unei părţi din Ardeal mă obliga să plec la Cluj în ultimele zile în care mai aveam autoritate pentru a căuta să salvez ce se mai putea recupera din patrimoniul întreprinderii noastre de export. Aşa se face că

la 3 septembrie, când au început mişcările anticarliste, la Bod, unde era postul nostru naţional de emisie radio, la Constanţa şi marile manifestări stradale din Bucuraşti, culminând cu cele din faţa *Palatului Regal* nu am putut participa. M-am întors la Bucureşti pe 5 septembrie unde eram aşteptat de superiorii mei care mi-au înmânat manifestul lui Horia Sima către ţară, care urma să fie tipărit şi difuzat.

Nu aveam cunoştinţe la redacţiile ziarelor dar, sesizând importanţa momentului, m-am prezentat la redacţia ziarului *„Curentul"* unde am fost primit de directorul Pamfil Şeicaru, care, spre surprinderea mea, mi s-a pus total la dispoziţie, deşi ştiam că are foarte multe rezerve faţă de *Mişcarea Legionară*.

Am mobilizat câţiva tineri, am preluat manifestele tipărite şi am organizat difuzarea lor în tot Bucureştiul, principalul obiectiv fiind *Prefectura Poliţiei Capitalei*, aflată pe Calea Victoriei, astfel că la 6 septembrie, data abdicării regelui scelerat, ţara era în cunoştinţă de cauză de schimbarea regimului.

Au urmat nenumărate frământări, fiindcă schimbarea regimului politic aducea de la sine modificări în toate compartimentele administraţiei. Pentru moment, Corpul *"Răzleţi"*, care reprezenta intelectualitatea Capitalei, fusese împărţit în zece grupuri, iar mie mi s-a repartizat conducerea grupului „9" din care făceau parte familiile de cuiburi *„Las' că-i bine"*, *„Luminiţa"*, *„Vestitorii"* şi altele mai mici. În total peste 100 de cuiburi cu un efectiv de peste 1000 de membri.

Organizaţia Corpului *"Răzleţi"* răspundea totodată de *Ajutorul legionar* care trebuia să facă faţă problemelor de cazare, mâncare, ajutoare de iarnă pentru populaţia din teritoriile cedate, cât şi pentru familiile concentraţilor. Eu aveam în administraţie teritoriul Pieptănari-Belu-Apărătorii

Patriei şi Jilava.

Mi-am stabilit sediul în curtea unei şcoli primare din strada Pieptănari unde se împărţeau ajutoare, cărţi şi rechizite şcolare şi lemne de foc. Am înfiinţat chiar şi o bibliotecă şi un dispensar legionar gratuit pe Str. Opriş, imobilul fiindu-mi cedat de doi oameni de suflet.

Atât organizarea grupului din punct de vedere administrativ cât şi munca pe teren şi cea de procurare a fondurilor îmi răpea multă vreme. Activitatea profesională, pe de altă parte, fusese mult redusă prin cedarea teritoriilor din Basarabia şi Ardeal, unde aveam contracte cu cultivatorii de plante medicinale, astfel că activitatea noastră se reducea numai la plantele care creşteau în perimetrul ţarinilor sau vâlcelelor montane, printre care în principal se numărau muşeţelul, salvia medicinală, sunătoarea, florile de tei etc. Cu mare greutate izbutisem să expediem la Hamburg un vagon de floare de muşeţel şi vreo 200 de kg de secară cornută, utilizată mult în infirmeriile şi spitalele armatei germane pentru oprirea hemoragiilor.

În luna noiembrie s-a produs o adevărată lovitură de teatru, când, o echipă de "iluminaţi cerebrali" conduşi de Traian Boieru au întreprins acea acţiune nefericită, asasinând pe profesorii Iorga şi Madgearu, acţiunea în sine dând ocazia multor adversari să ne judece cât se poate de aspru, deşi, de fapt, ei manifestau aceleaşi sentimente pe care le nutream şi noi, legionarii cinstiţi.

Din păcate, acţiunea acestei echipe criminale nu a fost tradusă în justiţie, permiţându-se autorilor să treacă frontiera şi să se refugieze în Germania.

Cum însă acţiunea funestă emana din cadrele *Institutului Cooperaţiei*, unde Boieru funcţiona ca director general, şi la care aderaseră alte organe de conducere din această instituţie, prin îndepărtarea acestora s-au creat câteva posturi de conducere, astfel că Sârbu a fost numit director

general, iar eu, directorul diviziei economice.

Munca la *Institutul Cooperaţiei* mi-a plăcut fiindcă avea o arie nesfârşită de activitate. În primul rând aveam mandat pentru aprivizionarea armatei şi apoi a întregii populaţii a ţării. În acea perioadă patronam şi încheierea contractelor cu firme germane pentru dotarea agriculturii cu tractoare, batoze, combine şi alte utilaje folosite în agricultură, tehnicienii urmând a fi furnizaţi de către Ministerul Agriculturii.

"Cazul Iorga-Madgearu" adăugase încă o verigă în lanţul disesiunilor care existau între generalul Antonescu şi *Mişcarea Legionară*. Practic întreaga autoritate în stat, mai ales că acesta era denumit *Stat Naţional Legionar*, era sub conducerea cadrelor de răspundere ale *Mişcării Legionare*, iar toate posturile importante erau repartizate fruntaşilor legionari după o minuţioasă selecţie, fenomen ce nu-i mai convenea conducătorului statului care pretindea acum că autoritatea şi personalitatea lui sunt de fapt chezăşia României.

Trebuie să amintim şi de coaliţia forţelor potrivnice *Mişcării Legionare* formată din vechi politicieni, elemente corupte sau puse pe îmbogăţire, din care prima vioară era Veturia Goga, văduva poetului şi unealta agenţiilor străine de spionaj din Anglia, *U.R.S.S.* şi Franţa.

Sub aceste auspicii se pregăteau zilele sumbre ale loviturii de stat date de Antonescu şi care, în istorie, au fost denumite zilele *"rebeliunii"* legionare.

Anii 1941–1942

Lovitura de stat a debutat prin desfiinţarea Subsecretariatului de Stat pentru românizare, comisarii pentru românizare fiind în mare majoritate legionari, instituţie creată pentru supravegherea capitalului străin sau evreiesc, şi a prefecţilor de judeţ şi chestorilor de poliţie, aproape în exclusivitate legionari. Aceştia au fost convocaţi la o şedinţă în Bucureşti de către Rioşeanu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, unde li s-a comunicat verbal că au fost destituiţi, urmând ca prefecturile şi chesturile să fie predate fără opunere militarilor care vor prelua comanda.

Aceste măsuri ilegale au provocat multă fierbere şi, normal, lipsind directive din partea organelor în drept, reacţia pe plan local a diferit de la judeţ la judeţ, în final provocând acţiuni separate de ocupare de sedii şi de rezistenţă contra noilor reprezentanţi ai ordinii care nu prezentau nici o bază legală ci doar dispoziţii verbale. Toată această fierbere s-a terminat în ziua de 24 ianuarie, când *Comandamentul Legiunii* a dat ordin de părăsire a sediilor ocupate şi de retragere paşnică în aşteptarea ordinelor ce vor urma.

Pus în faţa unei lipse totale de rezistenţă, guvernul antonescian şi militarii înscăunaţi ca organe de ordine au trecut la acţiuni separate de arestare de legionari şi urmărirea cadrelor politice cunoscute de organele *Siguranţei Statului*. Eu, în calitate de şef de unitate, am demobilizat pe cei care-i conduceam, trimiţându-i acasă cu consemnul de a nu activa decât în urma unui ordin scris al meu. Îmi dădeam seama că se putea ajunge la confruntarea directă între legionari şi armată, fenomen absurd, care în orice caz nu trebuia să se producă.

Prin această dispoziţie am izbutit ca legionarii, făcând

parte din *Grupul 9 Răzleţi*, să nu fie arestaţi, iar dacă totuşi unii au compărut în faţa instanţelor, a însemnat că aceştia au nesocotit ordinele primite de la şeful lor.

Eliberat de răspunderea celor pe care-i comandam, am putut urmări în linişte evoluţia evenimentelor pentru a-mi da seama ce atitudine trebuie să adopt. Eram în Aleea Vulpache (fosta locuinţă a Elenei Lupescu) când Ilie Nicolescu pregătea un camion cu legionari pentru a elibera garnizoana blocată în sediul *Siguranţei Generale a Statului*. Ilie Nicolescu era de fapt şeful meu ierarhic, dar starea-i de excitaţie depăşea firea lui care era extrem de blajină. Atunci, neavând altă treabă, m-am ataşat la această expediţie considerând că va fi nevoie de calmul meu, calm care nu mă părăsea niciodată. Ajunşi în preajma *Siguranţei* efectivul a fost debarcat într-o curte. Ilie a plecat să se documenteze la sediul *Siguranţei* din apropiere, predându-mi mie comanda.

Fatalitatea a făcut să ne găsim în curtea locuinţei generalului Orezeanu, comandantul militar al Căilor Ferate. Prin măsurile sale cazone, generalul îşi ridicase contra lui o serie de ceferişti, astfel că aşteptându-se la reacţia lor luase măsuri de precauţie suplimentare, printre altele, o legătură telefonică cu o unitate militară. Generalul era în locuinţa sa şi probabil uitându-se pe geam, a considerat acea aglomeraţie din curte ca o acţiune îndreptată împotriva sa. A telefonat la unitatea militară şi, în scurtă vreme, ne-am trezit cu un pluton în formaţie de luptă care, ajuns la destinaţie, şi-a postat mitraliera pe trotuar în poziţie de tragere.

Continuam să ignor această desfăşurare de forţe, dar vremurile erau tulburi şi te puteai aştepta la orice ciocnire armată. În acelaşi timp îmi dădeam seama că orice gest sau orice greşeală poate antrena o adevărată catastrofă.

Grupul de comandă era condus de un căpitan care, pentru a ilustra tabloul nefericit, semăna perfect cu mutra

regelui Carol al II-lea. M-am îndreptat spre el ca să-i demonstrez că e nevoie de calm şi de o judecată lucidă. Eram la 5 metri distanţă de formaţiunea armată, când, probabil, ostaşul de la mitralieră şi-a pierdut capul şi a apăsat pe trăgaci.

Din snopul de cartuşe care a pornit din ţeava mitralierei mi-am dat seama că un glonte m-a lovit în regiunea genunchiului, fiindcă simţeam cum sângele se prelinge în cizme. Am căzut la pământ şi doi camarazi m-au scos din incinta curţii printr-o ieşire de serviciu, ducându-mă la serviciul de urgenţă al *Spitalului Colţea* unde am fost pansat, după care am fost condus la domiciliu.

Acţiunea din str. Latină a constituit o adevărată tragedie, fiindcă nimeni nu i-a putut acorda semnificaţia reală, concluziile ce s-au tras au fost complet eronate. După ce s-a deschis focul, camarazii din curte s-au refugiat în locuinţa generalului, spărgând uşa.

Orezeanu era pregătit de o agresiune, astfel că din capul scării, ajutat şi de fiica sa, a deschis focul, ucigând patru legionari, după care plutonul din faţa casei a arestat pe cei de faţă, printre care şi pe Ilie Nicolescu, revenit de la *Siguranţă*.

Versiunea oficială a fost că legionarii au atacat pe colonelul Orezeanu la locuinţa sa fiindcă cei patru ucişi trebuiau să capete o justificare oficială, iar din această întâmplare, *Tribunalul Militar* a găsit prilejul să distribuie mulţi ani de închisoare.

Faptul că nu eram printre cei arestaţi se datorează în exclusivitate protecţiei divine de care am beneficiat pe tot parcursul anilor de suferinţă pe care i-am executat în coloniile de muncă.

După aceste momente tulburi a urmat o vânătoare generală de legionari care au fost înlocuiţi din toate posturile de comandă pe care le ocupau.

* *
*

Furat de derularea evenimentelor am omis total a pomeni de efectele catastrofale ale pedepsirii sanguinarului Armand Călinescu din ziua de 22 septembrie 1939. Cu trecerea timpului, misticismul legionar, care nu voia să accepte uciderea *Căpitanului* , încetul cu încetul a trebuit să recunoască cruda realitate. *Căpitanul* nu mai era în viaţă iar cei vinovaţi de dispariţia lui trebuiau să fie pedepsiţi.

Ploieşteanul Miti Dumitrescu şi-a format o echipă de sacrificiu, care a asaltat maşina lui Călinescu şi l-a ciuruit cu gloanţe.

Considerând că s-a făcut un act de dreptate, comandoul de pedepsire a anunţat la postul de Radiodifuziune dispariţia călăului. Forţele represive poliţieneşti şi alţi factori de răspundere ai ordinii publice a considerat acest apel radiodifuzat drept semnalul de începere a insurecţiei populare contra conducerii statale.

Aşa se explică hotărârea luată în pripă ca răzbunătorii *Căpitanului*, împreună cu ostatecii internaţi în lagărele de la Miercurea Ciuc şi Vaslui, a celor deţinuţi în închisoarea de la Râmnicu Sărat, cât şi a câte trei legionari cunoscuţi din judeţe să fie împuşcaţi, iar cadavrele lor să fie lăsate trei zile în văzul lumii pentru intimidare.

În acea perioadă mă găseam concentrat la *Regimentul 12 Călăraşi* din Roman. Mare mi-a fost mirarea când un ostaş din gardă m-a anunţat să mă prezint imediat la comandamentul regimentului, căci nu vedeam ce putea să-l preocupe pe prinţul colonel Sturdza existenţa unui biet sergent concentrat în regimentul său.

Este inutil a preciza că eram cu totul străin de evenimentele petrecute la Bucureşti şi, mai ales de

consecinţele lor, după cum ignoram că *Siguranţa* semnalase organelor din subordine prezenţa mea la unitatea militară.

Prezentat la raport, comandantul regimentului mi-a încredinţat o misiune aşa-zis foarte importantă, de a duce un plic sigilat la Divizia cantonată în comuna Jadova pe Siret, cu recomandarea expresă de a nu reveni la unitate decât după trei zile!

Mult mai târziu am aflat de la o cunoştinţă concetrată la acelaşi regiment că fusesem cerut comandantului pentru a fi unul din cei trei legionari ce urma să fie executat la Roman, operaţiune care, unui prinţ autentic i s-a părut de neconceput. Încă odată protecţia divină şi-a pus amprenta pe fiinţa mea.

* *
*

Una din legiferările din perioada următoare "rebeliunii" a fost interdicţia purtării de arme, contravenienţii fiind condamnaţi la moarte, fără a exista circumstanţe atenuante. Aveam şi eu un pistol *Walter* calibru 7,65 şi o cutie de cartuşe.

Sora mea care veghea asupra pericolelor ce-l pândeau pe fratele mai mic luase de la domiciliul meu (ca şi de la alţi legionari) armamentul în chestiune pentru a nu fi găsit la o eventuală percheziţie, decizând ca aceste corpuri delicte să fie îngropate sub cada de baie, de unde plăcile demontate urmau să fie ulterior cimentate.

La această operaţiune a fost ajutată de credincioasa ei subretă care îi era foarte devotată, fiindcă o salvase de la moarte. Toate păreau extrem de bine gândite şi executate, numai că fidela servitoare avea o soră, femeie de serviciu la *Prefectura Poliţiei* care, fiind pusă în cunoştinţă de cauză de cele petrecute, a fost tentată de prima pe care ar fi încasat-o,

denunţând ascunzătoarea.

Organele sesizate au descins exact la locul ascunzătorii, sora mea a fost arestată, judecată, şi condamnată la moarte, conform legii, deşi maestrul Radu Budişteanu a argumentat: *"Clienta mea a vrut tocmai ca aceste arme ucigaşe să nu rămână în mâinile unor elemente răuvoitoare"*.

Acum ne găseam în faţa acestui dezastru şi trebuia să descoperim o portiţă de scăpare, fiindcă sora mea se găsea fără apărare în mâinile organelor poliţieneşti şi judiciare vindicative, mai ales când manifestările acestora erau ocrotite prin dispoziţiile exprese ale unei legi.

Am judecat atunci că salvarea surorii mele trebuie căutată exact pe teritoriul celor care iniţiaseră această lege. Prin intermediul soţiei mele (vară primară cu Mihai Antonescu) m-am prezentat la *Preşedinţie* cerând audienţă la ministrul Justiţiei, care mă cunoştea şi mă aprecia ca fost student al său la seminarul de drept internaţional.

Am discutat mult cu Ică Antonescu arătându-i că mulţi legionari cinstiţi şi loiali mai deţin armament de care ar dori să se lepede dacă li s-ar oferi un nou termen de depunere şi îi ceream ca să ne mai acorde un termen de trei zile pentru această operaţiune.

S-a declarat de acord sub rezerva ca generalul Antonescu să adere la această propunere, cerându-mi mie personal în mod expres să-i garantez că la expirarea termenului ne vom prezenta efectiv cu un armament modern, nu cu puşcoace antice din panopliile bunicilor noştri. I-am răspuns afirmativ, fiindcă şi eu ştiam câte ceva în această problemă.

După apariţia decretului prin care se fixa un termen suplimentar de trei zile pentru predarea armamentului m-am aşternut serios pe treabă şi cred că în cele 72 de ore care au urmat nu am dormit nici măcar o clipă. Am dat

imediat sfoară în ţară, în primul rând colegilor mei, şefi de grupe *Răzleţi*, pe care-i ştiam că nu au putut scăpa de cele treizeci de puşti mitraliere, apoi am făcut ca noul decret să fie popularizat, iar armele să fie depozitate într-un anumit loc, cunoscând că în decursul acestor trei zile, orice persoană care ar fi găsită cu arme asupra sa nu ar avea de suferit.

Cea mai grea operaţiune s-a dovedit recuperarea propriilor arme îngropate în catacombele Spitalului Nr. 9. Hotărât că nu aveam încredere în camaradul care mă ajutase şi că trebuia să-mi asum întreaga răspundere, dar întrebarea ce se punea era cum puteam să pătrund în spital pe întuneric, însoţit fiind de cel puţin doi oameni şi o camionetă, operaţiunea urmând să fie făcută noaptea, pentru a fi ferită de ochi indiscreţi.

Există un *adaggio* latin care sună astfel: *„Audaces fortuna juvat!”* (*„Soarta îi ajută pe cei îndrăzneţi!”*). Am imaginat o procedură care până la urmă s-a dovedit a fi exactă. Eu, urma să fiu invitatul administratorului spitalului, care dădea o masă la care participa şi doctor Picu Ionescu, prietenul meu. Deci am participat la acest banchet ca amicul amicului, timp în care cei doi camarazi de încredere ai mei intraseră în spital camuflaţi în camioneta care mă aducea şi pe mine. În toiul banchetului, pe la orele 10-11 seara, când minţile începeau să fie tulburate de vinul servit, am mimat că sunt puţin băut şi m-am retras ajungând la locul unde staţiona camioneta sub copaci. Au coborât şi prietenii mei, având asupra lor câte o lanternă şi ne-am îndreptat orbecăind spre o intrare pe care o consideram noi cea mai exactă şi care într-adevăr era. Curând am descoperit ascunzătoarea şi, mai mult bâjbâind, am putut să luăm toate cele treizeci de puşti mitralieră pe care le-am cărat la camionetă. La ieşirea din spital, eu stând în faţă, am jucat rolul *„cetăţeanului turmentat”*, l-am bătut protector pe umăr pe portar: *„Măi, straşnic vin mai are administratorul vostru!”*,

lăsând mai apoi să-i cadă în palmă o monedă.

Ajuns în beciul camaradului Berechet, care avea un birt popular pe str. Academiei, mă uitam cu afecţiune părintească la aceste arme care trebuiau predate duşmanilor numai ca să-mi salvez sora de la moarte.

Le mângâiam şi nu-mi venea să mă despart de ele, dar uitându-mă cu atenţie şi constatând ce bine fuseseră păstrate îmi dădeam seama că îmi scapă un element esenţial. Într-adevăr eu scăpam de orice grijă; puteau să mă urmărească după tabelele care căzuseră în mâna *Siguranţei*, dar eu puteam să arăt oricând conform procesului verbal de predare primire încheiat cu organele *Jandarmeriei* că aceste arme fuseseră predate în termen legal, lucru ce era uşor controlabil, fiindcă urmau să se călăuzească după numerele de inventar.

Deşi aceasta mă linişte, îmi dădeam seama că soluţia era cât se poate de egoistă şi de incompletă. Cum se puteau apăra cei care aruncaseră armele sau le îngropaseră într-un loc de unde nu mai puteau fi recuperate? Cum se mai puteau apăra camarazii mei, Prună şi Buzdughină, cărora li se cerea să facă dovada că au predat aceste pistoale pentru care au semnat în conformitate cu inventarul găsit la sediul legionarilor din strada Roma. Atunci mi-am rotit privirea asupra celorlalţi trei care picoteau de somn şi le-am spus: *„Mai avem o zi la dispoziţie băieţi, faceţi rost de trei pile, şi să ne apucăm de treabă, ca să pilim seriile"*.

Ne-am aşternut serios pe treabă aşa că, după vreo şase ore de muncă susţinută, toate însemnele gravate pe chiulasele pistoalelor mitralieră dispăruseră: orice urmă de identificare devenise imposibilă.

I-am comunicat telefonic lui Lotty să aranjeze ca a doua zi de dimineaţă să mă aştepte la *Preşedinţie* un camion cu un ofiţer ce trebuia să mă însoţească împreună cu doi soldaţi pentru a duce la bun sfârşit operaţiunea la care mă

angajasem. Între timp am convenit cu camarazii de la celelalte trei subcentre unde se colectaseră arme, ca a doua zi la ora 8 a.m. armele să fie debarcate pe un teren viran din zona Floreasca, la întretăierea a două străzi (se arăta întretăierea şi denumirea străzilor) de unde urmau să fie luate în primire de un cuplu format dintr-un băiat şi o fată care cunoşteau misiunea. Le-am recomandat acestor camarazi ca acolo unde era vorba de pistoale mitralieră, seriile să fie pilite.

Cuplul susmenţionat era format din camaradul Berechet, un om de încredere din subordinea mea, şi din camarada Titi Găţă, una din fetele noastre, legionare de nădejde. Titi Găţă merită o menţiune specială atât pentru calităţile ei personale în misiunile încredinţate, de care se achitase totdeauna cu multă pricepere, cât şi în amintirea tragicului sfârşit al ei. Era o fată voinică, frumoasă, care amintea vag silueta unei săsoaice, blondă şi cu obrajii sănătoşi şi veşnic îmbujoraţi.

Aveam pentru ea o dragoste de frate mai mare şi eram dispus chiar a-i satisface anumite capricii, aşa se explică şi faptul că m-am lăsat dezarmat de ea, făcându-i cadou un mic pistol de calibru 6,35, o adevărată bijuterie pe care îl moştenisem de la tatăl meu şi de care nu mă despărţisem niciodată.

Cum de m-am lăsat ademenit de rugămintea ei de copil nevinovat? A fost suficient un argument pueril care suna astfel: „*Camarade Cătălin, cum se poate ca un om atât de însemnat ca domnia ta, cu atâtea misiuni importante să aibă la dispoziţie un pistol atât de mic, care mi s-ar potrivi mie ca o mănuşă?*".

Mai târziu, Titi Găţă a căzut în mâinile agenţilor *Securităţii* şi a murit în timpul anchetei barbare la care a fost supusă.

Pentru a doua zi Titi Găţă şi cu Sandu Berechet trebuiau

să formeze un cuplu de „amorezaţi" patrulând nevinovat pe lângă terenul unde se depozitau armele, camuflate doar de o prelată, cu misiunea expresă ca nici un ochi indiscret sau o mână curioasă să nu se atingă de ele până la venirea mea.

A doua zi m-am prezentat la *Preşedinţie*, locotenentul desemnat, împreună cu doi soldaţi, mă aşteptau la poartă împreună cu camionul ce trebuia să transporte armele. Locotenentul mi s-a prezentat milităreşte raportând că are ordin special să fie la dispoziţia mea ca să ridicăm o *„încărcătură"* şi să o ducem la *Jandarmerie*, în Şoseaua Ştefan cel Mare.

Am plecat imediat către locul de întâlnire, în timp ce locotenentul, care avea o figură nevinovată de adolescent, ar fi vrut să afle mai multe amănunte despre misiunea mea. Ajunşi la faţa locului, după ce am apreciat volumul armelor ce urmau să fie încărcate, am făcut un semn discret cuplului ce le păzea să dispară, după care i-am recomandat ofiţerului să dispună încărcarea sacilor în camioane. Operaţiunea a durat circa o oră; cei doi soldaţi năduşiseră din belşug, ofiţerul trăgând discret cu coada ochiului îşi dăduse seama ce conţinea încărcătura.

Când operaţiunea era pe sfârşite, el s-a apropiat de mine şi m-a solicitat timid: *„Domnule inspector, mă scuzaţi că mă adresez aşa, fiindcă nu cunosc exact ce grad purtaţi, mi-am dat seama despre ce este vorba, dar un singur lucru nu pot să-mi explic, cum de au zăcut aceste arme sub cerul liber, nepăzite de nimeni, fără ca cineva să se simtă tentat să-şi însuşească ceva?"*. Mi-am luat un aer atotştiutor şi i-am răspuns: *„Eu cred că mulţi au dat târcoale, dar când şi-au dat seama despre ce este vorba au fugit ca împuşcaţi de teamă să nu ajungă în faţa plutonului de execuţie"*.

Acum a luat comanda expediţiei ofiţerul şi ne-am prezentat la comandamentul *Jandarmeriei* precizându-i locotenentului să dea lămurirea necesară superiorilor săi,

eu urmând să apar numai la faza finală.

A trecut circa o oră, după care a apărut îmbujorat locotenentul şi mi-a cerut sprijinul întrucât superiorul său, colonelul X îi pune întrebări la care nu este în măsură să răspundă.

Am intrat într-un birou, unde stătea revărsat într-un fotoliu un colonel care m-a privit cu aroganţă şi mi-a ordonat scurt: „*Tinere, raportează !*". L-am privit câteva clipe, cred că pe faţa mea se citea un dispreţ profund, şi i-am replicat cât mai sacadat posibil, ignorând cu bună ştiinţă gradul pe care-l purta: „*Domnule, dumneata nu eşti pus aici ca să întrebi, ci să execuţi. Misiunea în chestiune porneşte personal de la domnul general Ion Antonescu; dumneata vei inventaria încărcătura, vom face împreună procesul de predare-primire în patru exemplare din care eu voi lua trei exemplare şi, pe urmă, salutare!*". Alocuţiunea mea a avut efectul dorit. Nu am mai răspuns la nici o întrebare, i-am notificat ca, în 40 de minute, procesul verbal să fie la maşină, delegându-l pe locotenentul meu să asiste ca fiecare obiect predat să fie trecut în inventar. Locotenentul şi colonelul au plecat împreună, eu rămânând singur în birou. După circa 20 de minute a intrat în birou colonelul transpirat şi a raportat milităreşte: „*Dar seriile armelor sunt pilite! Cum pot fi identificate?*". I-am răspuns la fel de dispreţuitor: „*Problema nu mă priveşte, cu atât mai puţin pe dumneata. Şi nici nu văd pe cine ar putea interesa? Dacă te preocupă chestiunea în mod special n-ai decât să consemnezi acest amănunt !*".

După exact 39 de minute, procesul verbal, bătut la maşină, cu *entête* şi cu ştampila unităţii militare era semnat şi mi se înmâna originalul şi două copii; jandarmul, în poziţie de drepţi, mi-a întins mâna şi a îngânat: „*Domnule colonel, vă rog să mă scuzaţi că n-am ştiut cu cine am de a face !*".

Am plecat într-o maşină Skoda împreună cu

locotenentul. La *Preşedinţie*, Lotty m-a introdus la Ică Antonescu, i-am predat originalul procesului verbal şi l-am lăsat câteva clipe să-l studieze. Ică s-a cufundat în citirea documentului şi la terminare s-a ridicat radios de pe scaun, mi-a întins mâna, mi-a mulţumit, cerându-şi vag scuze că la început nu a apreciat îndeajuns întreaga mea bună credinţă.

Eu m-am arătat oarecum flatat de aprecierile lui, ne-am strâns mâinile şi am adăugat aşa, ca din întâmplare: *„Vedeţi, domnule profesor, câte greşeli se pot produce? Cred că dacă sora mea s-ar fi aflat în libertate s-ar fi grăbit să scape de armele buclucaşe, ca acum să nu se găsească sub această grea sentinţă la care a fost osândită de justiţia militară!"*.

Ică, grăbit să ducă documentul generalului Antonescu nu a intuit pe loc semnificaţia cuvintelor rostite de mine. Poate mai târziu şi-a dat seama de aceasta, dar cred că nu mi-a purtat ranchiună, fiindcă nu era un om rău la suflet, iar ca jurist prefera să scape un vinovat decât să sufere un nevinovat.

Simţeam o mare satisfacţie pentru că Dumnezeu m-a ajutat să duc la bun sfârşit misiunea ce mi-o luasem şi care avea un triplu rezultat pentru mine: a) prefigurasem comutarea pedepsei cu moartea dictată sorei mele; b) mă debarasasem de povara celor 30 de pistoale mitralieră îngropate la Spitalul 9, care oricând puteau face obiectul unui denunţ; c) puteam să scot din ghearele justiţiei militare doi camarazi pasibili de pedeapsa cu moartea, fiindcă nu puteau dovedi că au predat pistoalele mitralieră cu care fuseseră dotaţi.

În rezolvarea celui de-al treilea punct de mai sus m-am prezentat avocatului Gh. Vântul (pe care-l cunoşteam de când fusese prefectul oraşului Cernăuţi) care îi apăra pe cei doi camarazi ai mei, Prună şi Buzdughină. I-am înmânat o copie a procesului verbal întocmit de *Jandarmerie* şi i-am

solicitat a mă cita în proces ca martor al apărării. La termenul fixat am fost strigat în instanţă, am depus jurământul iar preşedintele, care habar nu avea de ce va urma, mi-a cerut să declar ce ştiu. Am răspuns că cele ce vor urma necesită şedinţă secretă. Adormitul de preşedinte nu a sesizat ce vreau şi m-a întrebat despre ce avea să se discute în şedinţa secretă. I-am răspuns că tocmai faptele ce se vor discuta prezintă un caracter excepţional, astfel că ele nu pot fi discutate într-o şedinţă obişnuită.

Iritat de argumentele lui Gheorghe Vântu, un jurist de calitate, preşedintele a declarat şedinţa secretă. Eu am prezentat procesul verbal încheiat de *Jandarmerie* şi mi-am făcut depoziţia, subliniind că toată operaţiunea s-a făcut din ordinul şi cu supravegherea generalului Antonescu. Preşedintele a suspendat şedinţa, iar după o oră, la reluare mi-a pus întrebarea încuietoare: *„Bine, bine, s-a predat un număr de pistoale mitralieră, dar cum poţi face dumneata dovada că printre cele predate se află şi armele învinuiţilor din dosar, dat fiind că seriile armelor au fost pilite?".*

– Mă scuzaţi, domnule Preşedinte, în Drept există un principiu, „Onus probandi, incumbit actori", deci nu eu trebuie să fac dovada că printre aceste arme predate sunt şi armele primite de învinuiţi, ci dumneavoastră trebuie să dovediţi ceea ce susţineţi, dar cred că e mai bine să las ca această argumentaţie a mea să fie susţinută de apărătorul celor învinuiţi din dosar.

Avocatul şi-a susţinut pledoaria, iar Prună şi Buzdughină au fost eliberaţi.

În familie, Lotty îşi manifesta entuziasmul şi admiraţia pentru soţul ei, vrând să ştie dacă chiar de la începutul întregului plan propus lui Ică Antonescu am urmărit un final fericit pentru sora mea. I-am răspuns simplu: *„Fetiţo, le-am arătat Antoneştilor cât de absurdă poate să fie o sentinţă dată după o lege a lor. Pedeapsa nu poate avea*

altă soartă decât comutarea, iar rămânerea în detenţie a surorii mele este ridicolă, de altfel este momentul ca tu să intri în acţiune!".

Şi Lotty „a intrat în acţiune"... În prima etapă, sentinţa de condamnare la moarte a fost comutată în zece ani de detenţie. A urmat o seară fierbinte pentru mine şi pentru adjunctul meu, Costică Enache, pentru a-l determina pe generalul C. Niculescu, comandantul *Corpului 2 de Armată*, ca sora mea să nu fie transferată la închisoarea Mislea, ci să rămână provizoriu la Văcăreşti.

În faza a doua, Lotty şi-a dezvoltat toate argumentele pe care i le inoculasem. Ică le-a preluat şi le-a dezvoltat în faţa generalului Antonescu, iar sora mea, după nici măcar două luni de la condamnarea ei la moarte, a fost pusă în libertate condiţionată.

Am mai aprins o lumânare drept mulţumire în faţa Icoanei Fecioarei Maria, făcătoarea de minuni.

Se pune întrebarea dacă în acel moment de vânătoare antilegionară contra celor ce avuseseră o funcţie de răspundere îmi oferea o anumită imunitate? Tabelele prin care se confirma primirea pistoalelor mitralieră de către şefii grupurilor din Corpul *"Răzleţi"* se găsea în mâinile *Siguranţei;* eu nu puteam face dovada că acest armament fusese predat fiindcă distrusesem din proprie iniţiativă identificarea lor în momentul când am decis pilirea seriilor de inventar de pe chiulasa armelor.

Pe de altă parte, Eugen Cristescu era supărat pe mine că predasem armamentul comandantului jandarmilor şi în acelaşi timp dorea compromiterea lui Lotty, a cărei prezenţă la *Preşedinţie* îl contraria. De altfel şi generalul Antonescu, într-o şedinţă îi atrăsese atenţia lui Ică că orice hotărâre se lua acolo era imediat transmisă de Lotty celor vizaţi, temutul general considerând-o pe ea calul troian al legionarilor în cetatea prezidenţială.

În consecinţă, sub învinuirea că posedăm armament legionar, fusesem arestat. Aducându-mi aminte că nu fusesem prezent la distribuire şi că semnătura de primire nu-mi aparţinea (fapt pe care un expert grafolog cunoscut, în persoana lui Stahl, a putut lesne să o confirme) nu se putea decât, efectiv, să mă scoată din cauză.

Mai exista însă şi rana de la picior, dar versiunea mea că aceasta se datora unui glonte rătăcit în drumul meu spre Str. Fluierului unde locuiam, a putut fi lesne crezută, mai ales că în preajma *Siguranţei* s-au produs schimburi de focuri.

Nu pot să trec sub tăcere prezenţa mea la grefa închisorii Jilava unde se efectua o aspră percheziţie a celor arestaţi: acelaşi plutonier major Ciubaru, vechea mea cunoştinţă, dând cu ochii de numele meu, m-a apostrofat cu cuvintele rostite în cel mai dulce grai moldovenesc: *„Da şi crezi mata că a ajuns Julava un adăpost pentru cei care nu au domiciliu?"*.

Din cadrul uşii a intervenit comandantul închisorii care nu era altul decât colonelul Opriş, fostul comandant al *Regimentului VI Mihai Viteazu*, care ulterior a comandat o Divizie pe frontul de Răsărit, iar faptele sale de arme erau pe buzele tuturora.

În semiîntunericul crepuscular în care avea loc percheziţia şi-a dat seama că se ieşea din litera regulamentului, astfel că i-a cerut lămuriri interlocutorului meu. Acesta, fără să-şi piardă calmul a raportat superiorului său că *„Domnul Ropală, când nu are unde dormi, vine la Jilava"*.

Întrucât numele meu nu era necunoscut colonelului, acesta m-a invitat în biroul său, şi după ce s-a încredinţat că într-adevăr se adresează lui Cătălin Ropală, a ţinut să-mi precizeze: *„Cum se explică că cel care a înfiinţat un dispensar pe strada părinţilor mei, se află acum printre*

rebeli?" - cerându-mi totodată să-l lămuresc şi pe el de cele întâmplate.

I-am relatat pe scurt versiunea legionară asupra evenimentelor dar, bineînţeles că el, militar de profesie, nu putea accepta că însuşi generalul Antonescu a urmărit să se separe în mod brutal de legionari. El, însă, un om corect, a spus că-şi păstrează întreaga consideraţie faţă de mine, că se va sfătui ocazional când vor apărea divergenţe între rigorile închisorii şi cei arestaţi, oferindu-mi totodată posibilitatea de a forma o celulă de intelectuali care, de fapt, reprezenta *Comandamentul garnizoanei* legionare. Erau oferte care nu puteau fi refuzate şi cărora m-am grăbit a le da curs, astfel că, de multe ori când trebuia să se ia o hotărâre în privinţa regimului de detenţie eram în prealabil consultat.

Formaţiunea care a compărut în faţa *Tribunalului Militar* era fomată din 14 legionari, şeful dosarului eram eu. Componenţii dosarului erau în genere legionari din familia *„Luminiţa"*, în frunte cu şeful lor, Radu Gyr, şi care de fapt făceau parte din cadrele *Teatrului Naţional*, fie că aveau funcţie de răspundere, fie că erau doar socetari ai acestui teatru al cărui director fusese chiar principalul acuzat.

Lui Radu Gyr i se imputau anumite recomandări şi îndemnuri pe care le rostise în mitingul ce avusese loc pe platforma *Teatrului Naţional* la 21 ianuarie 1941. Cât priveşte prezenţa mea în fruntea dosarului, era doar o procedură administrativă fiindcă toţi arestaţii făceau parte din Grupul *9 Răzleţi* de sub comanda mea, numai că eu nu puteam să fiu prezent la acel miting, fiindcă în acel moment eram rănit în pat.

Acest fapt confirmat şi de interna de la Spitalul Colţea care mă pansase la picior a fost foarte subtil relevat de Ionel Teodoreanu, care era de fapt avocatul lui Radu Gyr, astfel că, în final, am fost scos din proces şi achitat.

Totul se părea că evoluează într-un mod fericit, numai

că certificatul de achitare eliberat de grefa *Tribunalului Militar* relata faptele pentru care am fost judecat (şi achitat), fapte care cădeau sub incidenţa tuturor articolelor grave din *Codul Penal* când se refereau la răsturnarea ordinii în stat.

Puteam eu invoca această dovadă de forţă majoră pentru neprezentarea mea în termen la ordinul de mobilizare unde eram chemat pe 1 iunie? Nu trebuie uitat că în faţa autorităţilor militare exista un viu resentiment contra legionarilor *„răzvrătiţi"* aşa cum fuseseră prezentaţi de comunicatele oficiale şi că învinuirea sub care fusesem arestat avea o teribilă pondere, chiar dacă în final fusesem achitat.

Eram chemat sub arme de către Escadronul 4 al *Regimentului 12 Călăraşi* care se găsea la Iaşi. Cu inima îndoită am plecat la Roman unde era sediul Regimentului din care făcea parte şi Escadronul de la Iaşi. Eram în turismul inginerului Mărăşescu care era şi el concentrat la Iaşi şi l-am pus în temă cu dilema mea, recomandându-i ca pentru orice eventualitate să mă aştepte la a doua intrare din regiment, unde, dacă toate decurgeau normal, trebuia să aibă loc despărţirea noastră.

M-am prezentat la biroul mobilizării cu ordinul de chemare în mână şi am fost repartizat la maiorul Filip, şeful secţiei. Când acesta a văzut că mă prezint cu o întârziere de 17 zile (trebuie să menţionez că aceasta era cu 5 zile înainte de ordinul generalului Antonescu de a se trece Prutul) a chemat un soldat ordonându-i scurt: *„Bagă-l pe acest domnişor la arest, de unde va fi trimis sub escortă la Curtea Marţială din Iaşi spre a fi judecat pentru nesupunere la chemare!"*.

Nu ştiu ce l-a impresionat pe acel simplu ostaş în misiunea lui de a escorta un domn elev îmbrăcat în ţinută aleasă şi având nişte cizme *„Bilgery"* în picioare, astfel că s-a dovedit foarte neatent când i-am cerut ca în prealabil să

mă duc la toaletă. Deci nu mi-a fost prea greu să mă îndrept cu toată viteza spre poarta secundă a Regimentului, pe care o cunoşteam din timpul concentrărilor, să sar în maşina ce mă aştepta şi să-i comand lui Aurică: *„Dă-i drumul la Iaşi"*.

M-am prezentat la unitatea ce mă chemase sub arme şi am dat chiar peste plutonierul care se ocupa de răspândirea colectivului. A citit atent ordinul de chemare şi s-a încruntat când a văzut că trebuia să fiu prezent cu aproape trei săptămâni în urmă, dar după o slabă ezitare m-a întebat: *„Sunteţi cumva o rudă a colonelului Ropală, sub a cărui comandă am fost şi eu?"*. Când i-am răspuns că este vorba de tatăl meu, atitudinea lui s-a schimbat ca prin farmec, declarând că este gata să mă scoată din încurcătură.

Faţă de bunăvoinţa lui i-am scos dovada de la *Tribunalul Militar* care îmi motiva întârzierea, dar pe care nu voiam să o depun spre justificare, semnalându-i totodată cele întâmplate la Roman. *„Domnule elev,* a replicat el, *vă trimit direct la plutonul locotenentului Brănescu, care este îngropat în tranşee pe malul Prutului; de acolo nu te poate scoate nimeni în afara bunului Dumnezeu"*.

Primirea care mi-a făcut-o locotenentul Brănescu la prezentare a fost mai mult decât călduroasă, mergând până acolo că m-a primit în cortul său şi în puţinele zile cât am fost împreună am împărţit frăţeşte şi mâncarea pe care ne-o aducea bucătarul unităţii.

În acele zile frumoase şi toride ale verii eram în stânga comandantului când inspecta amplasamentele oamenilor în tranşee. Am observat atunci nişte tineri chipeşi, care nu semănau deloc cu pricăjiţii recruţi ai noştri, în mare parte rezervişti. Erau nemţii veniţi din Grecia, care se camuflau sub uniforma română pentru a nu fi observaţi de pe celălalt mal al Prutului.

În curând eram prieten cu ei, fiindcă le vorbeam limba şi se arătau foarte fericiţi când fumam cu ei delicioasele

ţigări *Papastratos* pe care le aduseseră din Grecia.

La 24 iunie treceam Prutul pe un pod improvizat de pionieri în regiunea Sculenilor. Când eram pe pod a trecut deasupra noastră o formaţiune rusească de bombardament şi a deşertat asupra noastră o adevărată ploaie de grenade care au căzut aiurea şi numai câteva dintre ele au explodat fără a face victime.

Pe malul opus am fost imediat angajaţi în lupte cu infanteria inamică care ne ataca cu gândul de a ne respinge peste pod. Unitatea noastră, care avea un efectiv de aoroximativ 200 de oameni, fusese încadrată în dispozitiv ca grup de cercetare al *Diviziei 13 Infanterie.*

După trei zile de lupte epuizasem aproape total cartuşele care le aveam asupra noastră, iar din efectivul nostru, cam 63% din soldaţi erau morţi sau răniţi, astfel că la 27 iunie nu i-a fost greu avangărzii ruseşti să ne ia prizonieri: primul gest al lor a fost să ne împuşte răniţii. Singurul supravieţuitor era locotenentul nostru, care avea o rană urâtă în pulpă, pe care-l duceam pe umăr, la mijloc, ajutat de un alt sergent (eram de fapt o copie a liniei întâia din *„grămada"* unei echipe la rugby).

Cei câţiva soldaţi care erau însărcinaţi a ne conduce spre liniile ruseşti erau de tip mongoloid, şi ne îmboldeau cu baionetele de la armele lor, înjurându-ne continuu, dar scenariul s-a modificat foarte curând. O grupă de nemţi care se retrăgea, şi-a dat seama de situaţia noastră, a reacţionat fulgerător, s-au aplecat spre carâmbul cizmelor, au scos nişte grenade cilindrice şi le-au aruncat asupra urmăritorilor noştri, astfel că în curând situaţia era complet schimbată.

Ţin minte că m-am aruncat asupra urmăritorului sovietic apropiat care zăcea rănit, i-am smuls arma în timp ce-mi arăta să-i înfig baioneta în gât, dar l-am lăsat în plata Domnului, fără a-i face vreun rău.

Am ajuns cu multe peripeţii la Prut trecând prin barajul

artileriei sovietice, dând peste proiectilele artileriei proprii, ca la urmă să intrăm - parcă era un blestem! - sub acţiunea focului infanteriei noastre, dar o parte din noi am scăpat cu bine, în care timp nu l-am părăsit nici un moment pe locotenentul nostru rănit.

Ajuns la Prut m-am prezentat la o ambulanţă germană arătându-le pe scurt ce am pătimit, rugându-i să-l evacueze pe comandantul nostru de pluton.

Probabil că atât ţinuta vestimentară cât şi oboseala întipărită pe figura mea întăreau spusele mele cât se poate de convingător. Ţin minte că infirmierul german mi-a întins o ploscă în care era nelipsitul ceai de tei îndulcit care se găsea prezent în orice ambulanţă de pe front.

La cererea locotenentului meu, l-am însoţit în ambulanţă până la Iaşi, despărţindu-ne la Spitalul Sf. Spiridon, de unde nu am mai avut nici o veste de la el.

Am continuat marşul călare cu multe episoade de luptă până la Nistru. Unitatea noastră completată cu alţi rezervişti pentru a suplini pierderile a ajuns la Nistru, unde s-a terminat periplul nostru basarabean, urmând a trece în retragere. Astfel a fost destul de uşor ca să se execute ordinul de la *Marele Cartier* (desigur tot la străduiţele lui Lotty) care m-a rechemat în patrie.

Ajuns cu bine la Bucureşti, ars de soare, cu experienţa unui bătrân lupător de pe front, am constatat, surprins, că Bucureştiul era plin de tineri *bulevardişti* pe care o protecţie suspusă îi apăra de rigorile frontului.

Eram invitat de foarte mulţi prieteni şi camarazi, dornici să afle întâmplările prin care trecusem, mulţi dintre aceştia erau parcă gata să-mi ceară un autograf, solicitat, de obicei, vedetelor.

Eu însă nu aveam linişte, fiindcă doream să mă reîntorc pe front şi am făcut tot posibilul, ajungând până la *Biroul* 2 al *Statului Major* care m-a reaprtizat la Ministerul

Propagandei unde se recrutau corespondenţii de război.

Am plecat în aceeaşi zi pe front, împreună cu tatăl meu, care era mobilizat ca ofiţer răspunzător cu apărarea oraşului Ploieşti. Mama mea ne-a petrecut cu privirea din balcon, parcă jucând un rol antic, când atât soţul cât şi fiul plecau pentru a-şi apăra patria.

Aş fi vrut să scriu o carte despre *U.R.S.S.* dar mizeria, foamea şi frigul nu mi-au fost prielnice, astfel că, spre sfârşitul anului a trebuit să fiu evacuat cu o febră de peste 40^0, suspect de tifos exantematic. Am parcurs distanţa de la Simferopol până la Tiraspol într-un camion de permisionari, pe un frig aspru, încât trebuia să ne scoatem cizmele ca să ne învelim picioarele în cârpe şi ziare spre a le feri de îngheţ.

De la Tiraspol am primit un ordin de evacuare la un spital de boli infecţioase din Capitală. În preajma *Crăciunului* ajunsesem totuşi în familie, după ce febra îmi scăzuse şi se constatase că nu am tifos exantematic.

Aici se termină stagiul meu pe front, fiindcă intrând ca salariat al unei întreprinderi petroliere, am fost mobilizat pentru lucru; nefiind ofiţer şi fiindcă totuşi făcusem 6 luni de front, operaţiunea nu a întâmpinat dificultăţi la *Statul Major*. Înainte de a încheia relatarea acestei perioade din viaţa mea revin la activitatea mea de corespondent de război şi anume relatez un eveniment care la vremea respectivă a fost publicat şi în ziare.

Intrarea în peninsula Crimeea s-a făcut prin trei porţi: cea principală de la istmul Perekop a revenit nemţilor, prin istmul Salikof au forţat intrarea vânătorii de munte români, iar ultima intrare a revenit călăreţilor din *Brigada a 8-a de Cavalerie* prin istmul Genicesk. Mă aflam acolo şi eram foarte mulţumit că l-am întâlnit pe vechiul meu adversar de la rugby, locotenentul Nicuşor Tanoviceanu, şeful plutonului pionierilor de asalt.

Pentru meritele deosebite şi bravura cu care a acţionat

în faţa cazematelor de la Nistru fusese distins cu *Ordinul Mihai Viteazul* şi cu *Crucea de Fier* germană. Aici avea drept misiune forţarea istmului printr-o strâmtă intrare minată, loc care fusese reperat din vreme pentru tirul de artilerie ce urma să se declanşeze la momentul potrivit. Am urmărit prin teleobiectiv toată operaţiunea de dinamitare a acestei poziţii întărite care se desfăşura în zorii unei zile de luptă. După ce s-a tăiat sârma ghimpată, la prima declanşare a exploziei trotilului s-a dezlănţuit o adevărată urgie, atât mitralierele, cât şi artileria au acţionat timp de aproape o oră, până când ruşii, epuizând muniţia, s-au retras.

Vedeam prin teleobiectiv cum siluete răzleţe se târau pe burtă pentru a se îndepărta de zona periculoasă.

Eram la cantina *Brigăzii a 8-a de Cavalerie*, unde luau masa toţi ofiţerii unităţii, acolo unde fusesem admis, fiind singurul grad inferior. Tocmai se citea la radio corespondenţa mea privind acţiunea de la Genicesk. Comandantul brigăzii, colonelul Teodorini, un militar încrezut, mi s-a adresat în silă: *„Dumneata ai scris acest articol?"*. La răspunsul meu afirmativ, a continuat: *„Dar brigada aceasta nu are un comandant? Atunci de ce nu ai pomenit numele lui?"*. (Probabil că ar fi vrut ca din bravura pionierilor de asalt să se răsfrângă o parte şi asupra sa).

I-am raportat milităreşte că în articolele mele vorbesc de cei care iau parte efectiv la luptă. Conversaţia, însă, a avut şi un epilog: după terminarea mesei, căp. Vasilescu, care era ofiţerul popotar, m-a luat la o parte şi mi-a comunicat destul de jenat că, fiind grad inferior, nu voi mai putea lua masa la popota ofiţerilor, recomandându-mi ca să mă adresez cantinei subofiţerilor, care de fapt nici nu exista. Nu am replicat nimic la această comunicare deşi eram în posesia unei delegaţii semnate de însuşi generalul Petre Dumitrescu, comandantul *Armatei a 3-a*, prin care se recomanda tuturor unităţilor de pe front să acorde concurs

corespondenţilor de război care sunt trimişi în zona frontului pentru a consemna faptele de arme ale combatanţilor.

Aşa se face că am părăsit unitatea călăreţilor de care eram legat, eu însumi fiind cavalerist, şi am plecat la o unitate de artilerie. Aici am fost primit cu toată căldura şi simpatia, întrucât eram primul care-i vizita şi care urma să descrie viaţa şi peripeţiile prin care trecuseră.

Revenit în ţară, beneficiez prin mobilizarea pe loc de momente de linişte, putând să recapitulez cele văzute pe front, oprindu-mă la momentele şi episoadele în care fusesem implicat. Gândurile mele năvăleau ca un şuvoi montan, trecând în revistă toată activitatea mea politică din trecut.

În primul rând găseam că activitatea mea se găsea la o răscruce. Luptasem cu toată ardoarea tinerească în slujba unui ideal pe care-l însufleţea permanent figura luminoasă a *Căpitanului* şi consideram că prin dispariţia lui şi a atâtor camarazi de valoarea (de fapt întreg statul său major) în mine se frânsese un resort care nu va putea fi niciodată refăcut. Eram conştient că aceşti oameni, care veniseră sub drapelul verde din toate unghiurile ţării, nu vor mai putea fi înlocuiţi vreodată.

Treceam în revistă toate misiunile pe care le primisem, fie direct, fie prin intermediari, şi analizam dacă le făcusem faţă. Concluziile erau oarecum satisfăcătoare, fiindcă făcusem tot ce omeneşte era posibil, chiar dacă obiectivul trasat prezenta anumite naivităţi.

Anii 1943 – 1944

În vara anului 1943 se sărbătoreau la Viena doi ani de la intrarea în război contra *U.R.S.S.* Delegaţia era fomată din ziarişti cunoscuţi ca: Seişanu de la **„*Universul*"**, Romulus Dianu de la **„*Curentul*"**, Ilie Rădulescu de la **„*Porunca Vremii*"**, Gregorian de la **„*Sfarmă Piatră*"** şi alţii.

Când s-a observat că din delegaţie nu face parte nici un corespondent de război, am fost ales pentru a suplini această lipsă. În treacăt, fie zis, cred că la alegerea mea au jucat un anumit rol şi relaţiile pe care le avea Lotty la Ministerul Propagandei. Am fost cazaţi la Hotel *"Imperial"*, reşedinţă unde, în decursul anilor, au locuit multe capete încoronate şi şefi de state.

Viena era acum un oraş trist, intrat în reglementările aspre ale sistemului prusac care guverna Germania. Vitrinele erau aranjate ca în timpuri normale, purtând însă inscripţia că aceste articole vor fi de vânzare atunci când posibilităţile o vor permite, dar în interior rafturile erau goale.

Puţinele obiecte pentru trebuinţele gospodăreşti se vindeau populaţiei numai pe bază de cartelă. Mesele erau servite în restaurante de lux, dar în genere purtau amprenta timpurilor şi multe din produsele alimentare erau suplinite prin înlocuitori denumiţi aici *„Ersatz"*. Pentru delegaţia română ni se aloca în mod special un supliment de pâine, care de altfel era delicioasă. Cofetăriile erau asaltate de nevestele ofiţerilor care luptau pe front, în care se serveau prăjituri şi îngheţate elaborate din tot felul de *„Ersatzuri"*.

În genere doamnele erau însoţite de câini eleganţi, spălaţi şi dresaţi care se aşezau cuminţi sub mese fără a pretinde ceva. Din capul locului acest Congres a avut foarte multe curiozităţi, în primul rând, deşi se aniversau doi ani de la începerea războiului anticomunist, totuşi, vorbitorii

germani în alocuţiunile lor nu se refereau decât la bombardamentele aeriene care începuseră să piseze oraşele şi uzinele germane.

În al doilea rând, chiar participanţii la acest Congres făceau parte din naţiuni diferite, având opţiuni şi revendicări speciale. Astfel, românii au intrat în conflict cu ungurii, care prezentau un material cartografic în care întreg Ardealul figura ca teritoriu ungar. Pe de altă parte, delegaţia franceză s-a manifestat contra delegaţiei italiene, extrem de numeroasă şi de gălăgioasă, prin cuvântul ministrului de Externe, De Brinon : *„L'Italy n'est pas une nation, mais une maladie !"*.

Propagandistic a fost adus şi celebrul autor norvegian Knut Hamsun care, complet senil, şi-a semnalat cu voce tare nedumerirea că nu ştie unde se află. Însă a doua zi, ziarele germane publicau cu titluri cu majuscule: *„Knut Hamsun declară: Anglia va fi în genunchi"*. Sub aceste auspicii nefavorabile Congresul şi-a desfăşurat lucrările timp de câteva zile. În timpul liber am putut vizita *Stephans Dom Kirche* şi am participat chiar la o seară festivă de operă, când s-a jucat *Aida*.

Am fost primiţi şi de principesa Ileana, care dirija un spital oftalmologic la Viena.

La încheierea lucrărilor s-a dat o agapă prietenească într-unul din palatele care ilustrau încă Viena de altădată. Spre marea noastră surprindere, la agapă a participat şi dr. Rosenberg, care era teoreticianul nazismului. Delegaţia noastră a fost prezentată de către Seişanu, un cunoscut al lui Rosenberg fiindcă redacta cronica militară a ziarului ***„Universul"*** căutând a justifica din punct de vedere militar orice repliere a frontului. Directorul ***„Poruncii Vremii"*** era de asemenea cunoscut, fiindcă ziarul său primea destui bani de la propaganda germană. Când a ajuns cu prezentările la persoana mea, Seişanu a avut un moment de pauză, fiindcă

efectiv nu ştia la ce ziar colaboram.

L-am scos din încurcătură, explicându-i înaltului oaspete că eram corespondent de război, ceea ce l-a interesat în mod deosebit, conversaţia noastră s-a prelungit timp de câteva minute, spre surprinderea celorlalţi colegi care nu mă onoraseră cu o atenţie deosebită pe durata solemnităţilor.

De la începutul anului 1944, războiul a luat o întorsătură inversă cu cea pe care o trăisem la începutul său. Tăvălugul rusesc, ajutat din plin de *S.U.A.*, se rostogolea ameninţător şi atinsese şi fruntariile româneşti.

Mareşalul Antonescu, cu toate greşelile politice pe care le săvârşise, cu toate ieşirile colerice pe care le manifesta din cauza temperamentului său orgolios, avea însă şi o corectitudine mare, neînţelegând să atace pe la spate fostul său aliat german.

La Iaşi frontul era bine închegat, dar generalii Racoviţă şi Stoenescu au făcut jocul ruşilor, lăsându-i să pătrundă în reduta noastră fără a opune rezistenţă, astfel că Antonescu nu a fost lăsat să încheie un armistiţiu militar cu eventuala repliere pe linia întărită Focşani-Nămoloasa-Galaţi, unde se putea organiza o nouă rezistenţă. Aşa se explică sfârşitul conducătorului care a fost predat comuniştilor şi, ulterior, ruşilor, fără ca să se ridice vreo rezistenţă pentru salvarea sa, fiindcă ştiut este că el nu era nici popular, nici iubit de armată.

Acum hoardele bolşevice aveau cale liberă spre inima Europei Centrale, iar bariera naturală formată din Munţii Carpaţi le-a fost făcută ca o danie nesperată de către politicienii venali.

Anul 1945

Care erau manifestările regimului comunist, ce făcea încă paşi nesiguri în cucerirea puterii, faţă de foştii legionari? Hotărât lucru, la 23 august *Partidul Comunist* nu avea cadre. Lumea o cunoştea pe Ana Pauker, aflase că Gheorghiu-Dej fusese lăsat să evadeze din lagărul de la Târgu Jiu, ştia că la *Atelierele Griviţa* era un puternic nucleu ce se manifestase cu ocazia grevei din anul 1933 şi care putea fi comunist. Auzise că existau şi nişte deţinuţi politici, acum în libertate, condamnaţi la vremea lor de către tribunalele militare, dar cadre, propriu-zis, nu existau.

E drept că în timpul celor 7 zile de bombardamente germane (fără a se suna încetarea alarmei) au apărut în adăpostul *Băncii Naţionale*, considerat drept cel mai rezistent din Bucureşti, nişte *„şepcălii"*, adică purtători de şapcă, o deghizare ce nu era la modă în societatea românească şi care câteodată nu se asortau deloc cu costumele din *casha* gri sau din stofă englezească pe care le arborau.

Legionarii liberi, adică cei din afara închisorilor, erau priviţi mai mult ca o curiozitate, câteodată chiar cu temere, neştiind ce atitudine urmau să aibă. Atunci li s-a oferit o oarecare posibilitate de a-şi clarifica poziţia, urmând să treacă prin faţa unei comisii unde erau prezenţi toţi reprezentanţii celor patru principale partide politice, ce făceau parte din *Blocul Partidelor Democratice* (*B.P.D.*). Comisia funcţiona în fosta cazarmă a vânătorilor de gardă din cartierul Militari şi pe acolo defilau foştii legionari, unii dintre ei prezentând şi o carte de membru, eliberată de unul din partidele coaliţiei.

Deşi personal nu eram nici urmărit şi nici măcar suspect, situaţia mea fiind clară, totuşi m-am prezentat în

faţa comisiei unde am declarat că nu am ce să-mi reproşez, că sunt un cetăţean cu domiciliul stabil şi că nu aderasem la nici un partid politic existent.

Atitudinea mea degajată nu a fost pe placul partidelor "istorice", care opinau că ar trebui să fiu arestat *„preventiv"*. Mare mi-a fost mirarea când în apărarea mea a luat cuvântul moş Vasile Bâgu, reprezentantul *Partidului Comunist*, fost ilegalist care se bucura de o mare stimă printre *C.F.R.*-işti. Acesta m-a ţintuit în loc printr-o arătare cu degetul, declarând că sunt cu adevărat cinstit din moment ce nu înţeleg a mă ascunde în spatele unor partide politice.

Situaţia mea familială era destul de încurcată, Lotty era în continuare funcţionară la *Banca Naţională*, iar eu eram şomer, căutând a înfiripa nişte afaceri „pe picior" care nu-mi reuşeau, în primul rând fiindcă nu eram câtuşi de puţin specializat în astfel de activităţi. Locuiam provizoriu într-un apartament de două camere, cu acces la baie şi la bucătărie, într-o casă veche ce avea un singur avantaj, că era situată pe str. G-ral Cristian Tell, în inima Bucureştiului. Soacra mea era într-o pensiune, iar băiatul din prima căsătorie a lui Lotty, reuşise foarte bine la examentul de admitere de la Liceul *"Titu Maiorescu"* şi era găzduit la nişte veri de-ai noştri.

Lotty fiind mai volubilă şi mai familiarizată cu lumea era delegată să lucreze la un ghişeu în holul central al Băncii unde avea contact cu publicul ce se interesa de rezolvarea unor anumite probleme.

Într-o dimineaţă mi-a telefonat un coleg de-al ei, destul de emoţionat, spunându-mi că Lotty a fost invitată de un agent la *Prefectura Poliţiei*, de unde nu mai revenise. Fiind convins că aceştia mă căutau pe mine, m-am prezentat imediat la *Prefectură* pentru a o elibera pe Lotty dintr-un mediu cu totul necunoscut ei. Am fost condus la etajul 3, unde mi s-a precizat că eu voi fi deocamdată reţinut,

comisarul de serviciu refuzând însă a o elibera pe Lotty.

Eram cazaţi într-un dormitor de trupă, destul de mare, şi în răstimp de 48 de ore numărul nostru crescuse la zece, dintre care trei erau din familia mea, fiindcă între timp fusese adusă şi sora mea. *„Bine ne-am mai aranjat"*, constată ironic sora mea. Din ceilalţi şapte făceau parte Horia Cosmovici, fost ministru la *Preşedinţie*, Diaconescu, fost ziarist legionar, profesorii Zaharia şi Coriolan Matei şi în ultimul moment şi Gică Ciorogaru, care protesta, arătând că după trecerea unei ore biletul său de corespondenţă pe *S.T.B.* va expira!

Nimeni nu ştia ce e cu noi; îşi făcuse o scurtă apariţie şi Georgeta Cancicov, sora ministrului, care după ce-l înjurase într-un stil neaoş românesc pe comisarul de serviciu, cerând să i-l aducă personal pe Ghica, prefectul poliţiei, fusese eliberată.

Era în preziua lui 6 martie, când s-a instaurat guvernul Groza. Jandarmii care ne păzeau erau mai îngrijoraţi decât noi şi auzind vacarmul de pe străzi ne-au încredinţat trei mitraliere cerându-ne să apărăm *„instituţia"*: era o situaţie direct caragialească. Dar, la 6 martie, *Prefectura* a fost ocupată de *Apărarea patriotică*, fără să fi fost nevoie să se facă uz de arme; în aceeaşi zi a apărut transpirat şi avocatul Edmond van Saanen cu ordinul de eliberare pentru sora mea, fiindcă aştepta un copil. Era ultimul act semnat de generalul Rădescu, înainte de destituirea sa din funcţia de prim ministru.

Pe de altă parte, Horia Cosmovici, care fusese ministru, a cerut să fie dus la etajul IV unde erau păziţi foştii demnitari, cerere care i-a fost aprobată.

Imediat jandarmii au fost dezbrăcaţi de uniforma lor militară, iar paza a preluat-o cei de la *Apărarea patriotică* care, de fapt, erau deţinuţi de drept comun transformaţi ad-hoc în temniceri, iar uniforma militară ce le fusese

distribuită îi transforma în nişte păpuşi dezarticulate, totuşi s-au priceput să ne îmbarce într-un *„bou-vagon"* din care am debarcat la Caracal, unde am fost încartiruiţi în fostul lagăr destinat prizonierilor de război.

Lagărul consta dintr-un dreptunghi mărginit pe o latură cu cimitirul oraşului, o a doua latură ducea la bucătărie, a treia spre oraş, iar a patra o constituia intrarea principală; la fiecare colţ era o santinelă într-un prepeleac de supraveghere.

Lagărul era comandat de un căpitan de jandarmi pe nume Popovici, care ulterior a fost judecat pentru crimele ce le înfăptuise pe teritoriul *U.R.S.S.* şi conţinea aproximativ 1.000 de deţinuţi cazaţi în diverse barăci, dintre care una era rezervată femeilor, unde a fost condusă şi Lotty.

Dintre personalităţile marcante ale acelei barăci făceau parte şi soţia lui Ion Moţa, Iridenta sora lui Corneliu Zelea -Codreanu, cât şi coana Lilica, soţia *Căpitanului*. Noi, cei de la *Prefectură*, la care se adăugaseră şi colonelul Lupaşcu, Simion Cincheza, un mare şahist, şi Titi Cristescu, am fost cazaţi în baraca "romanaţenilor", toţi legionari, victimele col. Dobrian, prefectul judeţului, care acum făcea parte şi el din cei arestaţi.

Dintre personalităţile lagărului făceau parte şi Onisifor Ghibu, marele naţionalist, P.P. Panaitescu, profesor de istorie, Lulu Ionescu, fost director al *Radiodifuziunii*, Andrei Ionescu, comandant legionar, Paximade, fost chestor judiciar al *Prefecturii Poliţiei*, Rânzescu, fost inspector de *Siguranţă*, o serie de agenţi secreţi ai *Serviciului de Informaţii*, foşti poliţişti şi oameni arestaţi absolut din întâmplare.

Lagărul nu avea nici o restricţie, ieşea la lucru peste drum de lagăr cine dorea, unde se putea avea contact cu familiile, cu cunoscuţii sau cel puţin cu oamenii de bine din oraş care ne aduceau alimente, ba chiar şi băutură.

Cei care stăteau bine din punct de vedere material

primeau zilnic sufertaşe cu mâncare caldă din Bucureşti adusă de un autocar ce lega aceste două oraşe, iar restul deţinuţilor primeau mâncarea de la bucătăria lagărului, dacă nu puteau să-şi improvizeze o mâncare preparată la primusuri sau la cuptoare improvizate pe teritoriul lagărului.

Nu existau munci forţate, se făceau nenumărate partide de *rummy* şi chiar de *pocker*, sportivii debutau printr-o lecţie de gimnastică predată de un profesor din Sibiu, iar după amiaza iniţiam un nesfârşit campionat de volei unde se perindau echipele celor care cunoşteau jocul şi care beneficiau de o largă asistenţă, la care participau ca invitate colegele din baraca femeilor, fiind conduse de plutonierul Chiţac care ţinea loc de ofiţer politic al lagărului.

Ne găseam în luna martie şi preocuparea noastră de bază era distrugerea ploşniţelor care mişunau în cantităţi enorme în toate barăcile şi ne împiedicau să ne putem odihni noaptea.

Ne constituisem într-un colectiv de opt persoane, iar Titi Cristescu, un gospodar de frunte şi un bucătar de real talent, ne pregătea la primusul lui tot felul de mâncăruri alese din merindele pe care le primeam de acasă.

Eu eram singurul căsătorit cu soţia în detenţie, astfel că Lotty beneficia deseori de invitaţia lui nenea Titi de a gusta din produsele sale culinare, până când, plictisită de mizeriile lagărului, s-a aranjat cu doctorul şi a fost transferată la spitalul orăşenesc unde de fapt avea un regim de semilibertate, ieşind în oraş ca să telefoneze acasă, sau chiar ca invitată de unele tinere doamne din elita societăţii, care s-au purtat extraordinar în raporturile lor cu deţinuţii politici din oraş.

În luna august s-a produs un contact între legionarii din lagăr şi Ministerul de Interne care s-a încheiat cu un pact de neagresiune pe timpul alegerilor care se apropiau, în urma căruia aproape toţi legionarii din lagăr au fost

eliberaţi.

Dar această măsură nu a afectat nici "grupul Titi Cristescu", nici pe Andrei Ionescu. Totuşi, efectivul lagărului se redusese la aproape jumătate, fiindcă în fiecare zi se efectuau eliberări în urma dispoziţiilor primite de la un inspector de poliţie Mihăileanu, care răspundea de acest lagăr în faţa organelor de partid.

Oraşul Caracal, neavând grădină zoologică, singurul punct de atracţie îl constituia lagărul. Acolo se perindau diverşi şmecheri şi carierişti politici care se intitulau *Comisii sanitare* etc. Ne-a vizitat chiar şi o grupă specială sovietică care a conversat cu noi într-un mod destul de amical; şeful delegaţiei era un colonel în uniformă care vorbea perfect franţuzeşte şi care ne-a demonstrat în mod cinic că dacă am fi aderat dintru început la *Partidul Comunist*, acum am fi făcut parte din organele de conducere, iar lichelele ar fi stat la închisoare, cum însă noi ne-am declarat ostili comuniştilor, situaţia este inversă.

Într-o zi comandantul lagărului m-a convocat şi mi-a comunicat că ministrul de Interne mă autorizase să-mi vizitez tatăl la Bucureşti, internat la Spitalul Militar unde suferise o operaţie; aici se întrevedea mâna avocatului Gh. Vântu, fost prefect de Cernăuţi, care ne cunoştea familia şi acum era Subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Când i-am relatat comandantului lagărului că eu sunt internat împreună cu soţia, deci că urmează să facă deplasarea împreună cu mine, el a aprobat pe loc, fără a mai cere o autorizaţie specială de la superiorii săi.

Este cazul aici a arăta că în lagăr aveam un tratament de adevăraţi deţinuţi politici, astfel că măsurile barbare de tratament au apărut abia în 1948, când s-a înfiinţat *Securitatea Statului*.

Am plecat, deci, la Bucureşti, împreună cu Lotty, escortaţi doar de un sergent care făcea parte din *Apărarea*

patriotică. La Bucureşti l-am dus la locuinţa părinţilor mei, apoi la Spitalul Militar în salonul unde era internat tatăl meu operat şi am convenit cu escorta mea să ne întâlnim după trei zile la domiciuliul meu pentru a ne întoarce la Caracal, în acest răstimp urmând a fi liberi în deplasările noastre.

Sergentul s-a dovedit un om de înţeles, fiind de altfel oarecum impresionat şi de motivul pentru care eram la Bucureşti, astfel că nu a făcut obiecţii la cele spuse de noi. Eu am rămas să mă ocup de tatăl meu, am aflat de la mama că sora mea avea un băiat frumos şi sănătos, în timp ce Lotty stătea cu mama şi fiul ei, iar în timpul liber îşi vizita rudele, prietenii şi colegii de la Bancă, instituţie care o socotea în continuare salariată şi îi plătea în mod regulat leafa lunară.

Într-una din zilele, când era în oraş, ea s-a întâlnit cu Radu Lobey – un băiat frumos şi foarte apreciat în societatea bucureşteană –, care în trecut fusese şef de cabinet al lui Călinescu şi acum teoretic era şi el internat la Caracal.

Bineînţeles că prin legăturile pe care le avea cu foştii comisari ai *Siguranţei* i se înlesnea un tratament privilegiat, astfel că permisiunea ce i se acordase de a se deplasa la Bucureşti nu trebuia să surprindă pe nimeni.

Lotty i-a relatat împrejurarea care ne-a adus în Capitală, manifestându-şi doar supărarea că a doua zi trebuie să se întoarcă în lagăr. *„Păi, de ce să vă întoarceţi. Fiindcă eu am văzut lista de eliberaţi în care figuraţi atât tu şi bărbatul tău, cât şi eu, astfel că vă puteţi considera liberi de pe acum!”*.

Când ne-am întâlnit la dejun, Lotty mi-a relatat cele discutate cu Lobey, fiind de părere că nu mai este cazul să plecăm a doua zi, dar eu i-am amintit că am făcut un aranjament cu escorta noastră şi nu putem să-l expunem pe sergent la anumite represalii sau pedepse faţă de atitudinea sa îngăduitoare faţă de noi. Astfel că a doua zi eram în autobuzul de Caracal toţi trei cu destinaţia spre lagăr.

Sfârşitul lunii septembrie se bucura de un timp extrem de călduros, astfel că Lotty era îmbrăcată într-o rochiţă de vară şi sandale, fără ciorapi în picioare, iar eu eram în şort şi într-o bluză de vară şi nu aveam nici un bagaj cu noi.

Am ajuns în lagăr, m-am prezentat comandantului, arătându-i că nu mai este cazul să intrăm în interiorul lagărului fiindcă am fost eliberaţi, fapt consemnat în ultima listă ce o primise de la minister.

Căpitanul Popovici şi-a schimbat brusc atitudinea şi ne-a ordonat să ne reluăm imediat locul în lagăr, cu toate protestele mele că Lotty plecase din spitalul orăşenesc, realitate de care el nici nu a vrut să ţină seama. Am aflat mult mai târziu ce se întâmplase: plicul cu eliberările ajunsese la Caracal desfăcut, fiindcă Lobey a omis să-l lipească după ce a luat notă de conţinutul lui. Acest detaliu era necunoscut de destinatar, astfel că a ajuns la concluzia că noi am fost aceia care am desfăcut corespondenţa, fiind deci pasibili de judecată pentru violarea secretului militar.

În lagăr însă fuseseră schimbări spectaculoase prin faptul că foarte mulţi fuseseră eliberaţi în aceste trei zile cât lipsisem noi, astfel că în baraca femeilor nu mai erau decât trei deţinute, iar grupul nostru de opt, sub oblăduirea bucătarului şef (nea Titi), nu mai avea nici un reprezentant. Deci, în afară de costumaţia noastră de plajă, eram constrânşi a ne limita la mâncarea pe care ne-o asigura administraţia lagărului.

Aici, însă, ca în multe alte ocazii, am întâlnit providenţa cerească: în lagăr fusese adus în timpul verii Paul Lazăr, un mare fermier din judeţul Romanaţi; fiind necăsătorit, menajera sa îi aducea zilnic mâncare caldă cu trei feluri şi desert şi, câteodată, mai adăuga câte o pasăre friptă, ceea ce, bineînţeles, depăşea orice necesitate chiar a unui om lacom, numai că Paul Lazăr era un om foarte sobru şi modest.

Acesta mi-a solicitat să-i fac cinstea de a împărţi masa cu el, accentuând totodată că, bineînţeles, era invitată şi soţia mea. Astfel, trebuie să recunosc, că în cele două luni cât am mai rămas în lagăr am beneficiat poate de cel mai variat şi mai gustos meniu din viaţa mea.

Între timp primisem îmbrăcăminte adecvată din Bucureşti, fiindcă timpul se răcise simţitor, iar către sfârşitul lunii noiembrie s-a hotărât desfiinţarea lagărului.

O mare parte din deţinuţi au fost eliberaţi, iar cei câteva zeci din cei rămaşi am fost transferaţi în lagărul de la Slobozia; bineînţeles că dintre cei rămaşi făceam parte şi noi, care practic fusesem trecuţi pe lista de eliberare.

Am ajuns la Slobozia când afară ningea în toată puterea cuvântului şi nu exista nici un fel de combustibil pentru încălzire. Aici am întâlnit pe toţi vechii poliţişti care fuseseră autorii arestării noastre din luna februarie.

În lagăr mai existau câteva femei – de fapt ar trebui să le numesc doamne – învinuite de spionaj sau alte gogoriţe inventate de noii poliţişti. M-am prezentat imediat comandantului şi mi-am declinat calitatea că sunt împreună cu soţia, cerând să mi se dea lemne pentru a încălzi dormitorul femeilor.

Comandantul care era hotărât depăşit de situaţie m-a uns pe loc ca *„staroste"* peste femei şi mi-a îngăduit să iau sculele necesare de la magazie, să-mi găsesc nişte voluntari şi să plecăm la un pâlc de salcâmi din apropierea lagărului ca să facem rost de combustibil. Le-am asigurat doamnelor o căldură plăcută, eu, însă, dormeam într-un antreu fără sobă şi, trebuie să recunosc că aceste deţinute recunoscătoare mi-au adus noaptea şi pături suplimentare şi ceaiuri fierbinţi, preparate pe reşoul lor din cameră.

Nu am rămas decât două zile la Slobozia, fiindcă făceam parte dintr-un lot expediat la Ministerul de Interne pentru clarificarea situaţiei noastre; a fost prima dată când

am fost separat de soţia mea, fiindcă Lotty făcea parte din lotul ce trebuia să fie trimis *Tribunalului Militar*, dar la plecarea mea nu cunoşteam ce soartă i se rezervase.

La *Interne* am fost cazat într-o celebră garsonieră de la al doilea subsol, unde tot mobilierul era turnat în beton, dar alături exista o toaletă şi un duş, de aceea aceste încăperi erau denumite *„garsoniere"*. Este de la sine înţeles că la încarcerare mi se opriseră cravata şi şireturile de la bocanci.

Când am fost chemat la anchetă, m-am întâlnit pe culoar cu Tudor Sepeanu, coechipier al meu pe când jucam rugby la categoria a 2-a în echipa *Sportului Studenţesc*. La acea oră nu cunoşteam rostul lui, nici gradul de general la care ajunsese în *Securitate*, nici rolul nefast pe care l-a avut în declanşarea infernului de la Piteşti.

M-a oprit foarte prieteneşte, întrebându-mă ce este cu mine şi ce poate face pentru mine, deşi el cunoştea perfect situaţia, fiind funcţionar la Ministerul de Interne. *„Măi Tudorică, i-am răspuns, dacă ai vreo putere aici, să-mi dea şireturile de la bocanci, fiindcă abia pot să merg !"*. Aici l-a luat gura pe dinainte şi s-a scuzat oarecum, spunându-mi că sunt condus la un birou unde mi se vor face formele de eliberare şi chiar m-a însoţit până la poarta de ieşire. Iată-mă liber cu o foaie de eliberare cu antetul ministerului, pe care trebuia să o vizez lunar la *Prefectura Poliţiei*.

Am ajuns acasă în Str. G-ral Tell unde soacra mea mi-a adus la cunoştinţă că Lotty se află la închisoarea din str. Uranus la *Tribunalul Militar*. Găsindu-ne în *Săptămâna Crăciunului*, am luat 10.000 de lei de la soacra mea, am cumpărat nişte parizer şi două chifle şi un brăduţ de la florărie şi am purces la închisoare ca s-o încurajez pe Lotty rămasă singură în *Ajun de Sărbători*.

Ajuns în str. Uranus (care în 1958 urma să mă adăpostească pentru anchetă, ca sediu de arest preventiv al *Securităţii*) am găsit o atmosferă extrem de caldă şi de

familiară, care nu cadra deloc cu rigiditatea unui penitenciar. O asistenţă formată în special din tineret, care intona imnuri patriotice, o atmosferă plăcută, un brad imens împodobit de sărbătoare şi iluminat electric, iar prin aer plutind un iz îmbătător de cafea şi de coniac.

Am cerut plutonierului să o anunţe pe soţia mea, căreia doresc să-i vorbesc.

- *A!... Pe coniţa Lotty?*

M-a surprins această precizare oarecum intimă, dar nu eram decât la începutul mirării mele. Lotty a apărut într-un capot elegant, având în picioare papuci cu zorzoane, iar în mână nelipsita ţigară, ce se observa după miros că era americană. Era foarte încântată de prezenţa mea fiindcă realiza pentru prima oară că eram liber. A primit darurile mele cu o uşoară mimică de ironie, precizând că acolo era o atmosferă oarecum specială, că uriaşul brad de *Crăciun* era al lor, că nu duceau lipsă de nimic, că tinerii care *„se agitau"* pe acolo făceau parte dintr-o organizaţie *„T"*, de fapt un partid promonarhic şi că ea este oaspetele de onoare (ca fiind singura femeie deţinută) al *C.A.S.B.I.*-ului (organizaţie ce asigura îndeplinirea clauzelor de armistiţiu care figurau în contractul încheiat între *Comisia Aliată de Control* şi *U.R.S.S.*).

Se pare că acest *C.A.S.B.I.* nu-şi îndeplinise sarcinile contractuale cu o manieră strict ortodoxă, drept care toată conducerea era arestată. Lotty a dispărut o clipă şi a apărut un valet în livrea pe a cărui tavă figurau trei pahare de diverse dimensiuni, cu ţuică, vin şi vermut şi o farfurie cu câteva *sandwich*-uri cu *anchois*, salam de Sibiu şi şuncă.

Cât mai schimbam anumite cuvinte cu Lotty a apărut un *„domn-bine"* cerându-mi permisiunea de a mi-o răpi pe Lotty, fiindcă urma *„să împartă cartea"*. Fără îndoială, întrerupsesem o partidă de pocker. Extrem de surprins, i-am cerut sever lămuriri lui Lotty cum de putea să participe

la o astfel de distracţie, când ea nu poseda nici un ban?

Cu multă dezinvoltură Lotty mi-a răspuns că în fapt ea ţine locul „*jucând pe mâna*" lui Furnărache (proprietarul podgoriei „*Dealul vrăbiilor*") cât timp acesta era plecat în oraş după treburi. Ce mai puteam să adaug, afară de: „*Veselă puşcărie!*"?

Am plecat destul de abătut, gândindu-mă pe ce mâini va cădea sărăcăciosul meu pachet de parizer special de la „*Podsudek*"?

Lotty a apărut în *Ajunul Crăciunului* la verii ei, Marta şi Alexandru Caribol, unde era în pensiune fiul ei, Gabriel.

Sub acest auspiciu de uşoară neseriozitate ce se prefigura, am sărbătorit, la familia Caribol un *Revelion* în care ţinuta era încă smochingul sau fracul pentru bărbaţi şi rochiile lungi, cu spatele gol, pentru femei. Vesela era din argint veritabil, farfuriile erau „*Rosenthal*" sau „*Meissen*", paharele de vin aveau sunetul specific al cristalului, iar paharele de coniac se prezentau cu formele lor clasice şi se ţineau între degetele mâinilor pentru ca astfel să se degaje aroma specifică a produsului.

Anii 1946–1951

Eram în continuare în căutarea unui rost nou, mai bine zis a unui loc de muncă, cum se spune astăzi. O propunere - poate singura din acea vreme - a venit din partea fostului mecanic pe care îl plasasem la Gura Ocniţei. Acesta mi-a dezvăluit că avea un prieten, tot meseriaş, extrem de întreprinzător, dar care nu se putea dezvolta din lipsă de capital. Fiindă nu aveam nimic de pierdut am fost de acord să fac cunoştinţă cu amicul amicului meu.

Acesta, pe nume Ernesto Zara, poseda un atelier mecanic în plin centrul Capitalei şi se ocupa cu reparaţii de biciclete, confecţionarea unor cărucioare penru invalizi şi de tot felul de alte mărunţişuri.

Ernesto venise din Italia, ca fiul cel mai mare al tatălui său de profesiune mecanic, atras de mirajul terenurilor petrolifere româneşti; fusese angajat la Băicoi, iar la moartea acestuia, Ernesto, însoţit de mama sa şi de un frate mai mic s-au stabilit în Bucureşti printre furnizorii de mobilier şi aparataj medical la licitaţiile organizate de *Casa Asigurărilor Sociale*.

Când am intrat în discuţie cu Ernesto despre transformarea firmei sale, i-am expus planurile mele: voi transforma atelierul într-o întreprindere metalurgică unde se vor confecţiona blanchete comerciale pentru întreprinderea metalurgică *„Zara"*, vom avea cont la *C.E.C.* şi la *Banca Naţională* iar actele contabile urmau să fie făcute prin virament, iar ca formă contabilă vom avea registre comerciale în locul registrului de intrare-ieşire practicat, în genere, de meseriaşi. Eu nu voi figura ca asociat, ci ca salariat pe baza unei procure autentice şi mă voi ocupa în special de relaţii financiare cu fiscul, *C.E.C.*-ul şi *Banca Naţională*, în timp ce Ernesto va figura ca patron şi se va

ocupa de producţie.

Ernesto, care era un bărbat plăcut şi foarte atrăgător, deşi nu poseda vreo pegătire şcolară, întrezărea din colaborarea noastră satisfacerea ambiţiilor sale de a deveni un industriaş, astfel că am perfectat înţelegerea dintre noi printr-o strângere de mână şi urări de succes în viitor.

Prima mea acţiune a fost de a obţine un credit de la *C.E C.*, fiindcă acolo aveam cunoscuţi în *Consiliul de Administraţie* şi în conducerea instituţiei: după îndeplinirea tuturor formelor legale am obţinut pentru firma noastră un împrumut de 600.000 de lei, gajând întregul utilaj existent format din două strunguri, o bormaşină, aparat de sudură etc.

În ceea ce priveşte registrele comerciale, acestea aveau ca bază calculul din registrul de calculaţie vizat la *Comisariatul preţurilor* în care fiecare produs confecţionat în întreprindere sau fiecare prestaţie de serviciu ca reparaţie figura cu elementele de bază (material, manoperă, regie de fabricaţie şi regie generală) iar când ajungeam la beneficiu acesta figura cu coeficientul 6%, astfel că la stabilirea impozitului comercial nu se putea concepe ca beneficiul să depăşească această cotă.

Deci, fixasem coordonatele principale şi acum puteam trece la achiziţionarea comenzilor, fiind siguri că nu vom mai avea suprize pe parcurs. Ernesto cunoştea mulţi meseriaşi, foşti colegi şi prieteni care, într-un regim comunist deţineau acum posturi de răspundere ca directori în diverse instituţii de stat.

Aşa se face că am obţinut un adevărat monopol la *Comitetul de Cultură Fizică şi Sport*, furnizându-le utilaje sportive pentru diverse discipline. În genere eram aleşi fiindcă marile întreprinderi lucrau cu un plan bine stabilit, astfel că nu puteau executa lucrări care apăreau pe parcurs.

Pe de altă parte întreprinderea noastră atât în ofertele cât şi în contractele de furnitură încheiate cu întreprinderea

beneficiară figura ca o întreprindere de stat atât în oferta făcută cât şi în contractul încheiat (blanchetele imprimate pe hârtia de corespondenţă cu arătarea conturilor la *C.E.C.* şi la *Banca Naţională* erau aidoma cu cele folosite de întreprinderile de stat).

O singură dată contabilul şef al *Comitetului de Cultură Fizică şi Sport* ne-a întrebat ce înseamnă acest Ernesto Zara tipărit sub întreprinderea metalurgică „Zara". Intuind nivelul său politic destul de redus, i-am răspuns că este numele unui activist de partid căzut pe front în 1936 în războiul din Spania.

Produsele noastre erau foarte variate: haltere, garduri pentru alergări, bloc-startere, coşuleţe de marcat pistele pe terenurile de sport etc., iar contravaloarea furniturii era vărsată direct la *Banca Naţională* în contul nostru de virament, cont din care ridicam numerarul pentru salarii, deplasări sau achitarea obligaţiilor fiscale.

În ceea ce priveşte relaţiile cu fiscul, am constatat că dacă impozitul comercial, impozitul pe cifra de afaceri şi pe salarii, cât şi contribuţiile de asigurări sociale sunt achitate la termenele fixate, atunci organele de control se declarau satisfăcute şi nu mai intrau în alte detalii, adică nu încercau să intervină cu practici şicanatorii.

În această colaborare cu un particular – când era, de fapt, un semi-patron – am trecut cu greu şi consecinţele reformei băneşti din 1947, când populaţia a fost practic jefuită, putând să schimbe doar 1.500.000 de lei pentru care primea echivalentul de 175 lei.

Orice alte bunuri ca: acţiuni, creanţe sau monede cu un conţinut de argint nu mai aveau valoare circulatorie. Pentru medaliile jubiliare sau *„cocoşei"* se oferea o sumă derizorie pe care o plătea statul la depunerea lor. Spuneam că am trecut acest hop cu mare greutate, fiindcă reforma monetară ne-a prins fără comenzi, dar încetul cu încetul am

revenit la linia de plutire.

Dar, reforma monetară a dus şi la ascuţirea luptei de clasă, astfel că am înţeles că întreprinderea nu mai putea exista cu statutul de întreprindere particulară, şi atunci Ernesto, sprijinit şi de vechiul lui prieten italian care acum era director de întreprindere, a izbutit să-i vândă toate utilajele şi sculele aferente, noua întreprindere care era *Fabrica de Ace Bucureşti* obligându-se a-i prelua şi întregul personal care se cifra la circa 15 persoane. Era o ocazie unică a mă transfera şi eu, mai ales că noua firmă îmi oferea şi postul de şef de serviciu financiar.

Din păcate, prea mă integrasem sectorului particular, astfel că am preferat să-mi încerc norocul în această direcţie în speranţa că voi izbuti să pun pe picioare o nouă activitate.

Dar, viziunea s-a dovedit direct fantezistă, demonstrând încă o dată că nu-mi însuşeam noţiunea de luptă de clasă şi de practică marxistă în privinţa forţei de muncă ce trebuie să asigure puterea clasei muncitoare.

Pentru lichidarea vechii firme *„Zara"* trebuia să obţin aprobarea *Administraţiei Financiare* după efectuarea unui control de fond în speranţa că se vor mai găsi noi surse de venituri care trebuiau să fie impozitate.

În locul acestui control de fond m-am găsit citat în faţa controlului *Miliţiei Economice*. Am convenit cu patronul să plece la Poiana Braşov să se odihnească, fiindcă prezenţa lui nu putea să cauzeze decât încurcături şi m-am prezentat singur, ca urmare a citaţiei primite.

Nu mică mi-a fost mirarea, când, la butoniera şefului de anchetă (pe nume Iacinte) am văzut insigna *„A.L.A.C.I."* care era *Asociaţia Licenţiaţilor Academiei Comerciale şi Industriale*, deci în loc să mă prezint timorat în faţa lui, am arborat o atitudine degajată, permiţându-mi chiar a-l întâmpina cu titulatura de *„Domnule coleg !"*. Bineînţeles că au urmat discuţii când am stabilit perioada în care mi-am

luat licenţa, constatând că faţă de mine, şeful anchetei era un adevărat boboc. Odată ce gheaţa fusese ruptă, verificarea organelor din subordine a fost o simplă formalitate, astfel că am putut să dau răspunsuri satisfăcătoare la toate întrebările care mi se puneau şi care, câteodată, se prezentau ca adevărate capcane.

După trei zile Iacinte mi-a înmânat cetificatul care mă absolvea de orice vină fiscală şi economică cu vorbele: *„Domnule coleg, mă bucur de rezultatul fericit al cercetărilor noastre, fiindcă în mod uzual de la mine se pleacă...",* când trăgând o perdea care masca o uşă, s-a ivit în cadrul acesteia falnica făptură a unui miliţian (aceasta însemna probabil drumul închisorii).

Aş fi vrut să-i aduc fericita veste lui Ernesto care beneficia din plin de concediul său alpin, dar se pare că la un pahar de vin vorbise prea mult, legitimat de organele poliţieneşti, s-a dovedit a fi supus italian şi atunci fusese reţinut pentru cercetări, care urmau să dureze multe luni...

Eu, între timp, figuram ca ajustor mecanic la un alt patron (italian după tată şi german după mamă, unde ne chinuiam a supravieţui din micile comenzi pe care le primeam, consideraţi de foştii clienţi ai defunctei firme ca adevăraţi continuatori ai acesteia).

De multe ori în viaţă am constatat că, atunci când treburile merg prost, când sunt practic fără slujbă şi fără perspective, trebuie neapărat să urmeze perioada *„celor şapte vaci slabe".* Soţia mea fusese epurată de la *Banca Naţională*, în ianuarie 1947 se născuse şi fiul meu, iar în final urma şi aventura neplăcută cu arestarea mea.

Anii 1952 – 1953

În ianuarie 1952 fusese iniţiată o nouă ajustare financiară, cunoscută sub numele de *Reforma monetară*. În acelaşi timp, *Canalul Dunăre-Marea Neagră* avea nevoie de noi braţe de muncă pentru a suplini pierderile de vieţi omeneşti pe care acest *Moloh* modern le înghiţise fără alegere.

Atât arestarea, cât şi ancheta erau o simplă formalitate: o desfăşurare de anvergură de forţe poliţieneşti la domiciliul celui vizat, urmată de o invitaţie foarte civilizată ca un membru din familie să se prezinte a doua zi la sediul *Miliţiei* din Calea Rahovei pentru a afla rezultatul arestării.

Pentru mine s-au prezentat soţia şi sora mea şi au aflat cu stupoare că în cursul nopţii fusesem anchetat şi fusesem găsit vinovat pentru sabotarea reformei băneşti fiind condamnat la 12 luni muncă pe unul dintre şantierele *Canalului* !

Chiar a doua zi am fost transportat cu alte câteva sute de aretaţi la centrul de triere Ghencea, unde, timp de câteva zile, soseau convoaie din toată ţara pentru a completa lotul de câteva mii de persoane care trebuiau să ia drumul către *Canalul Dunăre – Marea Neagră*.

Îmbarcat într-un lung convoi în staţia Bucureşti Griviţa, am devenit un număr fără nici cea mai mică importanţă şi am fost debarcat la Cernavodă în colonia de muncă *Columbia*.

Eram echipat de munte, cu tot echipamentul respectiv, de la bocanci până la caschetă, iar cămăşile mele erau de tip ecosez cu predilecţie pentru culoarea roşie, cămăşi care fuseseră cumpărate de Lotty în Elveţia. Am fost repartizat la o brigadă de săpători la punctul *Bazinul de Întoarcere*, cum se prefigura acest şantier în viitoarea compoziţie a

Canalului.

Mi-aduc aminte că lucram într-o imensă livadă de caişi şi n-am înţeles niciodată cum se distrugea această pepinieră prin desţelenirea pământului. Acolo am făcut cunoştinţă prima dată cu aşa-zişii *„escavatori cu barbă"* care nu erau alţii decât lipovenii care lucrau ca angajaţi civili. Veniseră acolo cu toată gospodăria: *"hazaică"*, copii, cai şi căruţă; aveau ca ajutoare nişte lopeţi uriaşe denumite *„stalineţi"* şi erau adevăraţi artişti la munca pământului. Erau mici de statură, bărbile lor le atingeau mijlocul, iar câştigurile lor lunare nu erau de dispreţuit.

Lucram în efectele noastre, într-o ambianţă extrem de plăcută, fiindcă vântul ne aducea adieri de pâine caldă emanată de la fabica de specialitate, astfel că salivaţia noastră nu mai contenea decât la sosirea mesei, care urma sistematic după trecerea acceleratului de la amiază.

Purtam vesela cu noi: aceasta consta dintr-o farfurie întinsă şi o lingură care, ascuţită la capăt servea şi drept cuţit. Farfuria din tablă intra perfect într-un compartiment pe care-l prevăzusem în scăunelul de lemn ce ne însoţea, fiindcă eram duşi la locul de muncă cu autocamioanele, unde trebuia să stăm aşezaţi, astfel că acest scăunel ne scutea de tăvălirea în noroiul, varul sau cărbunii care inundau platforma vehiculului. Nu aveam farfurii adânci sau gamele; farfuria întinsă din tablă primea o cantitate infimă de supă pe care vântul generos o împrăştia în toate direcţiile, iar din *fâţele* (un peşte mic fără valoare nutritivă) extrăgeam oasele ce ni se fixau în gingii.

Cu toate cele 750 de grame de pâine care ni se asigurau eram permanent flămânzi faţă de munca istovitoare la care eram supuşi. Brigăzile erau conduse de deţinuţi de drept comun şi observam cum brigadierul nostru, un ţigan fost boxer, mă fixa îndelung şi mi se adresa protector cu cuvintele: *„Bă sportivule !"*.

După câteva zile m-a lămurit normatorul că *„şeful" gineşte* de fapt cămaşa mea roşie şi m-a sfătuit să i-o ofer, dacă vreau să am trai liniştit.

L-am acostat cu destul tupeu şi l-am întrebat ce oferă pentru cămaşă. S-a uitat destul de amuzat la mine şi mi-a replicat: *„Ce, bă, sportivule, aici te crezi în talcioc?"*. Eu am răspuns că mi-e foame şi că nu-i dau cămaşa decât dacă-mi oferă o masă de seară, târg pe care el l-a acceptat.

Eram în camera lui, împreună cu normatorul şi pe tigaia aşezată pe primusul lui se prăjeau cincisprezece ochiuri. În acel moment a sunat goarna cu chemarea brigadierilor şi a normatorilor. Ei au plecat în fugă şi eu am rămas singur în faţa acestui ospăţ nesperat pe care l-am devorat pe îndelete şi cred că mi-a prins foarte bine. Când s-a întors de pe platou, brigadierul m-a privit admirativ, declarându-mi: *„Bă, sportivule, dar ştiu că ai poftă de mâncare !"*. Până la eliberarea lui nu am avut nici un fel de necaz cu el.

A urmat Manea, noul brigadier care de fapt era haiduc: era lat în spate, cu o mustăcioară obraznică care, deghizat în haine militare, oprea soldaţii ruşi plecaţi după pradă şi îi curăţa.

Condamnat la moarte, i se comutase pedeapsa şi ajunsese la *Canal* să execute cei opt ani care îi rămăseseră de executat. Era un om tăcut şi drept. Nimeni nu se putea plânge că a fost nedreptăţit de el. Comanda brigada *„de încărcări"* şi de la început ne-a învăţat cum puteam executa munca fără mari eforturi, îndeplinind totodată şi norma, trebuind doar a fi foarte atenţi pentru a nu fi accidentaţi.

Garnitura de tren era trasă lângă un mal lutos şi noi, cu târnăcoapele, săpam la rădăcina peretelui de pământ care se desprindea şi cădea direct în vagon, singura grijă a noastră fiind a nu fi surprinşi de desprinderea malului de pământ.

În colonie era un mare tabel în care figura graficul realizării normelor: pe locul I figura brigada lui Manea cu

cele 7 garnituri de tren încărcate într-o zi. Urma un imens spaţiu gol, după care se situa brigada nr. 21. Încetul cu încetul ne-am dumirit că depăşirea noastră era spectaculoasă şi am început să scădem zilnic numărul garniturilor, mai ales că acum Manea ne părăsise, fiind chemat la o anchetă de un tribunal şi lucram fără brigadier. Chiar când am ajuns la o singură garnitură de tren încărcată, şi tot figuram în frunte, până când administraţia coloniei a hotărât că afişarea acestui grafic nu se încadra în aspectul politic al conducerii de partid.

Cât am stat la Cernavodă am avut şi un vorbitor: era dreptul meu, ca fruntaş în producţie. A venit Lotty încărcată cu un colet care nu cântărise mai puţin de 22 kg, contravenind astfel regulamentului în vigoare, dar Manea, brigadierul meu, în acele timpuri, s-a prezentat comandantului spunându-i că *„zmeii"* lui din brigadă trebuie să fie recompensaţi. Comandantul care, de altfel, era un om foarte aspru, cunoştea graficul întrecerii socialiste, astfel că a trebuit să cedeze regulilor uzuale.

Fiind avizat de cu seară că am vorbitor, stăteam lungit la coadă, aşteptând să fiu strigat ca să intru în culoarul rezervat vorbitorului; acesta avea circa 10 m lungime cu două rezervaţii la extreme, izolate printr-o plasă, iar în mijloc stăteau miliţienii, chipurile ca să împiedice a se comunica ce se întâmplă.

Practic, de o parte strigau vizitatori, iar pe cealaltă extremă strigau 40 de internaţi. Ce se putea înţelege din acest talmeş-balmeş?

Mă deranja strigătul miliţianului de serviciu: *„Radu Cătăloi"*, care se repeta de mai multe ori; după câteva minute mi-am dat seama că acela eram eu, aşa că m-am prezentat la intrare. Miliţianul m-a privit cu o oarecare milă, apostrofându-mă: *„Da ce bă, ai surzit ?"*.

Intrat în camera rezervată, am descoperit-o cu greu pe

Lotty, mititică şi presată în sârmă; ea şi-a dus mâna la gură şi m-a privit admirativ. Într-adevăr, ars de soare, cu muşchii antrenaţi de efort şi cu silueta subţiată din cauza hranei insuficiente, cred că arătam destul de bine. Cât de cele ce am discutat, e lesne de înţeles că nu am reţinut aproape nimic.

Cine şi-a putut da seama, dintre deţinuţi vreodată, care este logica temnicerilor noştri? La 16 noiembrie s-a hotărât o adevărată *„pritoceală"* între colonii, astfel că noi, de la Cernavodă, am ajuns la Coasta Galeş, întrerupând bineînţeles toate legăturile cu familia, pe care nu le-am mai putut înnoda până la eliberare.

Galeş era o colonie ca oricare alta, numai că nu avea o sursă pentru apă de băut, în consecinţă oricine îşi poate da seama ce gust putea să aibă mâncarea gătită cu apa provenită dintr-un puţ sărat. Ca şi cum această insuficienţă nu era destul, timp de trei luni cât am rămas aici a plouat întruna, astfel că atunci când plecam la lucru, orbecăiam prin noapte frământând băltoace, iar la înnapoiere aveam aceeaşi soartă.

Lucram pe diverse *„rocade"* până când ne-am stabilizat la *„descărcări"*. Practic munca nu ar fi fost prea grea, fiindcă garniturile de tren care soseau erau formate din nişte vagoane uriaşe de 80 tone, care însă numai teoretic erau numite vagoane basculante!

Practic încărcătura fiecărui vagon, fie din cauza gerului, fie chiar din componenta încărcăturii, care în acea parte a Dobrogei era formată din argilă cleioasă, se lipea de pereţii vagonului, de unde trebuia dislocată cu ajutorul descărcătorilor.

Cum se petreceau lucrurile? Vagoanele erau basculate şi rămâneau într-o poziţie piezişă cu încărcătura intactă. În fiecare vagon intrau câte 8-12 deţinuţi care trebuiau să acţioneze manual pentru a desprinde masa de pământ încărcat care se rostogolea în vale ca nişte bulgări uriaşi şi

fantomatici. Dar cum puteam ajunge la acest rezultat? Acţionam cu târnăcoapele când ambele mâini loveau pământul pentru a-l dezlipi de peretele metalic; cei cu dantură sănătoasă prindeau cureaua pantalonilor în dinţi şi se asigurau pentru a nu bascula odată cu pământul dislocat, mai ales că în vale se închidea cordonul imaginar care se marca prin tăbliţe (ce cuprindeau invariabil acelaşi slogan: *„Ieşirea din cordon, pericol de moarte"*).

Iar jos stătea securistul cu pistol mitralieră care ar fi putut să considere oricând apariţia unei siluete ca o încercare de evadare. Trebuia să lucrăm într-un ritm infernal, fiindcă mecanicul garniturii avea prevăzut un timp limitat pentru descărcarea tuturor vagoanelor, după care ieşea din cordon ca să aducă altă garnitură, încărcată de alţi fraţi de suferinţă.

Eram sleiţi de efort, iar cămăşile noastre ude de transpiraţie se lipeau de piele: ne strângeam ca oile, încercând să ne încălzim, aşteptând sosirea altei garnituri. Lucram în mantaua mea de piele care mă proteja contra ploii sau a zăpezii. Munca era de multe ori de noapte şi îmi aduc aminte când într-o noapte viscolul şi ceaţa erau foarte puternice, din care cauză şeful escortei a hotărât să rămână numai o echipă formată din câte doi descărcători de fiecare vagon.

Cum în aceste ocazii nu se prezentau niciodată voluntari, alegerea echipei care trebuia să rămână era decisă de şeful securiştilor.

Ştiam din experienţă că mantaua mea de piele îmi atrăgea întotdeauna prerogativa de a fi folosit la cele mai grele munci şi într-un gest spontan, mi-am scos căciula din cap scărpinându-mă ca orice ţăran când dă de nevoie. Când şeful de escortă mi-a văzut părul alb colilio, m-a apostrofat: *„Măi, moşule, dar pe tine ce păcate te-au adus p-aici?"*. Şi fără să aştepte răspunsul, m-a trecut printre cei care se întorceau în colonie.

Călcând hârtoapele drumurilor pe care le colindam, nu se putea păstra o formaţie regulată de cinci deţinuţi aşa cum cereau regulamentele coloniilor de muncă şi atunci se ordona să ne luăm la braţ câte cinci inşi. Eram însă nemâncaţi, fiindcă mâncarea nu ni se putea aduce pe coclaurile unde lucram şi, în acelaşi timp, eram sleiţi de efort, astfel că, chiar aşa, legaţi câte cinci, adormeam din mers. Şi nu o dată se întâmpla, dacă toţi cei ce formau un rând de cinci adormeau, să ne prăbuşim ca fulgeraţi în noroi.

Toată colonia era sub autoritatea necontestată a primului brigadier întrupat aici de persoana lui Urşan, un criminal de drept comun.

Acesta cred că a suferit în timpul serviciului militar, fiindcă atunci când lua în colimator vreun deţinut, nu omitea a-l caracteriza cu expresia stereotipă *„Acest fost domn maior!”*.

Ghinionul brigăzii noastre a fost că Urşan era şi brigadierul nostru şi ne însoţea pe şantierele de lucru. Atunci cânt atenţia îi era fixată pe un nenorocit, Urşan era suveran în a aprecia dacă acesta nu-şi executa norma, iar cel pretins vinovat era fie băgat la carceră la întoarcerea în colonie, fie privat de hrană.

În acele timpuri s-a observat că imensul canal care prefigura traseul canalului definitiv se umplea cu apă, fie că avea izvoare subterane, fie că era efectul ploii care nu mai contenea. Atunci capul tâmpit al primului brigadier a hotărât ca să se sape un şanţ de 2 metri adâncime de-a lungul marelui canal pentru a drena apa de la baza acestuia. Dar cea mai simplă logică arăta că, dacă, totuşi, adâncimea şanţului ajungea la 2 m era normal ca şi acesta să se umple de apă, efectul izvoarelor subterane: de fapt era reeditarea muncii lui Sisif!

Aici însă mai era un necaz: pământul argilos se lipea de lopată ca o halviţă, astfel că lopata trebuia să fie permanent

udă înainte de a fi înfiptă în pământ. Încercam pe cât posibil să ies cu bine, dar eforturile supraomeneşti pe care le făceam mi-au cauzat o tendo-sinovită la braţe, ceea ce practic se asemăna cu o paralizie.

Prezentându-mă la cabinetul medical nu mică mi-a fost surprinderea când am dat peste doctorul Romeo Tufescu, fostul meu coleg de bancă de la Liceul *"Aron Pumnul"*. Scriindu-mi numele în registrul de consultaţii, doctorul s-a repezit să mă îmbrăţişeze, arătându-şi totodată nedumerirea că delicatul lui coleg de bancă din clasa a V-a de gimnaziu se transformase într-un *„irlandez uriaş"*!

Dar eu eram departe de a fi aşa ceva, chiar dacă costumul de paraşutist german îmi exagera silueta. Doctorul s-a dovedit a fi un adevărat înger păzitor, căci m-a scutit nouă zile, timp în care îmi făcea puncţii cu termocauterul; pentru mine, însă, nu atât tratamentul, cât scutirea de la muncă conta în primul rând, mai ales că de multe ori fostul meu coleg îşi împărţea şi hrana cu mine.

Scutirea mea medicală mă oprea de a ieşi pe şantier cu brigada, iar Urşan mi-a dat şi însărcinarea să-i ridic mâncarea ce-i era destinată de la bucătărie şi să i-o aduc în dormitor.

Mâncarea primului brigadier era gătită într-un mod special şi mi se încredinţa de către bucătarul şef într-o putinică specială care conţinea aproximativ zece gamele, volum care era imposibil a fi digerat de o singură persoană. Astfel că operam o vămuire severă, umplând patru gamele pentru patru bucovineni fruntaşi din satul Grăniceşti de lângă Suceava, surplus de raţie care îi aştepta când se întorceau de la câmp.

Dormeam pe priciuri, unde ni se repartizase un spaţiu de circa 40 de centimetri, astfel că atunci când unul dintre deţinuţi se întorcea trebuia să se întoarcă toţi care dormeau pe acel prici. Din cauza efortului fizic cât şi a frigului,

trebuia să ne sculăm de vreo câteva ori în timpul nopţii pentru a urina, iar plantoanele erau cât se poate de vigilente ca să nu pătrundem în dormitor cu bocancii noroiţi cu care ne întorceam de la latrină.

Ca să scăpăm de această obsesie ieşeam la streaşină, de unde permanent curgea apa de pe acoperiş şi ne făceam că ne spălăm (fiindcă altă posibilitate de igienă nu exista) timp în care scăpam şi de presiunea băşicii udului.

După ce mi-au expirat cele 9 zile de scutire medicală am fost schimbat din brigada lui Urşan şi trecut *„disciplinar"* (de ce oare?) într-o brigadă de căi ferate, scăpând cu această ocazie de tirania lui Urşan. Aveam acum ca brigadier un fost maior de miliţie care nu ştiu prin ce împrejurare ajunsese printre noi, dar care s-a comportat cât se poate de civilizat în funcţia pe care o avea.

În mod normal, dacă lucram noaptea, ar fi trebuit să dormim ziua, dar era mult mai comod ca pentru lucrările de corvoadă ce trebuiau să fie executate în colonie recrutarea să se facă din cei prezenţi, ignorând cu bună ştiinţă că astfel se răpea timpul de odihnă al celor ce lucrau noaptea.

Cei neavizaţi nu şi-ar fi putut închipui că, de fapt, lucram în condiţii de salarizare identice cu ale lucrătorilor civili: câştigam câteodată până la 1.200 lei lunar, ceea ce era un câştig foarte frumos, fiind obligaţi chiar a semna state de salarii.

Întrebarea ce se pune însă este cu ce ne alegeam din acest câştig, după ce se scădea costul mesei noastre, a miliţienilor, a securiştilor ce ne păzeau, a cazarmamentului din dormitoare, a amortizării mijloacelor fixe etc.

Din munca noastră infernală ne alegeam cu un câştig de maxim 20 de lei lunar, din care, jumătate se depunea la *C.E.C.*, la dispoziţia noastră, iar cealaltă jumătate ni se dădea în numerar, putând cumpăra şi anumite provizii la cantina coloniei.

Cam aşa se petrcea viaţa noastră şi, totuşi, am izbutit să ne târâm până la 23 februarie, când expira termenul pentru cei ce fuseseră *„condamnaţi"* la 12 luni de muncă pe un şantier al *Canalului Dunăre-Marea Neagră.*

În acea zi erau eliberaţi 120 de deţinuţi. Ca o ironie a sorţii, sufla un vânticel timid, dar aproape plăcut de primăvară, iar dintr-o fereastră a cerului se ridicase o perdea nevăzută, lăsând să filtreze o rază de soare: era primul semn de speranţă după încrâncenarea perpetuă dintre ploaie şi zăpadă.

Eram prea numeroşi cei eliberaţi; conducerea coloniei a opinat că prezenţa unui grup atât de masiv în gara Dorobanţul ar fi creat un *„curent de opinie"* defavorabil regimului. Atunci s-a hotărât împărţirea eşalonului în două grupuri a 60 de inşi (bineînţeles că făceam parte din al doilea). La două ore după plecarea primului grup am ieşit pe poarta coloniei neomiţând a respecta tradiţia pentru ca şi cei rămaşi să ajungă la scadenţă (la eliberare).

Nici nu păşisem bine pe poarta coloniei că am rămas aproape electrizat în faţa unui tablou total inedit: pe aceste tărâmuri sordide, unde prezenţa unei fiinţe umane era aproape de neînchipuit, apăruse silueta zveltă a unei tinere fete rezemată de o căruţă de pripas. Nu am vreme să descifrez acest mister, că a şi apărut un tânăr bronzat care şi-a aruncat bagajul în căruţă, a lut fata în braţe şi a plecat cu ea; era iubitul, fratele sau soţul *„zânei"*? Am aruncat şi eu lada de campanie în căruţă, precum şi ceilalţi care aveau bagaje. Căruţaşul, care era un bătrânel cumsecade, ne-a avertizat că în gara Dorobanţu i-om da şi noi ce vom crede de cuvinţă pentru acest serviciu.

Ajuns în gara Dorobanţu, m-am interesat la casa de bilete, când trece acceleratul şi am plătit tichetul suplimentar, rămânând cu 14 lei numerar în buzunar. Am intrat timid în restaurantul gării de unde am cumpărat o pâine

de 2 kg, apoi retras într-un colţ, ca un dulău care vrea să-şi îngroape osul, am înfulecat pe nerăsuflate pâinea caldă, după care am intrat şi am cumpărat încă o pâine din care, însă nu am putut devora decât jumătate, restul punându-l în lada de campanie, ca pe o captură de valoare.

La sosire acceleratului, năvala a 60 de oameni nu a trecut neobservată (ţinuta noastră, purtând urma clisoasă a şantierelor dobrogenea era fără echivoc). Ca la un semnal au început să se dezlege desăgile; noi eram foarte reţinuţi în atitudinea noastră şi ne feream a face vreo remarcă asupra coloniei sau asupra muncii executate.

În schimb, cei liberi nu se sfiau a blestema pe anticrişti şi a implora Cerul ca fulgerele mâniei să cadă asupra celor nelegiuiţi.

În gara Băneasa am coborât, fiind mai aproape de casă decât în Gara de Nord, staţia finală. Aici am recunoscut în persoana şefului de gară pe acel tătuc jovial care fusese decorat cu *„Ordinul Muncii"* şi care apăruse în jurnalele de actualităţi, căruia i-am cerut încuviinţarea de a da un telefon acasă, unde familia mea nu mai ştia nimic de soarta mea de câteva luni bune.

Când a apărut Lotty la telefon, nu am fost capabil să bângui decât câteva cuvinte: *„A venit tăticul acasă!"*, după care, ridicând ochii, l-am văzut pe şeful de gară ştergându-şi pe furiş o lacrimă care răsărise la colţul ochilor.

Am ajuns în Bd. Mărăşti, fiind primit de o imensă căţea lup (am aflat ulterior că o chema Tisa) care şi-a pus labele pe umerii mei şi m-a lins pe obraz, ca o urare de bun venit: câtă deosebire dintre ea şi câinii lupi de pază ce însoţeau securiştii când ne conduceau la şantierele de lucru.

În casă, toţi s-au strâns în jurul meu vrând să afle detalii din anul pe care l-am petrecut departe de ei: Lotty era complet fâstâcită şi nu ştia ce să pună pe masă, deşi eu, cu mentalitatea puşcăriaşului, am asigurat-o că am o pâine,

care de fapt era hrana principală a deţinutului.

În lipsa mea apartamentul suferise o înjumătăţire, *Spaţiul Locativ* având grijă de a-mi răpi etajul I unde aveam oficiul, bucătăria şi sufrageria, dându-mi în compensaţie o garsonieră la etajul II în afara celor două camere de dormit: aveam acum două băi, dar nu aveam bucătărie, care fusese improvizată într-o veche debara.

Încă de a doua zi a trebuit să mă preocup de găsirea unui loc de muncă; în lipsa mea Lotty intrase cu rămăşiţele atelierului într-o cooperativă, astfel că acum, în calitate de vopsitoare, făcea parte din clasa năpăstuită a cooperatiştilor.

Gică Dumitriu, fost adversar de rugby, şi acum inginer şef la o întreprindere de construcţii mi-a venit în ajutor, recomandându-mă unui şef de atelier care lucra la *Întreprinderea de Construcţii - Montaj* a *Sfatului Popular Municipal.*

Şeful Atelierului era nea Pârvu, cam tuciuriu la faţă, dar, în genere, cu mult bun simţ, m-a intuit de la început ca „*fazan*", adică străin de clasa muncitoare şi m-a utilizat la început ca pe un lăcătuş oarecare, cu puţine cunoştinţe de specialitate, dar foarte disciplinat în muncă. Misiunea atelierului era de a reamenaja pieţele Capitalei pentru ca să se prezinte cât mai civilizat, în vederea *Festivalului Mondial al Tineretului*, manifestare propagandistică care trebuia să aibă loc la Bucureşti în 1953.

Am lucrat ca un număr oarecare, făcând parte din colectivul atelierului, la *Piaţa de flori* şi în *Hala Centrală* din *Piaţa Unirii*: acolo mi-am permis chiar a lua o lucrare pe cont propriu, fiind răsplătit de şeful halei cu un superb garf de cotlete de berbec, care a făcut deliciul familiei.

Nea Pîrvu s-a orientat într-un mod pozitiv şi mi-a încredinţat recondiţionarea *Halei Traian*, unde aveam ca adjunct un lăcătuş masiv, şi el proaspăt eliberat din închisoare, unde fusese condamnat de drept comun.

La *Hala Traian*, principala noastră activitate a constat în dărâmarea unu balcon, operaţiune pe care am executat-o în stil „*Canal*" prea repede, fiindcă lucrarea fusese normată la 30.000 lei. Acum, când totul se terminase, strânsesem sculele, pusesem lacătul la bancul de lucru, mă spălasem şi aşteptam venirea camionului ca să ne ridice toate catrafusele şi să ni le ducă la *Fabrica Chimică 10*, care era viitorul nostru şantier. Deodată apare emoţionat directorul halei, şi îmi comunică că primarul Capitalei, în persoana tov. Doncea, venit în inspecţie, îi pretinde ca în cele patru colţuri ale halei să se aşeze ca ornamentaţie patru ghivece de flori plantate cu *asparagus*. I-am replicat că noi ne-am terminat programul, ca şi obiectivul nostru de lucru. Atunci el m-a convocat să mă justific în faţa primarului. Acesta stătea la o măsuţă în hală şi se cinstea dintr-o sticlă de secărică. M-am prezentat în faţa tov. Doncea şi i-am raportat că am terminat lucrul şi că nu mai am posibilitatea să-i confecţionez acele coliere care trebuiau să fie fixate în zid pentru a susţine ghivecele de flori, dar el foarte afabil, mi-a umplut un pahar mare de băutură şi m-a îndemnat cu cuvintele: „*Trage-i un pahar, meştere, după care, du-te în spatele halei şi vei găsi un câmp de fierotenii, astfel că sunt convins că graţie priceperii dumitale vei putea să rezolvi şi cererea mea*".

Ne-am despărţit prieteneşte şi, ajuns la bancul meu de lucru, dau peste meşterul meu, nea Pîrvu, care venise să ridice bancul. Acesta s-a arătat foarte mirat de relaţiile mele cu primarul ilegalist şi, mai ales, că aveam relaţii de pahar cu el! Când a auzit despre ce este vorba, mi-a spus succint: „*Te priveşte, sper că nu te vei şi nu ne vei face de râs*". Şi a plecat ...

În continuare, cercetând câmpul indicat de primar, am dat de nişte coliere în care se fixează burlanele prin care se scurge apa de pe streaşini şi le-am adus responsabilului halei,

i-am arătat că sculele mele fuseseră transferate, recomandându-i să pună un ucenic să fixeze diblurile în perete cu ipsos, în care urmează să bată colierul care va susţine ghiveciul respectiv. Cât priveşte *asparagusurile*, urma să şi le procure de la piaţa de flori. Fiind pus în temă, responsabilul mi-a mulţumit călduros şi probabil că s-a comportat conform recomandărilor, fiindcă eu nu am participat la inaugurarea halei.

La Intreprinderea *„Chimica 10"*, care era în Obor, trebuia să fixăm trei scări de incendiu pe unde să se poată ieşi în caz de calamităţi naturale.

Am lucrat tot cu vechiul meu tovarăş de muncă, pe un soare necruţător, fiindcă lucram în luna iulie. Unul dintre noi trebuia să fixeze tronsonul scării în perete, iar al doilea urma să asigure protecţia celui care lucra.

Treaba mergea încet, noi ne schimbam de la scară pe acoperiş şi, când am ajuns pe platforma superioară a clădirii, am constatat că ne găsim la intrarea în laboratorul unde se făceau tot felul de experienţe ale *Securităţii*.

Au apărut tot felul de gradaţi în halate albe, manifestându-şi nedumerirea cum am ajuns în acel loc, fiindcă în clădire nu se intra decât cu permis special, iar noi apăream la etajul superior ca nişte trimişi ai cerului.

Tot nea Pîrvu, săracul, a trebuit să justifice activitatea noastră, astfel că, până la urmă nu am avut nimic de suferit.

Acest şantier, de fapt, constiutia *„cântecul lebedei"*, adică mă hotărâsem a părăsi *Întreprinderea de Construcţii-Montaj* unde retribuţia primită nu corespundea riscurilor şi situaţiilor neprevăzute care se iveau la tot pasul. Vorbisem în prealabil cu Rudi Gheorghiu, şeful unităţii *Cooperativei 30 Decembrie* care funcţiona în str. General Florescu, exact în clădirea unde activasem ca director al întreprinderii metalurgice *„Zara"*, cu o singură deosebire, că acum nu mai eram director, ci simplu ajustor mecanic încadrat în categoria

a 4-a de salarizare.

În fapt, contactele premergătoare cu Rudi Gheorghiu au adus la efectivul meu transfer la unitatea cooperatistă de sub comanda sa.

Anii 1954 -1958

Pe nesimţite timpul se scurgea fără evenimente senzaţionale: acasă băieţii erau la şcoală, Dan, fiul meu, intrase în clasa întâia primară, vărul său, Paul, era în clasa a treia, iar Gaby, fiul soţiei mele Lotty, era student la Facultatea de Construcţii. Cum putuse Gaby să intre în facultate este o altă poveste, care ilustra cu câtă abilitate se putea denatura realitatea, chiar până la falsificare, într-un regim rigid şi chiar birocratic care prefigura întreg regimul socialist. Gaby, care după mamă era fiul unei colaboratoare a Antoneştilor, iar după tată, fiul unui capitalist şi comerciant de anvergură, *„şi-a făurit"* un dosar de origine pur muncitorească, cu care a străbătut facultatea şi chiar mulţi ani ca inginer proiectant.

Mama lui era muncitoare vopsitoare, iar tatăl lui era un necunoscut de care nu-şi aducea aminte, fiindcă era încă în faşă când autorii săi se despărţiseră, iar în locul tatălui repudiat apăruse *„susţinătorul"* - soţul mamei lui, şi el muncitor (ajustor mecanic) într-o cooperativă. Gaby ajutat de buna lui pregătire şi de excepţionala sa celulă matematică avea acum şi o origine pur muncitorească, astfel că, din punct de vedere politic, se prezenta beton armat.

În unitatea noastră din str. G-ral Florescu lucrurile se desfăşurau, în linii generale, satisfăcător. Dădusem şi eu la *"Cadre"* o autobiografie succintă, aşa cum se pretindea muncitorilor, în care nu pomenisem nici de studii, nici de originea mea mic-burgheză, cu atât mai puţin de preferinţele mele politice.

Lucrurile ar fi putut rămâne în acest stadiu dacă simţul meu de dreptate nu ar fi răbufnit la o adunare generală a Cooperativei în care şeful meu, Rudi, fusese atacat absolut gratuit, iar cel care primise sarcina să facă incriminările era

de la sine înţeles scutit în a prezenta vreo probă. Cunoscându-l bine pe Rudi, ştiam că datorită firii lui timide şi cuviincioase nu se va ridica să protesteze. Am cerut atunci cuvântul călcând în picoare toată regia uzuală, când vorbitorii cât şi subiectele dezvoltate erau stabilite după un protocol încă înainte de începerea şedinţei. A fost un moment de derută, în ansamblul cooperativei eram un necunoscut, din „*bonzii*" din prezidiu nimeni nu mă cunoştea; a trebuit să rectific de două ori pocirea numelui meu, precizând locul de muncă şi funcţia îndeplinită. Cum cei din prezidiu şuşoteau între ei (eu bănuiam că se întrebau de unde mai apăruse şi acest vorbitor neplanificat) nu am deschis gura până ce conducerea adunării nu s-a arătat receptivă a mă asculta. Am vorbit extrem de vehement, spulberând incriminările aduse lui Rudi pe care le-am calificat drept *"pure calomnii"*.

Intervenţia mea m-a scos din anonimatul care îmi era foarte necesar. În pauza luată în timpul şedinţei mi s-a transmis un bilet din partea lui Berman (conducătorul tehnic al cooperativei), prin care mă chema la el. Fiindcă individul nu-mi inspira nici un fel de încredere, nu am dat curs invitaţiei, dar a doua zi, am fost convocat de secretarul organizaţiei de bază, Leonte Miculea, un ovreiaş simpatic, soţul Virginicăi Romanovschi, cunoscuta stea de revistă.

Acesta, răsfoind foarte pedant nişte note scrise, mi s-a adresat sarcastic: „*Tovarăşe, am citit biografia dumitale şi am conchis că nimic nu este adevărat în afară de nume; dar, te pomeneşti că nici numele nu este adevărat?! Deci, ai minţit !*". Pe buze mi-a înflorit un surâs ironic şi am continuat jocul de-a şoarecele şi pisica: „*Uite, domnule Miculea,* (nici urmă de titulatură oficială care s-ar fi impus) *întâmplător numele este real; în ceea ce priveşte a doua întrebare, aş fi curios să ştiu ce cod penal pedepseşte minciuna, iar în al treilea rând aş fi curios dacă în răstimp*

de un an de când sunt în această unitate mi se pate aduce vreo învinuire în privinţa atitudinii şi a cunoştinţelor mele profesionale?"

Secretarul organizaţiei de bază a considerat atitudinea mea cinică, trimiţându-mă la serviciul de cadre pentru a da o autobiografie sinceră. Aici intervine un episod comic. Şefa cadrelor era o persoană de vârsta a treia, foarte respectată şi chiar iubită de masa muncitorilor. Se numea Ţitkovska, fiind de origine cehă, dar nimeni nu reuşea să-i pronunţe numele corect. Eu am reuşit această "performanţă", ceea ce i-a adus un zâmbet cald pe buze când mi s-a adresat cu cuvintele: *"Şezi jos, dragule, şi povesteşte-mi ce necazuri ai?"*

I-am povestit sincer toată tărăşenia, după care ea a scos vechea autobiografie din dosar, a rupt-o şi a aruncat-o la coş, recomandându-mi să dau alta mai concisă şi cât se poate mai reală, care să poată dovedi sinceritatea mea. Lucrurile au rămas aici, dar am rămas un individ ce trebuia să fie privit cu foarte multă rezervă.

Am rămas aproape doi ani în această unitate, reuşind, încetul cu încetul, să dovedesc lucrătorilor de profesie că *"fazanii"* (adică cei cu pregătire intelectuală refugiaţi la munca manuală) nu reprezintă un balast şi îşi câştigă salariul muncind cinstit. De fapt eram numai doi *"fazani"* în unitate.

Viaţa decurgea aproape plăcut, când s-a petrecut un incident între Rudi şi un lucrător care veşnic dovedea că nu se putea integra în climatul unităţii. Eu îl consideram pe Rudi un adevărat domn, timid şi modest, dar cu cunoştinţe profesionale care asigurau întregul echilibru al unităţii pe care acesta o conducea, astfel că m-am situat de partea sa, iar conducerea care nu admitea atitudini contrarevoluţionare m-a mutat disciplinar în altă unitate, unde lucrurile mergeau prost. Atunci mi-am dat demisia şi pentru mine a început marea aventură pentru a putea să-mi câştig existenţa.

Câte n-am făcut în această perioadă? În primul rând am lucrat în atelierul părăsit de Ernesto Zara, care, în final, izbutise să plece în Italia. Acolo am lucrat cu un colectiv ad-hoc la asamblarea celor trei candelabre turnate în bronz la Uzinele *„23 August"* destinate *Bisericii Domneşti* din Galaţi. A fost o realizare spectaculoasă şi astăzi cele trei candelabre masive iluminează incinta catedralei.

După ce s-a terminat cu montarea candelabrelor, am format un colectiv de pensionari, toţi meseriaşi de înaltă calificare, cu care colaborasem în atelierul lui Zara şi al lui Romeo Spintz; de fapt *Papa*, cum era denumit acesta din urmă, făcea parte din colectivul nostru în care deţinea un rol de decan de vârstă şi era foarte stimat, graţie pregătirii sale tehnice profesionale. Cu acest colectiv am lucrat în multe insituţii şi întreprinderi care dispuneau de fonduri nescriptice cu care ne plăteau în calitatea noastră de colaboratori externi.

Am avut două tentative nereuşite, când am lucrat pentru cooperativa din Răcari, dar în final, am constatat că beneficiari erau tocmai aceia care nu prestau o muncă efectivă, dar care nu pregetau a ne cere o contribuţie bănească lunară ca un drept al lor.

Am lucrat pentru *„Casa Scânteii"*, confecţionându-le *drukere* şi *şilduri* pentru uşi, am confecţionat diverse aparate şi mobilier metalic pentru *Institutul Cantacuzino* şi, în final, ne-a descoperit inginerul Ciril Petrescu, diplomat a lui *L'École Centrale* din Paris, şef de secţie la *Institutul Metrologic*, care ne-a asigurat în afara comenzilor şi un spaţiu stabil de lucru - la acel institut cu sediul în str. Ştirbei Vodă (clădire azi demolată).

Sponsorul nostru, Ciril Petrescu, era un om cu totul original, fiindcă îşi destina întreg salariul său numai pentru a dirija şi a patrona activitatea unui lucru de calitate pe care colectivul nostru i-l putea furniza.

Ciril Petrescu ne-a asigurat comenzi pe factură electrică la *Şcoala de Metrologie*, iar pentru Institut, în afara mobilierului metalic gen *„fichet"*, şi transformarea întregii reţele electrice. El s-a dovedit pentru colectivul nostru un îndrumător de prim ordin şi un adevărat părinte. Fiind celibatar, adevărata lui familie o reprezenta colectivul nostru de oameni bătrâni şi cinstiţi, dublaţi de profesionişti de calitate.

Tot Ciril Petrescu a fost iniţiatorul transferului colectivului la Periş, care a survenit în momentul în care *Institutul Metrologic* nu ne mai putea asigura comenzile din care să putem aspira la salarii decente. Ne-am ambalat întreg avutul ce consta în diverse utilaje şi ne-am afiliat la o cooperativă ad-hoc din Periş, care nu dispunea decât de o croitorie şi o frizerie.

Găsisem în satul Movila, la circa 2 km de gară, un grajd pe care l-am transformat în atelier mecanic, dotându-l cu forţă motrică, graţie muncii şi priceperii lui Petrică Georgescu, responsabilul cu sectorul electric. Colectivul nostru era format acum din 9 inşi şi ne deplasam zilnic, ca navetişti, până la Periş, unde în gară ne aştepta o căruţă, sau sanie, după sezon, care ne conducea până la locul activităţii.

Aveam rezervat un întreg compartiment în trenul-cursă ce transporta navetiştii din Capitală către locurile de muncă din Periş. Activitatea noastră profesională, care nu ne aducea o remuneraţie substanţială, avea totuşi farmecul ei: frumuseţile naturii pe tot cuprinsul deplăsării de la Periş la Movila, cât şi înţelegerea celor care formau o adevărată familie, ne făceau uniţi şi bine dispuşi, chiar atunci când eram obligaţi să cărăm materiale sau scule necesare atelierului nostru.

În sat fuseserăm *„adoptaţi"* de coana preoteasă, care la vremea prânzului apărea cu un castron uriaş de ciorbă de fasole sau din pomenile din care taica părintele le primea la parastasele efectuate şi care constau în colivă şi plăcinte.

Preoteasa nu cerea pentru *„daniile"* ei decât rare reparaţii în gospodăria proprie.

Dar nici aici nu am putut rămâne, fiindcă erau prea mulţi profitori, chiar în sânul cooperativei, care se înfruptau din munca noastră cinstită şi dezinteresată, astfel că oamenii au ajuns la concluzia că eforturile deplasărilor nu-şi găseau o rezolvare satisfăcătoare în privinţa câştigurilor realizate. Toţi s-au risipit ca iepurii, personal am dat curs primei oferte primite în care eram acceptat ca *„primitor-distribuitor"*, ceea ce în traducere liberă însemna hamal.

Locul de muncă era *"permanenţa"* din Bucureşti a *Combinatului Uzinelor Reşiţa* (pe vremea aceea, fiecare mare uzină din provincie îşi avea o reprezentanţă în Capitală, care urmărea procurarea utilajelor ce trebuiau ridicate de la uzinele furnizoare planificate de către circuitul economic în vigoare).

Sarcina mea era de a-l însoţi pe Petre, (fost coleg de muncă al meu în cooperativa din str. G-ral Florescu) la diverse uzine, de unde ridicam materiale şi utilaje destinate *Combinatului* de la Reşiţa, pe care le duceam într-o magazie cu linie de garat, iar când acestea făceau volumul unui vagon, aveam grijă de a-l completa şi expedia direct la *Combinat*.

Munca nu era atât de grea pe cât pare la prima vedere, dar avea avantajul că pe la ora 11 terminam programul zilei planificat de şeful *"permanenţei"* din Bucureşti şi puteam să-mi continui activitatea de electrician ca adjunct al meşterului Petrică, ce continua lucrările de instalaţii la *Institutul Metrologic*. Astfel că, lucrând la două întreprinderi, realizam un salariu care, adăugat la câştigurile lui Lotty, ne putea asigura existenţa.

Gaby, băiatul lui Lotty, terminase *Institutul de Construcţii* şi era angajat acum ca proiectant la Constanţa, unde se şi însurase. Sora mea, care stătea împreună cu fiul său la mine, îşi înfiripase o clientelă fără a avea însă şi cabinet medical, astfel că, în linii generale, eram pe linia de plutire.

Anii 1959-1962

Lovitura de trăznet care a afectat soarta rezervată atât mie, cât şi surorii mele s-a produs în noaptea *Sfântului Andrei*. La ora 1 din noapte, dormitorul mi-a fost invadat de o trupă de necunoscuţi care mi-au aprins lanternele în ochi în timp ce se auzea ropotul cizmelor şi în camera surorii mele. Le-am pus cea mai stupidă întrebare posibilă, adică cum au intrat în casă, iar unul dintre ei, mi-a răspuns rânjind, în timp ce-şi rezema ostentativ ranga de perete, că le-a deschis cineva.

Doi dintre ei au deschis uşa şi au pătruns pe terasă, unde s-au arătat foarte interesaţi de instalaţia făcută pentru ridicarea lemnelor la această înălţime, la capătul ţevii legănându-se încă scripetul cu frânghie ce trebuia să faciliteze această operaţie. Le-am declarat că aceasta reprezenta retragerea mea strategică la o eventuală invazie identică cu cea din prezent.

„Dar nu ţi-a mers, a constatat triumfător cel ce părea a fi şef, şi apoi, ia priveşte jos", mi-a recomandat el aprinzând lanterna. În curte se mai învârteau câteva siluete.

Asistam neputincios, de pe scaunul unde fusesem ţintuit, la figura înspăimântată a lui Lotty şi urmăream cu destulă atenţie percheziţia care-şi urma cursul şi care, la drept vorbind, era destul de sumară.

Îmi face impresia că am făcut o constatare în decursul acestor povestiri, anume că atunci când soarta îţi este pecetluită simţi aceasta înainte de consumarea anchetei.

Şeful a făcut un semn că şi-a terminat misiunea iar la coborârea scării au realizat că, alături, la sora mea activitatea încă mai continua. În faţa casei staţionau două dube negre, într-una din ele am fost încărcat şi eu recomandându-mi-se a-mi pune ochelarii negri şi a sta în genunchi, după care duba s-a pus în mişcare şi după aproximativ o jumătate de

oră a intrat în curtea unei închisori pe care am identificat-o mai târziu ca fiind cea din str. Uranus, azi demolată. După efectuarea percheziţiei corporale, am fost condus cu ochelarii negri pe nas într-o celulă unde mai exista un individ a cărui figură nu mi-a plăcut deloc, întrucât era tipică a informatorului (*turnătorului*) care trebuia să te tragă de limbă pentru a referi ulterior celor în drept.

A început să mă descoase după şablon şi când i-am atras atenţia că procedeul e *„fumat"* l-am sfătuit să-şi schimbe domiciliul căutând altă victimă. A bătut la uşă şi a cerut plantonului să-l ducă în altă celulă, pe motivul că l-aş fi ameninţat cu moartea.

Imediat după ce am fost chemat la anchetă mi s-au pus diverse întrebări referitoare la activitatea mea politică, unele vizând perioade foarte îndepărtate. Eu îmi dădeam seama că ancheta este pur formală - adică, inutilă - că soarta mea este dinainte stabilită fără să necesite vreo anchetă specială.

La următoarea anchetă, când stăteam liniştit pe scaunul meu iar anchetatorul îşi vedea de treburile sale, l-am interpelat, arătându-i că nu înţeleg rostul anchetării mele, fiindcă aş fi putut răspunde şi telefonic la acest chestionar. În acel moment a apărut un civil în cabinetul de anchetă, m-a scrutat cu privirea în mod detaliat şi m-a întrebat sever de ce nu mă scol în picioare.

– Nu văd pentru ce ar trebui să mă scol în picioare, nu purtaţi haină militară, deci nu ştiu ce grad aveţi, iar ca „civil" aţi putea fi un arestat ca şi mine.

Anchetatorul meu s-a sculat în picioare şi a raportat respectuos: *Tovareşe colonel, arestatul nu este mulţumit de modul în care este condusă ancheta, opinând chiar că ar putea să ne dea indicaţii în această direcţie.* Incidentul nu a avut urmări, dar când în seara aceleaşi zile am fost mutat în *„depozit"* mi-am dat seama că ancheta luase sfârşit (Am uitat să menţionez că din cauza suprasolicitării şi grijii

pentru cei rămaşi acasă nu putusem să dorm timp de două săptămâni).

„Depozitul" era o cameră dreptunghiulară, celula conţinând 29 de paturi, din care ocupate erau 27, singurele neocupate se situau pe laturile excentrice, care nu erau în raza vizorului fixat în uşa de la intrare.

Plantoanele ridicau capacul vizorului la intervale foarte scurte, neputând fi auzite din interiorul celulei, fiindcă purtau papuci de pâslă, urmărind ca nici un deţinut să nu stea culcat în timpul zilei.

Când un deţinut era chemat la anchetă niciodată nu era strigat pe numele lui, ci doar prin iniţiale, astfel ca să nu poată fi identificat în celulele din apropiere.

M-am trântit pe unul din paturile libere şi am căzut imediat într-un somn de plumb. Visam că nu mai eram arestat şi că eram un pasager în trenuleţul roşu de la Montreux care, ajutat de o cremalieră, urca spre munte. Am coborât la Zermatt de unde urma să schimb trenul şi să urc la 4.000 m altitudine pe gheţarul Matterhorn unde trebuia să schiez. Mi-am coborât schiurile din plasă, schiuri care aveau legături Kandahar şi erau dotate cu fibră din sticlă, pe care le-am mângâiat cu afecţiune (precizez că nu fusesem niciodată în Elveţia).

M-am trezit zgâlţâit uşor de o presiune în timp ce o voce repeta: *„De ce dormi? Nu ştii că este interzis în timpul zilei ?"*. Nu ştiu la a câta întrebare am deschis ochii şi cât de greu mi-a fost să realizez unde mă găseam şi ce urmări catastrofale avea să aibă această conversaţie: în faţa mea stătea însuşi comandantul arestului. Am mimat mai departe că aş fi dormit şi am strigat furios: *„Lasă-mă în pace, nu vezi că dorm?"*. Nu ştiu ce reacţie au avut cuvintele mele, dar spre surprinderea generală, comandantul a continuat să mă lămurească cu un ton părintesc că aş fi nesocotit regulamentul. M-am prefăcut că revin din vis cu greu,

afirmând că am închis ochii după 2 săptămâni de veghe şi atunci şeful arestului a trecut infracţiunea sub tăcere şi l-a certat pe şeful camerei că nu m-a lămurit destul asupra regulamentului închisorii.

Aş fi putut trece neobservat în această perioadă de detenţie, odată ce nici în timpul cercetărilor nu mi se aplicau *„proceduri"* speciale, adică lovituri cu ranga peste talpa pantofilor sau chiar lovituri prin care excelau boxerii secţiei *Dinamo* aduşi pentru antrenament de către anchetatori. Am afirmat că *„aş fi putut"* dacă m-aş fi conformat regulilor administraţiei, ceea ce nu era prea uşor. Protestam, de exemplu, contra interzicerii ca la spălatul de dimineaţă să nu ne scoatem cămaşa, ceea ce, la drept vorbind, era o idioţenie. A treia zi de când m-am abătut de la această prescripţie, plantonul m-a dus în faţa comandantului ca recalcitrant, iar acesta, recunoscându-mă, i-a comandat plantonului *„Aplică-i procedura somnambulului acestuia!"*.

Am fost băgat într-o carceră de scânduri care se afla în curtea închisorii, iar mâinile îmi erau prinse la spate prin cătuşe americane, care odată cu trecerea timpului se strângeau şi intrau în carne. Noroc că eu aveam încheieturile mâinilor subţiri, astfel că puteam suporta mai uşor decât alţii, dar cum procedurile securităţii erau normate, în timpul arestului nu erau prevăzute proceduri peste limita rezistenţei fizice, astfel că am fost eliberat mai înainte de a fi protestat contra frigului.

Mi s-au pus ochelarii pe nas şi am fost luat de planton pentru a fi dus în celulă. După oarecare experienţă, însă, arestaţii izbuteau să se ghideze făcând o manevră destul de complicată a frunţii ce făcea ca ochelarii să se deplaseze uşor lăsând o dâră de lumină spre pardoseala pe care călcau, astfel că după papucii ce-i zăream îmi dădeam seama la ce distanţă se găseau plantoanele.

Prin ascuţirea simţurilor izbutisem să depistăm şi locul

detenţiei noastre, fiindcă la ore fixe auzeam clopotul clasei şi glasurile copiilor din recreaţie, toate venind de la şcoala primară de pe strada Uranus. Eram deci în închisoarea Uranus, loc prin care trecuse şi Lotty în anii 1945–1946, dar cu totul în alte condiţii.

Regimul nostru prevedea şi o plimbare zilnică în curtea închisorii, străjuită de ziduri înalte şi de santinele, dar această procedură ni se aplica ca o favoare şi era prescrisă numai pentru cei care erau *„sinceri"* în faţa anchetatorilor.

Petre Ţuţea dăduse odată cea mai perfectă şi lapidară definiţie pentru comunism: *„O imensă aflare în treabă"* şi acest adevăr era vallabil în primul rând pentru *Securitate*. Era inutil să cauţi o logică în cele ce se petreceau acolo fiindcă totul era lipsit de cea mai elementară logică.

Dintre toţi cei prezenţi nu-l cunoşteam decât pe Lucian Bogoiu, distins jurist şi economist care fusese cam *„ciocănit"* la anchetă. De câte ori auzea paşii înfundaţi ai plantonului pe culoar, îşi făcea cruce, implorând mila lui Dumnezeu pentru a nu fi chemat la anchetă, ceea ce m-a făcut să-i spun că niciodată nu va vedea ziua libertăţii dacă ancheta nu progresează!

Printre noi era şi un maior de cavalerie, ofiţer de stat major care se prezenta ca fiind complet *„ţăcănit"*, mai ales în faţa frizerului care era un ţigan cu grad de locotenent major şi care ne făcea toaleta săptămânal. Maiorul susţinea că trebuie să fie bărbierit de un securist care avea cel puţin gradul de maior.

Nu era singurul *„ţăcănit"* din celulă: mai era un zdrahon din Maramureş care pretindea că plantoanele îi fură mâncarea în timpul programului. Plantoanele erau câteodată băieţi simpatici, puţini dintre ei fiind înrăiţi de regim sau de rigorile regulamentului, astfel că, dându-şi seama că aveau de-a face cu un obsedat al foamei psihologice, îi aduceau supliment de pâine.

Cel mai deprimat individ era un conferenţiar universitar, complet decăzut, care de la începutul anchetei a făcut jocul anchetatorului devenind un informator, primindu-şi totodată cele 10 ţigări, cât şi medicamentele pe care le necesită *T.B.C.*-ul său cronic. Toate acestea nu l-au scutit pe conferenţiarul Anghelescu de a fi condamnat la zece ani temniţă grea.

Anchetatorii nu erau complet lipsiţi de simţul umorului, celor care le erau agreabili - adevăraţii auxiliari în achetă – le alocau un tain zilnic de ţigări care mergeau până la zece bucăţi pe zi, astfel că pe celular se cunoşteau exact care sunt turnătorii.

O figură aparte era preotul Nicolae Popescu, de la *Biserică Mavrogheni*. El pretindea că a fost arestat fiindcă s-a găsit la el o lucrare a lui Nichifor Crainic, dar la un *„minut de adevăr"* apăruse şi un pistol găsit în pod, de unde am dedus că preotul nu era chiar străin de orice preocupare laică. În fiecare seară preotul slujea *Sfânta Liturghie* într-un colţ al dormitorului. Separat de noi asculta şi Gutman învăţăturile lui Hristos, ţinând pumnul la frunte ca şi cum ar fi ascuns un corn imaginar.

Gutman era învinuit de atitudine duşmănoasă şi de legături cu unul din urmaşii lui Herdan, cunoscutul patron al fabricii de pâine din Bucureşti. Acesta era un tip profund antipatic, pisălog, mincinos şi, judecând după ţigările ce le primea în anchetă, chiar turnător, avea o pronunţie specific ovreiască, confundându-l pe â cu ă: *„Măi, Gutman, de ce spui tu «scărţ»?"*, *„Ei, părţ, ce te găsii cu această întrebare?"*. Fiind în mare majoritate, cei de dreapta căutau să nu-l jignescă pe Gutman, dar acesta, ca şi defunctul său rabin, Moses Rosen, avea un dar anume de a provoca, care-l făcea şi mai antipatic. După mulţi ani am aflat că Gutman, cu toate învinuirile ce i se aduceau, fusese eliberat şi se afla în *U.S.A.*

Când s-a considerat că nu mai aveam nici un rost în

închisoarea de la Uranus, am fost îmbarcat într-o dubă şi am ajuns la Văcăreşti, închisoare de tranzit şi loc care-mi era destul de cunoscut. Era târziu, sunase stingerea şi eu parcurgeam culoarele închisorii - de data aceasta fără ochelari negri - în care predomina un miros înţepător de petrol îndeobşte asociat de prezenţa ploşniţelor.

Într-un cotlon zăcea un *„caraliu"* (denumire ce le-o acordam miliţienilor) pe care-l consideram adormit, dar care în fapt nu era, căci mi-a comandat: *„la şeaua de pe măgar !"*, ceea ce, de fapt, însemna că trebuia să-l salut pe el.

M-a introdus singur într-o celulă cu trei paturi şi primul semn a fost că a acţionat mânerul ferestrei de pe coridor lăsând să pătrundă aerul rece de februarie în celulă. Văcăreştiul se încălzea în timpul iernii numai între orele 22–5 dimineaţa!

În scurtă vreme mi-am dat sema că sunt singurul deţinut politic pe întreg celularul. Trecuse obiceiul de la *Securitate*, unde nu existau tinete iar sub fiecare pat era câte o oală de noapte acoperită cu un capac din horboţele roz. Aici aveam în celulă o tinetă pe care mi-o scoteau din celulă deţinuţii de drept comun, în timp ce mi se făcea curăţenie, iar eu trebuia să stau cu spatele la ei ca să nu pot fi identificat.

Dreptul comun format din toate categoriile de delincvenţi poseda acel sentiment specific al românului, anume mila pentru cel părăsit şi rupt de orice legătură cu exteriorul, astfel că nu odată când scăpau de vigilenţa *"caraliilor"* puteau să-mi lase în celulă ţigări sau bucăţele de zahăr.

Se dusese de asemeni *„pe apa sâmbetei"* regimul alimentar de care beneficiam la *Securitate* în timpul anchetei; aici, fără un pachet de acasă, hrana era total insuficientă, astfel că păşeai pe teritoriul foamei. Nu odată, când pe culoar apărea echipa ce distribuia cafeaua din orz, pâinea sau ciroba, auzeam glasul *"caraliului"* ce patrona în

faţa uşii mele: *„Ăsta, nu !”*.

Eu primeam doar ciorbă, care de fapt era o zeamă goală în care nu plutea nici un fel de aliment. Din când în când se deschidea vizeta şi cineva mă trata de *„bandit”*, după care vizeta se închidea brusc la loc. Îmi petreceam timpul cocoţat pe patul de sus, din care puteam observa circulaţia şi mişcarea pietonilor în *Piaţa Sudului*, căutând bineînţeles a nu fi surprins în această postură.

Într-o zi, din eroare, am fost scos şi eu la aer, dar pe tot parcursul culoarelor deţinuţii de drept comun au trebuit să se întoarcă cu faţa la perete, ca să nu mă vadă, ceea ce nu i-a împiedicat să lase să cadă din întâmplare ţigări la picioarele mele, pe care, bineînţeles, nu le puteam ridica.

După două zile mi-au introdus în celulă pe Ciupagea, un deţinut pe care eu îl condsideram puţin şi *„ţăcănit”* şi pe care-l pălmuisem la Caracal pentru obrăznicie. Era un tovarăş de celulă foarte puţin recomandat, fiindcă nu scotea nici un cuvânt, în schimb avea nenumărate idei fixe, până când a apărut şi un ţăran care purta o desagă pe umeri cu două compartimente, unul pentru îmbrăcăminte şi altul pentru alimente, aşa cum se obişnuieşte mai des în Oltenia.

Ţăranul nu era altcineva decât bunul meu prieten de odinioară Gică Ciorogaru, acum vechi client al închisorilor comuniste, de care nu izbutise să scape, cum sperase, declarându-se adversar al lui Horia Sima. Aveam multe de discutat cu el, mai ales că nu-l mai văzusem cam de cinsprezece ani şi mai cu seamă că aveam multe cunoştinţe comune din Gorj, dar Ciupagea ne-a cerut să încetăm conversaţia, ca el să nu fie anchetat ulterior despre cele ce se bănuia că le-ar fi auzit.

Şi aşa treceau zilele noastre, fără ţigări, fără a auzi vreo vorbă bună, persecutaţi permanent de foamea care ne urmărea de la o masă la alta. Printre miliţieni erau şi oameni mai cumsecade care nu ne deschideau noaptea fereastra,

astfel că aerul din celulă era mai călduţ. Şi aşa, fără a avea vreun calendar în celulă, am ajuns în ziua *Buneivestiri*.

Afară strălucea soarele, eu m-am trezit într-o dispoziţie excelentă, cafeaua de orz mi s-a părut mai dulce ca de obicei, iar bucăţica de pâine mare şi îndestulătoare.

Pentru ca tabloul să fie întregit s-a deschis vizeta şi un glas armonios a anunţat că domnul Ropală să treacă pe la magazie şi să-şi ridice lucrurile personale! În naivitatea mea, am întrezărit la un moment dat că a sosit momentul eliberării. Mi-am luat rapid puţinele lucruri pe care le aveam la magazie şi am ajuns sub bolta unde era intrarea în *Mănăstirea Văcăreşti*.

M-a primit un plutonier burduhănos cu emblema securităţii şi a întrebat rapid: *„Ăsta e?”*, după care, împingându-mă în maşină, mi-a rostit sec: *„Pune-ţi ochelarii negrii!”*. Am ajuns rapid în Uranus şi fără a mi se mai face percheziţia de rigoare, am fost imediat dus în camera anchetatorului. Mi s-a ordonat să nu scot ochelarii şi la o comandă scurtă a trebuit să mă întorc cu 180^0, permiţându-mi-se totodată a scoate şi ochelarii.

În faţa mea stătea părintele Manta, duhovnicul meu de la *Mănăstirea Caşin*.

Îl cunoşti?” l-a întrebat pe preot. *„Da, este domnul Ropală!”*. După ce l-am recunoscut şi eu oficial, am fost din nou condus într-o celulă, unde l-am găsit pe călugărul Bartolomeu Anania, pe care nu-l cunoscusem încă, şi care mi-a recitat timp de două ore poezii de Radu Gyr şi din propria-i piesă *Mioriţa*, care mai târziu a fost pusă în scenă de Marieta Sadova.

Am fost anchetat încă de două ori pentru părintele Manta, care fusese arestat fiindcă îngropase în subsolul bisericii nişte medalii de aur şi arme desuete din panoplia aceluiaşi general pensionar ce locuia pe Str. Sandu Aldea. Mai târziu mi-am dat seama că *Securitatea* a vrut să

însceneze o organizaţie de cartier pentru care le lipsea elementul de bază, adică legionarul răzvrătit contra ordinii în stat, ceea ce a justificat întreaga panoramă de confruntare între părintele Manta şi eu.

Mie, însă, acest interviu mi-a folosit enorm, findcă am mai rămas la *Securitate* încă trei luni, ceea ce a scurtat perioada de infern reprezentată de lagărul *„9 Culme"*.

În luna iulie s-a repetat procedura cu ducerea mea la Văcăreşti: acolo am găsit o atmosferă cu totul nouă, atât de ameliorată faţă de precedenta mea vizită încât, la un moment dat, mă îndoiam de locul în care mă aflam.

Deşi am constatat că sunt singurul politic din închisoare, izolat între două celule de *„...zdari"*, eram scos în fiecare zi la aer, iar miliţianul de serviciu a ordonat deţinutului care ne servea masa să-mi umple gamela şi să-mi dea atâtea calupuri de mămăligă câte solicitam (aici denumite *„turtoaie"*) fiindcă eu nu aveam dreptul la pachet.

Aceste *turtoaie* au produs o proastă impresie deţinuţilor de la Aiud când am fost introdus în duba staţionată la Bucureşti Griviţa ce urma să ajungă pe litoral. Această abundenţă de *turtoaie* – pe care le-am împărţit imediat tovarăşilor de suferinţă înfometaţi – făceau să se bănuiască că deţinătorul era de fapt un *„ciripitor"* cu regim special de hrană. Mai târziu s-au convins de realitate.

Vagonul nostru era ataşat la un tren ce mergea la Constanţa, unde am ajuns a doua zi fără a mai face periplurile obişnuite între alte închisori, ceea ce câteodată dura câte o lună încheiată.

La Constanţa ne-a luat în primire *Securitatea* locală, care ne-a condus după aceleaşi proceduri ca la *Canal* direct la lagărul *„9 Culme"* din apropierea carierei de la termocentrala *„Ovidiu"*.

Am fost cazaţi într-o baracă unde trebuia să rămânem trei zile în carantină; prima impresie a fost satisfăcătoare,

deoarece colonia de muncă se prezenta bine din punct de vedere gospodăresc. Fiind dimineaţă, colonia era aproape pustie, fiindcă locatarii erau plecaţi la muncă. Rarele siluete care apăreau fie de la bucătărie, fie că făceau parte din echipe de corvezi, erau îmbrăcate în nişte costumaţii alb-gri care de la distanţă păreau adevărate pijamale. De fapt, era ţinuta de vară care înlocuia zdernţele obişnuite cu care erau echipaţi deţinuţii politici.

A patra zi am făcut parte din brigăzile lucrative, ajungând în perimetrul carierei „*Ovidiu*" de unde trebuia să extragem piatra care apoi, mărunţită, era destinată întreţinerii şoselelor.

Sosirea mea a fost imediat semnalată prin *tam-tam*-urile obişnuite în puşcării şi toţi deţinuţii ar fi vrut să aibă veşti noi, în special în timpul prânzului, cînd se adunau toate echipele de lucru. Acum masa era mai substanţială, fiindcă făceam parte dintre productivi, apărând în mediul nostru şi raţia de 750 gr de pâine.

Am fost repartizat într-un perimetru unde mai lucrau părintele Bucur Fierăstrău din Vrancea şi Coviţă, un fost poliţist. Norma era de un vagonet de căciulă, piatră mărunţită prin spargerea blocului ce se extrăgea cu ranga de cavernele carierei. Munca era foarte grea, astfel că, după trei săptămâni eram o umbră a atletului care descinsese în carieră, mai ales că la început, Coviţă refuza să lucreze, susţinând că este bolnav, norma perimetrului nostru rămânând trei vagonete zilnic.

După două zile n-am mai răbdat simularea lui şi i-am aplicat doi pumni bine simţiţi care l-au întins la pământ; a început să zbiere: „*Săriţi, că mă omoară legionarii !*". Aceasta a atras pe unul dintre lipovenii-miliţieni dintre cei mai ticăloşi pe care-i avea colonia. Coviţă sperase că miliţianul îmi va aplica o corecţie severă, dar când i-am raportat că acesta refuză să muncească, l-a ridicat pe acesta,

aducându-l la colonie pentru a-l băga la carceră. Acum rămăsesem numai doi şi trebuia să producem doi vagoneţi de piatră.

Munca era istovitoare, mai ales că lucram toată ziua sub soarele necruţător al litoralului, dar ceea ce mă supăra în mod deosebit, era că pantofii cu care eram încălţat cedaseră, astfel că talpa era legată cu o sârmă ce nu putea să dureze mai mult de câteva zile (Niciodată în viaţa mea nu am putut să merg desculţ).

Atunci m-am adresat lui Cornel, cizmarul coloniei; acesta ar fi vrut să mă servească, dar nu mi-a putut pune la dispoziţie decât doi bocanci ambii pe piciorul stâng, ceea ce, de fapt, avea disponibil în atelier. Eram pe punctul de a-i lăsa acolo, dar el m-a sfătuit să ofer şi eu ceva *„la schimb"*, logică bizară pe care nu mi-o însuşeam, fiindcă ar fi trebuit să găsesc un deţinător de doi bocanci pe piciorul drept.

Şi, totuşi, am găsit într-o seară în baracă pe un coleg care mi-a oferit un drept pentru un stâng, iar a doua zi, Nenati, un prieten de-al meu, bucovinean, a preferat bocancii mei reparaţi numărul 43, dându-mi în schimb pe ai săi, apropae noi, numărul 42: iată şi aici că *Pronia Cerească* mi-a venit în ajutor!

La carieră munca noastră a fost doar *„de umplutură"* (ca să nu stăm inactivi) astfel că, după trei săptămâni am fost dirijaţi spre Dunăre, fiind cazaţi în pântecele unui vas cu destinaţie către *„împărăţia stufului"*.

Ni s-a distribuit hrană rece pe trei zile şi-mi rămăsese disponibilă doar marmelada pe care o păstram pentru ultima zi, când a apărut Antonel Frolo, un avocat din Bucureşti cunoscut mie, care mi-a relatat că şi Bobica (sora mea) fusese arestată, fapt de care, de altfel, nu mă îndoiam.

Pentru vestea proastă care mi-o dădea parcă-şi aştepta şi răsplata, astfel că, cu îndemânarea unui *pick-poket*, mi-a

subtilizat instantaneu şi raţia mea de marmeladă.

La capătul traseului am fost debarcaţi la Periprava, un port de pescari lipoveni, *vis-à-vis* de vestitul centru piscicol de la Vâlcov, ce făcea parte din Gurile Dunării, care fuseseră cedate ruşilor. Se zăreau în Vâlcov turlele celor trei biserici măreţe care fuseseră ridicate pe vremuri de pescarii norocoşi, în ale căror năvoade căzuse vreun sturion purtător de icre negre.

Din port am fost conduşi la colonia *„Grindu"* unde un miliţian, pe post de grefier, ne-a citit şi pedepsele administrative la care fusesem *„condamnaţi"*: eu aveam 48 de luni.

Şi în această colonie eram numai în trecere, iar în cele două săptămâni cât au rămas aici, starea de distrofici, la care ne adusese subnutriţia, ne cauza nişte crăpături până la sânge la degetele de la mâini. Doctorul Steopoe, un vechi coleg de drumeţie alpină din *„Clubul Alpin Român"* din Buşteni, unde ambii eram membri, ne tăia marginile crăpăturilor cu un bisturiu improvizat, ceea ce grăbea însănătoşirea acestor şanţuri ale epidermei.

După două săptămâni am plecat pe jos spre Periprava, *colonia-mamă*, pe o vreme de vifor sălbatic, când ne-au degerat urechile. La Periprava totul era de făcut: şi barăci pentru muncitori, şi locuinţe pentru miliţieni, şi cale ferată de la port până la colonie, şi munci agricole pe un teren viran redat agriculturii, şi diguri contra inundaţiei Dunării, şi grădină de zarzavat pentru hrana noastră, şi recoltarea stufului care era apoi dirijat la *Combinatul de Hârtie şi Celuloză* de la Chiţcani, din Judeţul Brăila.

Pentru ca necazurile noastre să ajungă la apogeu, odată ajunşi la colonia Periprava a trebuit să aşteptăm pe cei rămaşi în urmă, după care abia a urmat acel blestemat *„număr"*, practicat în toate coloniile de muncă. Când ne-am regăsit în barăci, neprietenoase şi fără geamuri, eram zgribuliţi şi cu

spinările înţepenite de sudoarea care îngheţase.

A urmat *„organizarea"*, criteriile de repartizare pe barăci erau lăsate la fantezia *caraliilor* a căror judecată nu se putea baza pe criterii logice: unii ne vedeau repartizaţi după cele trei categorii ale provenienţii noastre (închisori, domiciliu obligatoriu sau din libertate), alţii ne diferenţiau prin vârstă (până la 30 de ani, între 30 şi 45 şi peste 45 de ani), alţii ne-ar fi vrut diferenţiaţi după pregătire (ţărani, muncitori, intelectuali) şi aşa mai departe.

Decizia *caraliului* de serviciu în acea zi a fost mai succintă, el cerând să ne grupăm în două categorii: condamnaţii şi cei veniţi din libertate, în care intra şi domiciliul obligatoriu din Bărăgan.

Mi-am dat seama că prima categorie va fi supusă muncilor mai grele, dar cel puţin în acest colectiv găseam oameni serioşi, cu o detenţie de lungă durată, care-şi făuriseră un crez şi o disciplină de conştiinţă, astfel că fără ezitare m-am alăturat lor, lăsând pe cei declaraţi ca venind din libertate să se înghesuie în speranţa unui tratament mai uşor.

Paradoxal, la începutul experienţei peripraviene nu autoritatea constituită, adică miliţienii pentru producţie şi administraţie sau soldaţii de la securitatea pentru pază, reprezentau asuprirea şi originea necazurilor noastre.

„Calul troian" era în cetate şi făcea parte integrantă din acel conglomerat pestriţ care adăposteşte pe toţi internaţii. Erau **oltenii**, un grup masiv sosit înaintea noastră, format în principal din colectiviştii judeţelor Dolj, Mehedinţi şi Romanaţi şi care, ca primi soli, ocupaseră toate punctele cheie ale coloniei, în special bucătăria, infirmeria, baia şi administraţia propriu-zisă a coloniei. Autoritatea supremă o constituia primul brigadier în persoana lui Berindei, originar din Tg. Jiu.

Colectiviştii formau o masă amorfă, leneşă, îngălată,

pusă permanent pe vicleşuguri, chiul şi furtişaguri. Autoritatea lui Berindei decurgea din două motive: a) bucătăria, care permanent avea un stoc de rezervă pentru miliţieni şi favoriţi şmecheri şi b) infirmeria, unde trona figura mătăhăloasă a dr. Marin, care împărţea puţinele medicamente acoliţilor săi.

Oltenii erau o adevărată pacoste, chiar un flagel în preocuparea noastră de fiecare zi de a ne prezenta în faţa comandantului cu o atitudine demnă, ce urma să definească statutul deţinutului politic. La împărţirea hranei pe şantiere, ei creau învălmăşeală la cazan, în speranţa unei aprovizionări duble prin dezordinea creată. Nu se sfiau nici să se bage cu mâinile în putina câinilor poliţişti utilizaţi de organele de pază, a căror raţie alocată - trebuie să recunoaştem - o depăşea pe acea a unui deţinut.

În ceea ce priveşte igiena corporală, iniţiau un procedeu cu totul original: purtau toate cămăşile pe care le posedau în acelaşi timp (număr care ajungea câteodată la opt); în momentul în care cămaşa de pe piele se murdărea era înlocuită de următoarea, devenind astfel cămaşă de exterior iar baletul cămăşilor urma acest ritual.

Nu cred că se spălau, dar erau primii clienţi la apariţia echipei de dezinsecţie care pompa cu mărinimie *D.T.T.*-ul. Trebuie să recunosc cu sinceritate că, în colonie, nu am avut parte nici de păduchi, nici de ploşniţe.

Înlocuirea *dinastiei oltene* a durat multe luni şi nu s-a putut efectua decât printr-o înţelegere a administraţiei, care în faţa unor sarcini uriaşe de producţie a realizat că în colonie este necesar un climat de ordine şi de disciplină.

În acest climat de disciplină în muncă se ridicau barăcile deţinuţilor, iar brigada de construcţii nou constituită activa la construcţia locuinţelor pentru familiile miliţienilor, cât şi a *"Cazinoului"* ofiţerilor. Pe de altă parte, ing. Vlad, comandant legionar şi şeful judeţului Râmnicu Sărat, fiind

de profesie agronom, realizase o grădină de zarzavat de peste 100 ha unde se cultivau toate zarzavaturile necesare hranei deţinuţilor, iar unele produse excedentare se livrau chiar pentru export.

În acelaşi timp se realizase o adevărată prăsilă de cai puternici pentru tracţiune, cât şi cai de călărie şi pentru atelajele coloniei; se creaseră specialişti în chirpici care furnizau de fapt zidurile de bază ale barăcilor de dormit.

Nu am amintit aici activitatea atelierului de artizanat, unde din oasele rămase de la bucătărie se confecţionau piese de şah, amintiri şi mărţişoare care urmau să se desfacă pe piaţă contra numerar, al cărui şef era ing. George Constantinescu, un om plin de imaginaţie, dublat de un tehnician de valoare.

Spuneam deci că înlocuirea oltenilor se făcuse în etape şi s-a realizat abia după dispariţia lui Berindei, eliberat sau transferat în altă închisoare. La bucătărie fusese înscăunat în funcţia de bucătar şef bădia Gusti Crişan, un om de o cinste ireproşabilă, cu multă multă autoritate, care-şi întocmise un colectiv de oameni capabili. La infirmerie pseudodoctorul Marin fusese înlocuit cu primii doctori calificaţi Tache, Mârza, Iamandi şi Pompiliu care s-au impus în faţa lui Mihăilescu, medicul securităţii, şi care au izbutit să înscăuneze regimurile prescrise pentru lecuirea cazurilor specifice ale puşcăriilor ca: *T.B.C.*, ulcer, maladii cardiovasculare sau de stomac.

Toţi aceşti medici izbutiseră să obţină de la comandant respectarea statutului pentru cei inapţi la munci grele, fiind folosiţi numai la grădina de zarzavat, unde urmau să lucreze numai la cererea lor personală.

La comanda coloniei l-am găsit pe lt. major Fecioru, iar în 1962, când părăseam lagărul, el avea gradul de locotenent colonel; gradele le-au obţinut toţi în exclusivitate prin munca noastră, care ducea la rezultate în producţie ce

recompensau colectivul care ne asuprea.

Adjunctul comandantului era un adevărat sadic, pe nume Ianiţchi, cu grad de locotenent major, de a cărui cruzime m-am lovit şi eu în câteva rânduri. Mai existau doi ofiţeri cu producţia, al căror nume îmi scapă. Din rândul miliţienilor se detaşa persoana sergentului major Lungu, cel mai perfect exemplar de brută lombroziană, un sergent major Ciobanu, "starostele" magaziei de alimente, moldovean bătăuş ca şi Furnică, alt moldovean odios.

La depozitul de lemne trona un ţigan Zorilă, care nu se deosebea de restul torţionarilor. Dintre cadrele miliţienilor ne loveam mai des de Bonciulică, un adjunct al lui Maromet de la Jilava, care atunci când era băut avea chiar şi poante de umor.

Din gloata miliţienilor proveniţi din lipovenii Deltei nu existau personalităţi ieşite din comun, erau chiar oameni cumsecade, dar când trăgeau la măsea o *samahoncă*, puteau deveni infernali în comportarea lor. Singurii mai umani prin atitudinea lor erau plutonierii Neagu şi Bou - Bătrân, care se afirmau cu distincţie ca nefăcând parte din tagma asupritorilor.

Aveam şi un ofiţer politic, în persoana locotenentului Corsei, care, trebuie să recunosc, nu a abuzat de prerogativele sale.

Miliţienii lipoveni au fost foarte bine caracterizaţi de Sadoveanu, care-i descria drept nişte oameni ospitalieri ce stăteau la taifas şi beau în nesimţire alcoolul blestemat, cu oaspetele lor de ocazie, căruia nu ezitau a-i înfige cuţitul în spate, după care plângeau în hohote că le-a murit cel mai apropiat prieten.

În ordine descrescândă a autorităţii urmau brigadierii, şi izbutisem, după ce instaurasem ordinea şi disciplina în colonie, ca aceştia să fie recrutaţi dintre deţinuţii politici. Câteodată funcţia de responsabil al unei brigăzi se confunda

cu acea de brigadier, cum, de exemplu era cazul lui Radian, şeful brigăzii de construcţii, funcţie din care fusese "torpilat" de inginerul Bălănescu, o apariţie *sui-generis* în colonia noastră de muncă.

Eu însumi am fost brigadier în diverse ocazii, fiind *"alesul maselor"*, dar niciodată nu am rezistat mai mult de zece zile, fiindcă nu înţelegeam să mă fac unealta celor care urmăreau distrugerea subalternilor, supunându-i la eforturi uriaşe.

Amintesc aici numai de doi brigadieri, sub comanda cărora am lucrat în două rânduri: Petrică Rebreanu, nepotul scriitorului Liviu Rebreanu, clujean, o figură extrem de plăcută, după care sunt sigur că ar fi întors capul pe stradă toate fetele din viaţa liberă, fapt ce pare a se fi petrecut chiar în detenţie, când - se spunea - ar fi beneficiat de farmecele unei tătăroaice. Atâta timp cât ne-a condus ca brigadier, Petrică s-a comportat ca un element blând, drept şi bun organizator.

Cornel Drăgoi era altă figură (aş putea spune că de legendă, dacă nu aş fi preocupat să nu exagerez) care ne-a condus într-un moment dificil, ca brigadier, în timpul campaniei de recoltare a stufului. Cornel era prototipul de *„leader"* şi izbutea să fie întotdeauna respectat şi ascultat fără murmure de protest.

Trebuie să menţionez că toate erau dificile şi greu de suportat: condiţiile de muncă erau barbare, vânturile năprasnice şi neobosite, hrana insuficientă, cazarea improvizată şi chiar reacţiile domnilor deţinuţi politici care nu reprezintă întotdeauna adevărata linie de urmat.

În această perioadă de iad pe care am petrecut-o patru ani împreună, Cornel a manifestat în permanenţă o atitudine inteligentă, de răbdare, tact şi înţelegere care a asigurat un climat sănătos ce ne-a ajutat să supravieţuim. Pe timpul când ne conducea nu am pus întrebări suplimentare, în

primul rând fiindcă aceasta este legea închisorilor, iar în al doilea rând nu sunt un om curios din fire, astfel că mult mai târziu, în libertate, am aflat că Drăgoi, originar din Nucşoara Argeşului, a fost implicat direct prin ascendenţi şi colaterali în rezistenţa din Munţii Făgăraşului.

Activităţile din Deltă erau multiple în domeniul agricol pentru lucrările specifice într-un pământ virgin, rezultat din îndiguiri ce dădeau o nouă înfăţişare unui teritoriu proaspăt dobândit, creat special pentru utilizări productive.

Acest teritoriu dădea câteodată roade spectaculare, porumbul crescând până la 5 m înălţime, avea pe tulpina sa câte 3–4 ştiuleţi; fiecare ştiulete având până la 1.200 boabe, iar zarzavaturile atingeau nişte mărimi impresionante.

Atât terenul agricol, cât şi cel furajer erau protejate prin îndiguiri, astfel ca să nu fie afectate de pe urma creşterii apelor Dunării. Iarba creştea până la 2 m înălţime şi servea, în principal, ca furaj pentru caii coloniei şi pentru vacile *Gospodăriei Agricole de Stat* ce fuseseră aduse special din Canada şi care foloseau, în general, regimul stabulaţiei libere.

Excluzând activităţile de la grădina de zarzavaturi, teren rezervat în întregime inapţilor, trebuia să lucrăm la cultura porumbului şi a florii soarelui, care erau produsele de bază ale *Gospodăriei Agricole de Stat*.

Am început cu prăşitul porumbului, procedeu care, dacă-l executăm pentru normă, putea fi o aflare în treabă, transformându-se într-un galop de sănătate: este exact cum procedau colectiviştii olteni, specialişti la munca câmpului, preocupaţi doar de parcurgerea nesfârşitelor şiruri de porumb semănat.

În timpul anului 1960, când apăruseră *„stimulentele”*, reprezentate prin permisiunea trimiterii acasă a acelei fatidice cărţi poştale, îndeplinirea normei devenise o condiţie *sine qua non* pentru a beneficia de această răsplată.

Orăşenii asistau neputincioşi la acea întrecere a oltenilor în scopul de a ajunge la capătul tarlalelor; despre prăşitul propriu-zis, mai bine să nu pomenim, fiind executat extrem de superficial. Paradoxal, beneficiind de calitatea excepţională a terenului, porumbul a crescut şi s-a dezvoltat fără intervenţia mâinii omului.

Am mai amintit şi în alte ocazii de optica specială a deţinutului politic care, neglijând condiţiile în care era pus să lucreze, nu putea executa un lucru de mântuială, punând conştiinciozitate şi chiar pedanterie în tot ceea ce făcea.

Colectivistul oltean, însă, nu putea fi asemănat cu deţinutul politic; aceştia erau doar o haită obsedată de foame, leneşi şi şmecheri. Noi procedam cu totul altfel, cu fiecare fir de porumb în parte, prăşind cu grijă în jurul lui, făcându-i un muşuroi protector, dar cu aceste preocupări gospodăreşti nu puteam concura la întrecerea aberantă declanşată de olteni. Eram permanent *„codaşi"*, iar în 1960 cartea poştală întârzia să plece către familiile noastre, dar în acelaşi timp eram resemnaţi, fiindcă un colet, chiar dacă avea numai 5 kg, costa pe puţin 200 de lei.

Odată cu terminarea prăşitului porumbului, s-au ivit în colonie alte şantiere mai mici, unele din ele chiar cu durată limitată şi nu voi aminti decât pe acelea unde am lucrat efectiv, printre care se situa şi baza sportivă. Este cunoscut că Delta lipovenească constituia locul preferat al antrenorilor de la cluburile *Casa Centrală a Armatei* şi *Dinamo* pentru a-şi recruta campionii de la caiac şi canoe etc.

Atracţia acestui punct de lucru era lipsa de pază, lotul nostru fiind numai de patru inşi eram conduşi doar de plutonierul Danilov, el însuşi un canotor de performanţă.

Când i-am povestit că şi eu făcusem parte din echipa *Băncii Naţionale* unde *„trăsesem"* pe schiful de „4 + 1" şi că îl cunoscusem pe campionul naţional Cerhati de la Arad, plutonierul Danilov m-a considerat şi pe mine un adevărat

campion (apreciere care, în ceea ce mă priveşte, era cu totul exagerată) acordându-mi o atenţie deosebită.

Curând am ajuns şi la faza recoltării; nu ştiu de ce recoltarea florii soarelui a trebuit să se petreacă într-o atmosferă de maximă încordare. Operaţiunea avea mai multe faze: întâi se tăia tulpina cu ajutorul secerii, iar în ciotul rămas se înfigea pălăria cu seminţe, pentru a-şi putea desăvârşi coacerea.

Desigur că eram tentaţi să consumăm seminţele ce conţineau uleiul atât de necesar alimentaţiei noastre, dar efectiv nu dispuneam de timp, ne rămânea un scurt răgaz pentru a privi opera şoarecilor de câmp. Aceştia extrăgeau cu lăbuţele seminţele din pălărie şi le consumau, iar cojile rezultate formau o grămadă chiar pe pălărie.

Şi fiindcă vorbim de munca şoarecilor, trebuie să arăt că, mai târziu, la recoltatul porumbului am asistat cum şoarecii, răsturnaţi pe spate, trăgeau în vizuinele lor subterane ştiuleţii care reprezentau câteodată de patru ori gabaritul micuţului gospodar.

La recoltarea florii soarelui făceam echipă cu Neculai Baştea, poreclit *„cavalerul"*, probabil pentru că nu era însurat. Neculai era un făgărăşan aspru şi călit în închisori, făcând probabil parte dintr-o familie de vechi luptători naţionalişti.

Era extrem de inventiv, reuşind ca dintr-o sârmă ruginită să făurească un ac (obiect total interzis în colonii), izbutind chiar să-i facă şi urechea, găurindu-l cu o daltă minusculă călită în sare după un procedeu propriu. Tot el ştia să facă dintr-un dos de pernă obiele, fiindcă ciorapii noştri se tociseră cu anii până la desfiinţare. Neculai trăgea fire de lână din pătură, confecţionând brâie, pulovere şi căciuliţe atât de necesare pe timpul iernii.

Fiindcă avea o figură de sas, eu nu-l scoteam din *„şoacăţ"* când vorbeam cu el. Mi-a dezvăluit multe din

tainele puşcăriei şi tot de la el am reţinut nişte învăţături pline de bun simţ. Lui îi datorez descifrarea adevăratei senzaţii de permanentă înfometare; era de fapt o foame psihică de care te puteai debarasa cu voinţă şi atunci nu mai sufereai, considerând că permanent eşti flămând.

Neculai mi-a mai dezvăluit un mare adevăr care de fapt era la îndemâna oricui: cei ce ne aduseseră aici doreau exterminarea noastră, iar noi eram datori să luptăm ca să supravieţuim. În timpul dezastrului campaniei de recoltare a stufului în iarna 1959–1960, când în afară de circulaţia periferică proastă de care sufeream, mai aveam şi o infecţie la braţul stâng, Neculai a jucat rolul unui frate mai mare, dublat de un infirmier priceput.

După desfiinţarea tuturor închisorilor politice l-am avut pe fratele Nicolae ca vizitator pasager în iarna anului 1965, la domiciliul meu din Bucureşti. Venise de la Făgăraş ca să trateze cu nişte angrosişti în Obor vânzarea unor mere *ionathane* care creşteau pe meleagurile sale natale. L-am oprit la masă şi nu l-am lăsat să plece decât atunci când mi-a promis că va reveni să înnopteze la mine. Neculai s-a întors, însă, în Obor, a intrat pe mâna şmecherilor care şi-au dat seama imediat că au de-a face cu un om cinstit. I-au dat să bea, obligându-l să semneze un contract avantajos pentru ei, iar ardeleanul meu, educat şi respectuos, a găsit că nu se cuvine să apară băut în faţa unei doamne, aşa că a plecat a doua zi dimineaţa în comuna lui, Viştea, fără să-şi mai ia rămas bun de la mine şi mai târziu a decedat, fără să-l mai fi întâlnit vreodată.

În campania de recoltare a stufului din iarna 1959–1960 a fost un adevărat înger păzitor al meu şi îi voi păstra amintirea proaspătă pe toată durata vieţii mele.

În luna octombrie începea recoltatul porumbului. Operaţiunea consta în trei faze: depănuşarea ştiuleţilor, tăierea tulpinilor şi legarea acestora în snopi. În acea perioadă făceam parte din

brigada lui Radian, care, fiind în acelaşi timp şeful unităţii de construcţii, îmi transferase mie calitatea de brigadier la câmp.

În brigadă îl aveam şi pe Antonel Frollo, despre care am mai vorbit, care era un practicant catolic şi care mă rugase insistent a-l scoate la muncă pentru a putea beneficia de raţia de 750 grame pâine ce se aloca productivilor.

Deşi Antonel dormea la parter, sub patul meu de la etaj, dimineaţa nu se scula odată cu clopotul deşteptării, pretextând că se găseşte la ora de *„meditaţii"*, ceea ce nu-l împiedica să fie cât se poate de atent la tăierea raţiilor de pâine.

La câmp trebuia să rezolv o dilemă foarte apăsătoare: pe de o parte, miliţianul cu producţia îmi recomanda să grăbesc ritmul brigăzii, iar de cealaltă parte, Nicolae Stupu, brigadierul *"aiudenilor"* mă ruga să-mi temperez ciracii, care aveau tendinţa să depăşească formaţia brigadierului vecin formată din oameni aflaţi după o lungă suferinţă.

Ai mei mă înţelegeau, dar Antonel zburda mai departe, azvârlind tulpinile în dreapta şi în stânga, ca şi cum ar fi realizat o performanţă sportivă. Nu s-a potolit decât atunci când l-am ameninţat că nu-l voi mai scoate la muncă.

Recoltatul se termina în luna ianuarie, când se considera că şi cocenii ajungeau în baza de stabulaţie liberă pentru a servi hrană vitelor. Porumbul recoltat era transportat la o bază uriaşă, de unde urma a fi depozitat în pătulele ce fuseseră construite în acest scop, restul urmând a fi categorisit în trei sorturi: primul era categoria pentru export, a doua era rezervată hranei vitelor şi a treia era destinată pentru hrana deţinuţilor.

În sortarea pe care o executam, aveam grijă ca pentru hrana noastră să se rezerve un produs corespunzător.

Se apropia *Crăciunul* şi conform unei hotărâri a bătrânului doctrinar pungaş, Lenin, se stabilise că toate sărbătorile

„burgheze" vor forma un adevărat doliu pentru reprezentanţii acestora. În aceste momente, vigilenţa noastră era foarte ascuţită, de a nu da vreo ocazie asupritorilor să ne treacă în rândurile pedepsiţilor.

Când mi s-a adus nelipsita ciorbă de foi de varză, mi-a scăpat constatarea: *„La aşa muncă, aşa mâncare!"*, fără să observ că în spatele meu se găsea minusculul miliţian lipovean care, de obicei, nu făcuse rău nimănui. Acum, însă, avea instrucţiuni speciale şi trebuia să furnizeze clienţi pentru carceră, astfel că am fost şi eu printre cei hărăziţi a face şapte zile la *„mititica"*.

Regimul carcerei era destul de sever: ziua, patul se scotea afară din celulă, se mânca o dată la trei zile şi trebuia să-ţi petreci timpul în cursul zilei alergând întruna, fiindcă erai numai în cămaşă.

A fost cel mai trist *Crăciun* al vieţii mele, iar aniversarea zilei mele de naştere am făcut-o ca să mă încălzesc, în timp ce afară ningea liniştit. În zilele de *Crăciun*, miliţienii de serviciu erau, în genere, bine băuţi şi prost dispuşi că nu-şi petrec sărbătorile în familie. Atunci veneau la carceră ca să chinuie pe nenorociţii care erau ţinuţi acolo în mod abuziv.

Nu ştiu cum ar fi trecut aceste şapte zile, dacă Nicolae Baştea, acelaşi înger păzitor al meu, asumându-şi toate riscurile, trecea în fugă pe lângă carceră şi-mi azvârlea pe ferăstruică un bidon cu ceai fierbinte şi câteva tablete de aspirină, pe care desigur, le obţinuse cu mare greutate de la infirmerie.

A doua zi de *Crăciun* era de serviciu sergentul Lungu şi acesta a considerat că mă puteam mişca prea uşor ca să mă încâlzesc şi atunci m-a dotat şi cu o pereche de lanţuri care mi-au fost nituite la picioare. Totuşi, am avut şi o surpriză, cu atât mai plăcută, cu cât a fost total neaşteptată.

Mâncasem în *Ajunul Crăciunului* şi, când a doua zi s-a

prezentat trimisul bucătăriei cu ciubărul de mâncare, a ţinut să atenţioneze că eu nu aveam dreptul la hrană în acea zi, dar reacţia sergentului care îl însoţea a venit prompt: *„Umple-i gamela şi dă-i două turtoaie, că doar nu dai de la măta !”*. Necunoscând vocea, m-am uitat prin vizetă să văd cine este acest om de suflet? Era un miliţian, pe nume Patoi, cu care nu avusesem niciodată de-a face şi care, pe deasupra, era şi ţigan, semn că printre toate etniile există şi oameni buni. Nu mi-a rămas decât să invoc binecuvântarea Cerului asupra sa.

În primăvara care a urmat am făcut parte din echipa ce trebuia să planteze migdalii ce ne fuseseră alocaţi de către *Gospodăria Agricolă de Stat*; cred că din totalul de 100.000 de bucăţi, coloniei i-au revenit 10.000 de tulpini. Comandantul coloniei, Fecioru, care acum fusese avansat la gradul de căpitan, l-a consultat pe Liloiu, devenit ad-hoc grădinarul coloniei, care va trebui să fie procedeul pentru sădirea migdalilor. Acesta i-a replicat că migdalul trebuie ferit de vânt şi umezeală, ori aici beneficiam din plin de aceşti duşmani. Fecioru, însă, nu i-a dat ascultare, ordonându-i ca, pentru stabilitate, puieţii de migdali să fie legaţi de tulpini de răchită, de care nu duceam lipsă.

Rezultatul a fost cel aşteptat şi anume că, după trei săptămâni de muncă, toţi migdalii plantaţi s-au uscat, în schimb s-au prins toate tulpinile de răchită care avuseseră doar rol de protecţie. Începând din lunile martie-aprilie, toate privirile se îndreptau spre grădina de zarzavat, dar în această activitate, considerată mai uşoară, erau preferaţi inapţii.

Totuşi, echipa de întreţinere a căii ferate înguste, unde fusesem şi eu recrutat, a putut să se apropie de acest focar de vitamine, pelungind linia ferată care asigura traseul între port – depozitul de lemne şi magazia de alimente, incluzând şi grădina de zarzavat, care după cum am mai amintit, se întindea pe 100 ha.

Echipa de ceferişti era formată din opt inşi şi era foarte

bine văzută de administraţie fiindcă toţi componenţii erau consideraţi meseriaşi calificaţi. Ieşeam pe poartă cu un cărucior autentic de cale ferată, care avea montată o ladă pentru scule, în care, în timpul verii, se găseau roşii, ardei, castraveţi şi alte bunătăţi generatoare de vitamine.

Munca la *decauville* avea multe avantaje, fiindcă ne învârteam în jurul coloniei, astfel că atunci când era o vreme defavorabilă, puteam fi retraşi la adăpost. Nu era de neglijat nici faptul că luam masa în colonie, iar siesta se prelungea până ce auzeam strigătul: *„Calea ferată afară!"*. Dar era şi un dezavantaj, anume faptul că munca era observată de miliţienii şi securiştii care mişunau în zona activităţii noastre.

Miliţienii erau adevăraţii noştri duşmani, fiindcă erau înrăiţi şi beţivi, căutând prin toate mijloacele să ne îngreuneze viaţa, mai ales că pe toate şantierele ei aveau rolul de responsabili cu producţia. În schimb, securiştii, cu toate recomandările şefilor lor, erau nişte tineri câteodată chiar simpatici, a căror viaţă diferea prea puţin de a noastră. şi ei erau flămânzi, fiindcă aveau aceeaşi raţie de pâine ca şi noi, 750 grame, iar meniul lor avea la bază aceleaşi cinci produse: cartofi, varză, caşa, orez şi paste făinoase, cu deosebire că erau mai îngrijit gătite.

Şi ei erau în veşnică criză de somn fiindcă erau supuşi unor exerciţii de alarmă cu predilecţie noaptea. Sufereau cumplit de frig, de vânturi, de ploi, fiindcă ei nu se puteau încălzi lucrând, iar hainele lor erau aceleaşi pufoaice, aceleaşi căciuli cu clape ca şi ale noastre, având în plus ca protecţie doar o pelerină de ploaie. Deşi erau *„liberi"*, adică se mişcau fără escortă, ei nu aveau nici o facilitate din acest avantaj, fiindcă erau departe de familiile lor, iar concediile se acordau cu foarte multă zgârcenie. Atributul lor principal era tinereţea. Nu erau plicitisiţi de viaţă, nu aveau înclinaţii sadice şi se putuseră păstra curaţi cu toată educaţia inoculată care infecta mentalitate *a Securităţii*.

Terminând, deci, munca de ceferist, am intrat într-o mare echipă de cosaşi; am ales *„coasa”* fiindcă era cea mai curată activitate în agricultură, în plus se petrecea în aer liber, într-o luxuriantă vegetaţie abundând de flora şi fauna specifică Deltei. Păşeam pe nişte terenuri unde iarba atingea înălţimea omului şi întreaga atmosferă era îmbălsămată de mirosul plantelor medicinale ce creşteau de-a valma: salvie, muşeţel, sunătoare şi, mai cu seamă, mentă. Nu arareori, din aceste hăţişuri apăreau speriaţi nişte şobolani sau chiar cotoi sălbatici, deranjaţi din căminele lor.

Brigada de cosaşi dispunea în plus de un lăcătuş mecanic care se ocupa de baterea coaselor pe o nicovală minusculă, deşi fiecare cosaş poseda o gresie. Favoritul care bătea coasele era Negru, fiindcă era al doilea soţ al fostei gospodine casnice a lui Georghiu-Dej, când acesta o abandonase, având acum la dispoziţie femei mai tinere.

În această calitate de prinţ consort, Negru, devenise şi tatăl vitreg al celor două fiice ale lui Dej. Se pare că vorbise ceea ce nu trebuia, astfel că ajunsese printre noi, fiind de fapt un pseoudo -*„politic”*.

Însuşindu-mi tehnica cositului, am ajuns şeful acestei mici echipe, în care calitate eram chemat de şeful de escortă ori de câte ori avea de comunicat ceva, dar, în final am intrat într-o mare încurcătură.

În colonie se găsea şi inginerul Jean Nicolau, unul din superiorii mei ierarhici din cadrul Corpului *„Răzleţi”*. Jenică era mai vârstnic ca mine, cu părul şi cu mustaţa complet albe, părea un general ieşit la pensie şi, datorită aspectului său mult mai în etate decât în realitate, fusese folosit la magazia de efecte a *Securităţii*. N-am priceput niciodată de unde a putut să facă rost de o hârtie de trei lei şi nici de ce se preocupa, ca prin folosirea acesteia, să achiziţioneze ţigări, el nefiind fumător.

Îmi amintesc însă că mi-a sugerat conspirativ, ca în

calitatea mea de brigadier să determin un soldat din escortă să-mi procure ţigări de valoarea bancnotei pe care însă nu mi-a încredinţat-o. Nu ştiu cum am putut da curs unui asemenea plan nesăbuit şi nu aş găsi explicaţia decât prin respectul ce i-l datoram lui Jenică, sau al unui moment de completă desprindere de realitate.

Deci, am purces la treabă: am contactat un ostaş din escortă care mi se păruse binevoitor şi i-am cerut să-mi procure ţigări în limita sumei de trei lei, bancnotă pe care o găsisem în port. Când, însă, la intrarea în colonie am fost chemat în cabina de control de la poartă mi-am dat seama că am păşit în cuşca cu fiare sălbatice.

De serviciu era Lungu, personaj de care m-am mai ocupat şi în trecut; când acesta mi-a cerut să predau bancnota de trei lei, mi-am dat seama că ostaşul mă turnase.

Există o vorbă din popor că *„De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere"*. Cum puteam eu să-i dau ceva ce efectiv nu primisem? I-am debitat o poveste făurită ad-hoc cum că aş fi găsit o bancnotă în port pe care aş fi îngropat-o într-un ascunziş la piciorul farului ce lumina activitatea portuară.

Lungu s-a făcut că dă crezare versiunii mele, a chemat un miliţian, care trebuia să mă escorteze până în port să recuperez ceea ce ascunsesem. Bineînţeles că afară de groapa din povestea mea nu am găsit nimic acolo.

Reîntors în colonie, am ajuns chiar în timpul când la interior se făcea *„numărul"*, ceea ce, practic, însemna că eram la discreţia sadicului miliţian. Acesta mi-a răsucit braţele la spate, mi-a pus cătuşele la mâini şi în poziţia pe care o aveam, trântit la pământ, cu spatele rezemat de zid, a început să mă altoiască la tălpi cu un topor, singura unealtă pe care o avea la îndemână.

Sincer vorbind, loviturile nu prea mă dureau, fiindcă toporul avea coadă scurtă, deci, nu putea fi manevrat ca o rangă. Lungu mă ridica de la pământ cu o singură mână şi,

proptindu-mă de uşă, îmi repeta că voi sfârşi în cimitirul de la Periprava, iar eu complet pierdut, nu-i repetam decât să se gândească că-l supără pe Dumnezeu pentru păcatul care-l face şi care se va răsfrânge asupra copiilor săi.

Ca şi în alte dăţi, când eram în faţa unor situaţii fără ieşire, mila Cerului se revărsa asupra mea: a apărut Corsei, ofiţerul politic, care şi-a dat seama imediat de ceea ce se petrecea acolo şi i-a ordonat lui Lungu: *„Bagă-l la carceră, că-l voi ancheta eu personal!”*.

Aşa se face că am intrat din nou la carceră pentru şapte zile. Lungu, ca ofiţer de serviciu pe colonie, a avut grijă să mă înzestreze şi cu lanţuri la picioare, iar noaptea, punându-mi o pătură în cap a putut să-şi deslănţuie furia prin aplicarea nenumăratelor lovituri cu un baston gros.

Este de la sine înţeles că nu am pomenit nimic de Jenică, ceea ce ar fi dus la complicarea anchetei într-un mod cu totul inutil, astfel că, am aşteptat trecerea celor şapte zile de pedeapsă, interval în care a trebuit să mai suport o dată ieşirile violente ale sadicului Lungu. Trebuie, însă, să recunosc că trimisul bucătăriei îmi servea hrana zilnic, fiindcă îşi amintea că eram *„favoritul”* miliţianului Patoi, ceea ce, de fapt, era inexact.

Şi aşa, încetul cu încetul, zilele treceau, activitatea noastră se desfăşura pe tot felul de şantiere, cu întâmplări câteodată chiar vesele, cu permanenta goană după hrană şi cu obsesia permanentă că, poate, va veni odată şi o odihnă completă în cursul unei nopţi. Acum păşeam către sfârşitul toamnei care aducea în colonie o mare agitaţie: pregătirea campaniei de stuf, unde pentru prima oară trebuia să fie folosiţi *"politicii"*. De fapt, agitaţia era numai în rândurile noastre, putând a fi calificată drept teamă de necunoscut. Ştiam, din auzite, că atât munca în sine, cât şi condiţiile în care se executa recoltarea stufului ne rezervau un regim de aspră confruntare cu natura.

Paralel, administraţia coloniei era în perfectă cunoştinţă de cauză şi prea puţin preocupată de regimul la care erau supuşi deţinuţii. S-au selectat circa 300 de deţinuţi care trebuiau să constituie unitatea unei brigăzi, atât cât putea să adăpostească un bac.

Bacul era un şlep metalic afectat în mod obişnuit transportului cerealelor şi care fusese amenajat acum pentru cazarea noastră. Când spun *„amenajat"* sunt foarte îndatoritor fiindcă, în afara unei sobe improvizate, în străfundurile sale erau instalate câte trei rânduri de paturi suprapuse într-o întunecime totală, fără nici o instalaţie electrică. În această burtă metalică urma să fim adăpostiţi în cursul nopţii pe toată durata campaniei. Soba era o improvizaţie ad-hoc iar combustibilul era format tot din stuf, în limita celui pe care puteam să-l sustragem din necesităţile bucătăriei şi ale spălătoriei improvizate. În burta bacului, unde erau instalate paturile, se cobora pe o scară, aproape verticală, şi numai aceia care au trăit în aceste condiţii îşi pot da seama de echilibristica la care erau supuşi deţinuţii de serviciu care evacuau tinetele sau aduceau hrana.

Pentru a ilustra condiţiile noastre de viaţă, este nevoie a aminti nişte detalii fără de care imaginea dantescă nu ar putea să capete un contur real: tinetele erau nişte ciubere ale căror urechi erau prevăzute cu două orificii prin care trecea un băţ pentru a fi purtate. La cei 300 de inşi pe care îi adăpostea hotelul improvizat, aceste recipiente erau pline ochi, mai ales că din cauza efortului fizic şi al frigului din încăpere erau folosite în timpul nopţii de nenumărate ori.

Urcarea pe această scară verticală se făcea printr-o procedură *sui-generis*, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treaptă, sprijinidu-se de rampă, iar colegul său îl sprijinea pe umăr, pentru a putea asigura orizontalitatea ciubărului, pentru a nu fi împroşcaţi de conţinut.

În campania stufului nu erau prevăzute decât două

mese: masa de dimineaţă, care de fapt constituia prânzul, era şi masa principală, mai ales că plecam la lucru şi aceasta trebuia să ne ajungă circa 12 ore până la cafeaua de seară, ce o luam în interiorul bacului la revenirea de pe şantier.

Desigur că este greu să-ţi imaginezi cum se putea derula pregătirea mesei pentru 300 de oropsiţi, cum puteam împărţi pâinea în opt porţii egale fără să avem cuţit, cum puteam înfuleca în grabă cele două feluri de mâncare şi toate acestea, pe întuneric? De fapt, nu eram complet în întuneric; a fost suficient să apară primul *„lămpaş”* ca în curând tot acest decor de întuneric şi frig să fie populat cu licurici. Un *"lămpaş"* era confecţionat dintr-un borcan de sticlă ca de iaurt pe care plutea o feştilă muiată în gaz, susţinută la suprafaţă pe o surcea, mai rar pe o bucăţică de plută, ceva în sensul unor candele primitive.

În străfundurile bacului acele luminiţe firave imaginau un straniu decor de *Înviere*. Nu trebuie să uităm că aducerea mâncării de pe pământ, unde se găsea bucătăria, trebuia neapărat să urmeze ascensiunea pe scara verticală, urmând aceeaşi procedură ca şi coborârea tinetelor.

Ni se distribuise un echipament specific muncii ce trebuia să o executăm: aveam un costum pufoaică format din veston şi pantaloni, pe cap aveam o căciulă cu clape pentu urechi, aşa cum purtau, de altfel, miliţienii şi securiştii de pază, iar în picioare, opinci de cauciuc. Din opinci şi peste pantaloni trăgeam *„ciulcii”*, un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau până peste genunchi (asemănându-se cu botforii folosiţi în *Regimentul de Escortă Regală*) şi care trebuiau impregnaţi cu săpun pe la cusături pentru a împiedica pătrunderea apei, fiind asiguraţi ca să nu alunece în jos prin nişte legături de papură.

De ciorapi nu putea fi vorba, căci de multă vreme ciorapii cu care fusesem arestaţi se distruseseră. Protecţia picioarelor contra îngheţului era asigurată de clasicile obiele

pe care le confecţionam prin distrugerea dosurilor de pernă din echipamentul patului de dormit.

Când apăream în front aliniaţi pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci, mai degrabă agresiv: clapele căciulii erau lăsate peste urechi, iar căciula era înfundată peste sprâncene, încât nu ni se vedeau decât ochii care luceau în întuneric ca ochii lupilor. Vestoanele erau scurte şi aproape atingeau *"ciulcii"*, iar nojiţele de papură împletite peste gambe ne dădeau un aspect războinic, asemănându-ne cu vechii cruciaţi din Evul Mediu. Pufoaicele aveau imprimat pe spate un imens *„C.R."* (contrarevoluţionari) pentru a ne distinge de deţinuţii dreptului comun care aveau imprimat un imens *„D.C."*.

Ni s-au distribuit *„tarpanele"*, uneltele care serveau la recoltarea stufului şi care, de fapt, nu erau decât nişte seceri ascuţite care aveau un suport lemnos, lung de 1 m. Tehnica recoltării era în principiu foarte simplă: cu mâna stângă cuprindeai un mănunchi de tulpine de stuf, iar cu dreapta sprijineai *"tarpanul"* pe luciul gheţii şi, printr-o singură lovitură circulară, ca la coasă, desprindeai tulpinele.

Tulpinele astfel tăiate, când ajungeau de volumul unui maldăr, se asamblau prin legături de stuf mai fraged care se preta îndoirii. Toată tehnica recoltării stufului era prevăzută numai pe anotimpul de iarnă, când temperatura scăzută presupunea îngheţarea bălţii.

Nenorocirea era că deşi temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de perdea protectoare, astfel că balta, chiar dacă avea un strat de gheaţă la suprafaţă, nu avea rezistenţa ca să suporte greutatea omului. Vântul nemilos al Deltei nu ne cruţa, se infiltra prin pufoaicele subţiri, iar noi, bieţii lucrători stuficoli, eram aproape îngheţaţi. Singurul remediu era mişcarea, mişcarea haotică şi continuă pentru a nu degera.

Din capul locului, brigadierul civil Vanea - un lipovean

uriaş – ne-a făcut cunoscută tehnica secerării stufului. La început, ca nişte ucenici necunoscători, ni s-a părut că munca va fi aspră, dar bărbătească, şi că prin inventivitatea deţinutului politic vom putea găsi noi metode pentru uşurarea muncii noastre.

Surpriza s-a produs în prima zi de muncă: gheaţa ceda pe toată întinderea suprafeţei, astfel că ne-am trezit în apă până la brâu. Ca la o comandă, am părăsit cu toţii locurile de muncă, refugiindu-ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevăzută în regulamentele coloniei de muncă. Dacă pentru încălţăminte găsisem imediat antidotul prin schimbarea pufului ud din opinci cu puf uscat, proaspăt recoltat (care avea un adevărat rol de calorifer pentru picioarele noastre) pentru pufoaicele îmbibate de apă nu exista remediu, trebuia să le purtăm ude pe noi şi numai vântul le mai putea zvânta la suprafaţă.

La refuzul nostru de a intra în apă, am fost aliniaţi ca în faţa unui pluton de execuţie, iar în faţa noastră sentinelele şi-au încărcat armele şi puştile mitralieră, aşteptând numai comanda *„Foc !”*. Această comandă nu a venit, fiindcă nimeni nu-şi putea lua răspunderea de a suprima 300 de vieţi omeneşti, dar Vanea a calmat lucrurile, asigurându-ne că şi lucrătorii civili trec prin aceste faze neplăcute.

Am cedat, dar prin aceasta ne-am semnat singuri sentinţa, trebuind să lucrăm în aceste condiţii trei luni (e drept că, pe parcurs, cam 5% din efectiv s-a prăbuşit, plecând pe drumul fără întoarcere).

Lucram în echipe de câte trei. Eu eram cu Nicolae Baştea (îngerul meu păzitor) şi cu Dobre Friptu, un învăţător originar din Brăila, mare mutilat de război care nu ştia decât un singur lucru, anume să muncească continuu, astfel că seara cădea pe pat într-un somn letargic, trebuind să fie zgâlţâit puternic ca să se trezească să-şi ia cafeaua regulamentară.

În iarna aceea aveam un flegmon la mâna stângă care nu se vindeca, deşi fusese operat de mai multe ori, ceea ce îmi reducea sensibil aportul meu în muncă.

Înaintam ca nişte săgeţi în împărăţia stufului numai în şir indian, ca să nu provocăm în gheaţă spărturi totale, dar picioarele erau permanent în apă, astfel că trebuia să schimbăm puful din opinci cât mai des posibil.

Din echipa noastră, Dobre şi cu mine eram tăietori, iar Neculai lega tulpinile, până ce luau dimensiunile unui maldăr care, în genere, cântărea între 35-40 kg. Când suna încetarea tăiatului, trebuia să aducem maldărele până la braţul Chilia, unde se încărcau pe şlepuri şi cărate până la fabrica prelucrătoare de la Chiţcani.

La un drum nu puteam căra decât un singur snop; la început îl căram pe umăr, dar cu timpul am constatat că putem foarte bine să lăsăm coada la pământ şi îl târam apoi, după ce înfigeam *"tarpanul"* deasupra legăturii. Calculasem că în fiecare zi făceam circa 20 de km cu transportul snopilor până la braţul navigabil al Dunării.

Odată cu înnoptarea porneam spre bac; câteodată calea de întoarcere era destul de lungă, depinzând de distanţa dintre locul de ancorare al bacului şi şantierul de lucru. În marşul de înapoiere, fiecare lucrător ducea un snop sub braţ, care trebuia să asigure funcţionarea bucătăriei, a spălătoriei şi încălzirea dormitorului nostru improvizat.

Pentru a evita manipularea stufului, cât şi a murdăriei ce o producea în dormitor învăţasem să confecţionăm snopi de lungimea şi grosimea sobei din dormitor, încărcătură pe care miliţienii ar fi vrut să o oprească numai pentru funcţionarea serviciilor.

Odată cu facerea *„numărului"* ne urcam pe puntea vasului, coboram în adâncuri pe scara buclucaşă şi, practic, nu mai apăream sub cerul liber în afară de serviciile auxiliare, decât a doua zi la 5 dimineaţa.

„Acasă" urmau diverse ocupaţii gospodăreşti, în principal, constituind servirea cafelei fierbinţi care cât de cât trebuia să ne mai încălzească. E greu ca cineva care nu a fost la faţa locului să-şi poată imagina derularea acestei operaţiuni într-un întuneric unde singura rază de lumină era cea răspândită de lămpaşele improvizate, când, în prim plan, trebuiau tăiate şi pâinile în 8 raţii a câte 250 gr. fiecare.

A doua operaţiune era scoaterea din opinci a pufului de stuf care acum era ud şi trebuia înlocuit prin puf uscat, pe care fiecare deţinut îl păstra într-un buzunar al pufoaicei sale. Dezechiparea consta în scoaterea pufoaicelor şi întinderea lor cât mai aproape de foc pentru a se putea usca, operaţiune care înceta după câteva ore când se termina şi combustibilul (stuful) ce întreţinea focul.

Intram în aşternutul rece numai în cămăşi şi ne zgribuleam sub pătura subţire în speranţa că vom putea adormi imediat: totul era numai o iluzie, fiindcă, din cauza frigului persistent din burta bacului metalic, trebuia să ne sculăm de câteva ori pe noapte pentru a putea urina.

Personal, totdeauna am avut o circulaţie proastă; acum, datorită în parte şi flegmonului de la mână eram incapabil a-mi scoate opincile şi *"ciulcii"*, astfel că Nicolae intra în acţiune, mă dezbrăca ca pe un copil şi apoi mă urca în patul de la etajul III unde îmi aducea pâinea şi cafeaua.

De la nivelul meu priveam cum se aprind lămpaşele şi retrăiam atmosfera de peste 2.000 de ani în urmă a vieţilor primilor creştini.

Şantierele noastre de lucru erau planificate cu o zi înainte; în şedinţe patronate de comandantul bacului, un sergent major incult şi beţiv, sub îndrumarea brigadierului Vanea după ale cărui sugestii se stabilea perimetrul activităţii noastre, cu condiţia să nu se suprapună cu zona în care lucra *"dreptul comun"*.

Participanţii la şedinţe erau, în genere, turmentaţi de

băutură, aceasta adusă de Vanea, iar plata se făcea în natură (zahăr, ulei etc.) din proviziile presupuse a fi incluse în alimentaţia noastră.

Şantierele noastre erau în genere destul de departe de locul unde era ancorat bacul nostru, iar accesul către acestea se făcea pe o potecă îngustă, prin care defilam în şir indian. Făcând parte din grupa întâi a brigăzii, eram practic deschizător de drumuri, astfel că dictam cadenţa de mers, deşi urletele escortei ne îndemnau permanent a mări pasul; eu însă cunoşteam din experienţă că cei din frunte trebuie să meargă cu paşi mărunţi, astfel ca detaşamentul să nu se întindă prea mult.

Totul a decurs normal, până în ziua când miliţianul responsabil cu producţia a ordonat ca şeful coloanei să rămână în urmă pentru a da socoteală de ce nu măreşte cadenţa de mers.

Am rămas numai cu el, în timp ce detaşamentul se depărta şi nu mi-a fost greu să desluşesc în privirea lui că era băut. Mi-a ordonat să stau culcat, a ordonat apoi câinelui poliţist să mă imobilizeze la pământ, în timp ce el se ocupa cu tăierea cu *"tarpanul"* a unui arbust care să-i servească scopurilor sale. Norocul meu a fost că în ura lui contra *"politicilor"* a ales o cracă prea groasă pentru a putea fi manipulată cu uşurinţă, astfel că loviturile primite nu pot spune că mă afectau în mod special. Priveam cu nelinişte la câinele care-şi rezema botul de ceafa mea în aşteptarea ordinului fatal cu care fusese obişnuit în timpul dresajului, dar acest ordin nu sosea, fiindcă nu ar fi putut fi justificat în momentul anchetării cazului.

După aplicarea corecţiei mi-a ordonat să iau *„pas alergător"* ca să ajung brigada din urmă, el luându-se după mine cu o mână în zgarda câinelui şi cu alta trăgând după el obiectul ciomăgelii. Îl lăsam să se apropie, după care măream cadenţa, astfel că nu m-a mai putut ajunge până ce m-am

strecurat în grosul efectivului.

Seara, însă, am ieşit la raportul locotenentului care venise în inspecţie de la colonie, arătând comportamentul miliţianului turmentat şi, spre marea noastră mirare, torţionarul nu a mai apărut pe şantierele noastre de lucru.

Şi aşa se scurgeau zilele unele după altele, încât nu mai căutam să marcăm trecerea timpului; nu mai ştiam nici în ce zi a săptămânii suntem, nu ne preocupam nici de data calendaristică şi nici măcar de luna în care eram. Acţionam în mod mecanic, ca nişte roboţi; eram o ceată halucinantă, care împânzea lanul nesfârşit al stufului, iar la întoarcere coboram în adâncuri ca nişte şobolani, încercând că prindem un pic de odihnă. Eram o armată tăcută şi rarele ocazii în care totuşi schimbam nişte cuvinte sau nişte impresii, o făceam cu glasul stins, ferindu-ne parcă de urechi indiscrete.

O singură întâmplare tragică petrecută în cursul celor trei luni de exil, a tulburat ordinea obişnuită a programului: un deţinut de drept comun despre care se pretindea că voise să evadeze, a fost împuşcat în cap pe motiv că agresase o santinelă. Realitatea era, însă, cu totul alta: era un biet rătăcit în imensitatea stufului şi îşi căuta bacul de reşedinţă; desigur că avea în mână *"tarpanul"* de tăiat stuf, care la nevoie se putea transforma într-o armă ucigătoare, dar probabil că santinela a găsit că e mult mai simplu să-l împuşte, decât să-l someze. Ancheta a conchis că santinela *„a fost în legitimă apărare”*, ostaşul fiind răsplătit cu un concediu de două săptămâni.

Pentru intimidare, însă, coloana detaşamentului nostru a trebuit să treacă timp de trei zile pe lângă cadavrul celui împuşcat, care zăcea în noroi.

Cea mai cutremurătoare situaţie a produs-o creşterea neaşteptată a Dunării: într-o zi, bineînţeles că pe înnoptat, fiindcă acolo, după ora 16 se lăsa întunericul, ne întorceam la bac, când deodată am constatat că drumul nostru obişnuit

era inundat. Orbecăiam prin întuneric, căutând să ne abatem spre dreapta, dar apele ne ajungeau din urmă şi cu toată schimbarea direcţiei ajunseseră până la genunchi. Nu aveam nici un punct de reper, santinelele deveniseră umane, ne îndemnau să ne luăm de braţ ca să ne menţinem echilibrul.

Îndemnul lor suna cam aşa: *„Domnilor (?!) fiţi atenţi, că altfel ne ducem dracului cu toţii !"*. Încetul cu încetul apa ne-a ajuns la mijloc, înaintam cu mare greutate, iar soldaţii îşi ţineau armele deasupra capului. Câinii înotau înnebuniţi şi noi realizam că, acestor stihii dezlănţuite nu le puteam opune nimic. Silueta bacului nu se contura în întuneric, dar la o mare distanţă captam nişte semnale luminoase. Era exclus ca să ajungem acolo fiindcă ne despărţea o adevărată mare tulbure şi răutăcioasă, dar am realizat că bacul se deplasase. Am pornit spre interior, nici mergând, nici înotând, bătând apa cu mâinile, cum fac copiii la ţară când se scaldă într-un râu, până ce am ajuns pe un teren mai solid. Ne-am dat seama că fie apa se retrăgea, fie era la limita unde ajunsese revărsarea Dunării.

Ce se întâmplase? Dunărea crescuse, invadase terenul de adunare unde făceam *"numărul"*, bucătăria trebuind să fie evacuată imediat, iar bacul se deplasase în aval.

Acum stăteam înghesuiţi ca oile în timpul unei furtuni în vârful muntelui şi aşa, rebegiţi şi amărâţi cum eram, am adormit.

În revărsatul zorilor, apele se retrăseseră în mare parte; a venit într-o barcă un brigadier civil şi ne-a pilotat spre bac.

De fapt, acum acţiunea de recoltare a stufului luase sfârşit; urma faza a doua, adică aducerea stufului pe braţul Chilia, de unde trebuia să fie ridicat de alte ambarcaţiuni cu destinaţia fabricii prelucrătoare de la Chiţcani.

Pentru aceasta trebuia să pătrundem pe micile canale existente de-a lungul grindurilor unde se mai găseau imense

cantităţi de maldăre constituite în adevărate cirezi.

Acţiunea era planificată foarte simplu: două bărci legate între ele cu un echipaj de doi deţinuţi trebuiau să pătrundă pe aceste canale, să încarce aproximativ 40 de maldăre pe care să le aducă şi să le depoziteze pe braţul navigabil al Chiliei. Operaţiunea era curată, practic fără riscuri şi-şi păstra un caracter pur sportiv. Pentru această operaţiune de vâslit, peste braţul Chilia, eram destul de calificat fiindcă pe vremuri făcusem parte din echipa de vâslaşi a *Băncii Naţionale*.

Toată activitatea avea şi un avantaj de care în mod obişnuit eram lipsiţi: eram complet liberi, santinelele ezitau să se îmbarce cu noi fiindcă nu aveau încredere în capacitatea noastră de navigatori, iar noi îi încurajam pe cât puteam în această viziune. Nu simţeam nevoia unei santinele care nu ar fi avut alt rol decât să ne încurce.

Partea proastă a întregii acţiuni era că se dădea startul de pornire la toate ambarcaţiunile simultan. Urma o învălmăşeală haotică, o adevărată năvală, o întrecere la intrarea pe canal. Nu era o întrecere pentru a-ţi asigura un loc pe podiumul de premiere, dar lupta pentru întâietate avea un dublu scop: primii intraţi pe canal puteau *„vizita"* vârşele puse de pescarii lipoveni, de unde puteau culege prada de peşte pe care acestea le conţineau.

Teoretic, acest peşte putea fi înfipt în ţepuşe şi prăjit, mai mult rumenit, în pălălaia de stuf din soba dormitorului, iar al doilea avantaj era că primii sosiţi puteau să-şi aleagă maldărul mai apropiat de limita canalului, deci se presupunea că putea fi încărcat direct în bărci.

Pătrunderea pe aceste mici canale nu era câtuşi de puţin uşoară; navigatorii improvizaţi nu erau nişte profesionişti în arta vâslitului, în plus, Dunărea avea curenţi destul de rapizi care tindeau să te ducă în aval dacă nu ştiai să tai curentul în forţă, perpendicular, ca să poţi pătrunde în apele

liniştite ale acestui *„canaletto"*. Fatal se produceau ciocniri, acroşări care duceau la o derivă a bărcilor în aval pe Dunăre, de unde trebuia să vâsleşti vânjos în contra curentului.

De multe ori pătrunderea pe aceste canale dura mult timp, astfel că între prima şi ultima barcă se scurgea un timp de 1-2 ore. Până la sosirea ultimei bărci, când se făcea şi numărătoarea, nu se putea pleca spre bac. Bineînţeles că nu se planificase decât un singur transport de echipaj.

Ca vechi sportiv canotor evitam aglomerările de pe Dunăre şi mă bizuiam mai mult pe iscusinţa mea pentru a pătrunde pe canal, instruindu-mi în acest sens şi pe ortacul care trăgea la cealaltă vâslă. Canalele erau foarte înguste (câteodată ramele noastre atingeau chiar malurile) foarte adânci (până la 7 metri) şi foarte limpezi, astfel că vedeam până la fundul lor, unde trăiau diverse plante multicolore. Foarte curios era faptul că, dacă legam o rufă de marginea bărcii, aceasta nu trebuia săpunită, dar devenea atât de curată, ca oricare alta ce ar fi beneficiat de acţiunea detergenţilor.

Odată pătrunşi pe canal, urma să ne oprim în dreptul unui maldăr de stuf, chiar dacă poziţia nu era din cele mai propice pentru atacare: trăgeam ambarcaţiunea formată din cele două bărci ancorate între ele, cât mai aproape de stog (maldăr) după care începea lupta de dizlocare a snopilor care la baza lor erau prinşi în gheaţa iernii, anotimp în care lucram. Fiecare snop trebuia luat în braţe şi clătinat, smucit după nenumărate opinteli pentru a fi desprins din capcana proprie.

Pentru această gimnastică se cerea însă să ai o bază solidă sub picioare, lucru care nu corespundea realităţii şi atunci, pentru formarea acestei platforme, dărâmam câţiva snopi, pe care-i sacrificam pentru construirea acestei platforme care numai solidă nu era, snopii ce pluteau pe apă păstrându-şi o anumită elasticitate.

Cu aceşti snopi sub picioare, urma lupta corp la corp cu fiecare snop în parte, pe care îl pasam apoi colegului de echipă, pentru a-l stivui în barcă. În genere, partea de luptă îmi aparţinea fiindcă colegul avea hernie şi nu putea participa la acest efort.

Odată platforma încărcată, ne ajutam de vâsle în măsura în care le puteam desfăşura şi ieşeam la Dunăre unde parcursul cu încărcătură era mult mai dificil, mai ales când trebuia să înfruntăm valurile create de un remorcher sau de un şlep.

Accentuez însă că în aceste zile aveam o mare satisfacţie personală că nu mai auzeam imprecaţiunile santinelelor şi nici zbieretele miliţienilor; eram liber într-un decor feeric iar acele mici canale aveau poezia lor specifică.

Cu câteva zile înainte de terminarea transportului, la ora de întoarcere la bac, o barcă era lipsă; se iscase o furtună, cerul era plumburiu, iar valurile se ridicau ameninţătoare cu creasta lor albă de spumă. Corneliu Drăgoi – brigadierul – şi-a măsurat ciracii cu o privire vulturească şi apoi apreciind cunoştinţele mele de vâslaş mi s-a adresat lapidar: *„Bătrâne, mergem ?”*, *„Hai, Cornele !”* i-am răspuns eu.

Am traversat Dunărea cu destul de mare greutate: barca fără încărcătură saltă pe valuri ca o coajă de nucă. Când am intrat pe canal, totul era liniştit, după câteva sute de metri am dat de echipajul lipsă unde doi dintre fraţii noştri de suferinţă aşteptau sleiţi de oboseală o minune Dumnezeiască ca să-i scotă din impas: încărcaseră conştiincios 40 de snopi şi apoi eşuaseră într-un mal de unde nu mai puteau desprinde bărcile. Nu am stat la discuţie, cerul se întunecase de tot, am transferat jumătate de încărcătură în barca noastră, după care am desprins bărcile lor eşuate pe mal, astfel că ambele echipaje am putut să pornim către malul unde ne aştepta restul brigăzii pentru a se putea îndrepta către bac.

Acesta a fost ultimul episod din *epopeea stuficolă* a

acelei campanii anuale de recoltare: acum ne puteam întoarce către *„casă"*, obosiţi, traşi la faţă, dar mulţumiţi că am putut ieşi biruitori din bătălia dusă cu vrăjmăşia vânturilor şi a apelor. Din păcate, mulţi dintre noi nu au mai apucat să ajungă această zi.

Acum s-au constituit noi brigăzi şi s-au conturat şantierele unde vom activa. Iniţial am nimerit la confecţionatul chirpicilor; chirpicii erau destinaţi construirii cabanelor noastre-dormitor şi, câteodată, chiar la ridicarea locuinţelor destinate miliţienilor şi familiilor lor. Prin munca noastră plină de pedanterie, cabanele noastre se ridicau falnic, şi aşa cum erau acoperite de stuf aveau chiar un aspect pitoresc; cât priveşte locuinţele miliţienilor, predate la cheie, erau fără cusur, uşile şi ferestrele se închideau fără a se lăsa locuri de *„aerisire"* astfel că în genere nu prezentau nici unul din defectele pe care le întâlneai obişnuit la apartamentele civile ce ţi se rezervau ca om al muncii.

Tehnologia confecţionării chirpicilor nu era prea complicată: pământul noroios trebuia bine amestecat cu paie, se turna în nişte forme care se răsturnau pentru a se usca la soare. Principala dificultate era amestecul propriu-zis fiindcă paiele care se basculau trebuiau să fie frământate cu piciorul desculţ (aşa cum lucram noi) pentru a se amesteca în masa noroioasă. Pentru grăbirea producţiei, ni s-a dat drept ajutor un cal al cărui rol era să frământe amestecul noroi-paie; dificultatea era că stropii de noroi ne împroşcau şi pe piept, şi pe faţă, iar pe de altă parte, calul, plictisindu-se de a se învârti mereu în cerc, se repezea din când în când la cel ce-l manevra penru a-l muşca. Treaba aceasta murdară îţi dădea, însă, şi anumite satisfacţii când vedeam chirpicii crescând mereu ca număr, stivuiţi pe un pat de nisip, după care, când se uscau, erau numai buni pentru a fi introduşi în ridicarea zidurilor barăcii până la acoperiş, luaţi în primire de specialiştii care trebuiau să acopere baraca cu stuf.

Când şantierul a luat sfârşit având o rezervă suficientă de chirpici, am format un colectiv care întâmplător cuprindea numai preoţi şi avocaţi, din care am recoltat 12 cosaşi. Munca trebuia să aibă loc în Pădurea Letea, o adevărată rezevaţie, fiind singura pădure de stejar ce creşte pe nisip. Pădurea era situată destul de departe, astfel că dus-întors consumam 5 ore din cele 15 pe care trebuia să le lucrăm în program *„zi-lumină"* pe timp de vară. Şantierul de coasă avea avantaje şi dezavantaje, ca oricare altul. Lucrul în pădurea seculară, în ciripitul păsărilor, cu iarbă virgină, care câteodată era de înălţimea omului, ar fi fost extrem de plăcut dacă mişcările noastre ritmice nu ar fi stârnit ţânţarii ce dormitau pe frunzele copacilor.

Aceşti ţânţari aveau o mărime rar întâlnită şi nu cruţau prada ocazională care li se ivea. Între avantaje trebuie menţionate lipsa unei escorte numeroase, hrana care ne era adusă cu mult peste numărul destinatarilor fiindcă se încărca într-o căruţă odată cu hrana escortei şi mai cu seamă, lacul de apă dulce pe lângă care treceam la întoarcere înspre colonie unde ne puteam spăla pe îndelete şi răcori după zăduful zilei de muncă.

În prima zi de lucru, şeful escortei m-a chemat la el şi mi s-a adresat direct: *„Îţi înşirui oamenii de-a lungul perimetrului unde veţi lucra şi pentru o bună ordine vei fixa «un cocor» pentru ca niscai vizitatori să nu ne surprindă dormind !"* Escorta era formată din patru ostaşi conduşi de un fruntaş, având în dotare, în afara armelor de foc, o mitralieră şi doi câini-lupi.

Pe la orele 12 sosea căruţa şi se comanda repaus pentru masă (ni se aduceau raţiile la 20 de inşi), iar după-masă fruntaşul ne dădea în primire marmitele escortei pentru a termina alimentele rămase. După două zile de trai în comun ajunsesem la un adevărat familiarism, astfel că nu m-am sfiit să-i solicit şefului de escortă permisiunea de a ne scălda în

apele limpezi ale lacului: *„Măi şefu'* (eu eram brigadierul echipei de cosaşi), *tu porţi răspunderea dacă se depărtează vreunul, aşa că aveţi 20 de minute ca să vă răcoriţi !"*.

Cosaşii nu s-au lăsat rugaţi, astfel că au plonjat în apele lacului dulce (o adevărată minune, fiindcă aici toate puţurile aveau izvoare de apă sărată).

După trei zile, timp în care securiştii îşi dăduseră seama ce fel de *„duşmani ai poporului"* eram, fruntaşul mi-a comunicat că şi ostaşii săi ar vrea să beneficieze de răcoarea lacului. Priveam ironic cum se scăldau cinci soldaţi şi doi dulăi, în timp ce eu pe mal rămăsesem stăpân pe întreg armamentul, dar nimănui nu i-a trecut prin cap că ar putea beneficia de această conjunctură favorabilă.

Munca noastră a luat sfârşit spre toamnă, lăsând în urmă uriaşe cirezi de fân destinate hranei cailor din colonii. Să nu se creadă că *stressul* care ne preocupa până la obsesie era atât de apăsător încât să ducă la atrofierea umorului – trăsătură esenţială a neamului românesc.

Într-o zi ne găseam încolonaţi la ora 5 dimineaţa pe o vreme splendidă, întregul efectiv al coloniei urmând a ieşi pe poartă spre diverse şantiere, când deodată s-a înălţat timid un fir de fum provenit de la o ţigară. Menţionez că, neavând legătură cu familiile, nu puteam avea provizii de ţigări; numai fumătorii învederaţi recoltau din când în când *„chiştoace"* azvârlite pe parcurs de miliţieni sau de salariaţii civili ai fermei de stat.

Un miliţian care se găsea în curte, a izbucnit spontan: *„Care fumezi, mă, în front ?"* Replica mea a sosit pe negândite: *„Păi, nu trage în piept !"*. Miliţianul era un tătuc blând, fără porniri animalice. A fost plăcut suprins de explicaţia mea şi mi s-a adresat impersonal: *„Bă, asta-i bună, îi fi vreun şmecher de pe Grant din Bucureşti ?"*. N-am vrut să-l decepţionez, de fapt eram din Bucureşti, nu neapărat din Grant, iar cât priveşte *„şmecher"* nu m-am

dovedit a fi în decursul anilor, dar remarca mea a rămas în picioare şi chiar a făcut turul coloniei.

Ajunsesem la jumătatea lui octombrie, vremea se asprise, iar prin zeghele noastre, văduvite de orice protecţie vestimentară, vântul se strecura perfid. Se înfiinţase şantierul de cărămizi; poate că, într-o oarecare măsură ne consideram specialişti, întrucât lucrasem la *„chirpici"*, dar în orice caz trebuia să facem parte dintr-o muncă constructivă. Astfel ne-am regăsit în această nouă activitate, desculţi şi numai în chiloţi, la trântă directă cu *Eol*, zeul vânturilor. Nu puteam lucra îmbrăcaţi, fiindcă după un sfert de oră eram acoperiţi cu noroi de la creştet până la tălpi.

Lucram în disperare, nu din convingere, sau din conştiinţă, ci numai ca să ne încălzim sub rafalele vântului nemilos. Era necesar să avem în vedere şi sfârşitul zilei de muncă, când trebuia să avem grijă de ţinuta noastră vestimentară, ca să apărem în dormitoarele noastre curăţaţi de noroiul adeziv. Ca să nu exagerez, erau şi zile mai călduroase şi poate cu puţină grijă am fi putut evita murdăria noroiului. Dar atunci apăreau tăunii care coborau perfid în picaj şi la prima atingere a epidermei noastre îşi înfigeau acul, loc de unde izvora un şiroi de sânge. Atunci loveam inamicul imediat ce ne atingea epiderma, de obicei cu palma dreaptă plină de noroi, astfel că până la urmă toţi eram pictaţi cu acel strat negru de pământ.

La fiecare loc de muncă al unei echipe săpam puţuri în care ne puteam spăla la încetarea lucrului; puţurile erau câteodată nişte construcţii foarte solide, cu trepte de coborâre până la 3 m adâncime şi chiar cu priciuri care reprezentau adevărate praguri de odihnă. Estetica în construcţia puţurilor era de fapt cartea de vizită a fiecărei echipe de pe şantier, iar uscarea hainelor noastre se făcea cu ajutorul vântului.

Printr-o achiesare, stabilisem ca producţia individuală

să nu depăşească zilnic 100 de cărămizi, normă care, în genere, era respectată. Numai un colectivist dobrogean încăpăţânat scotea 120 de cărămizi pe zi, când riscam ca aceasta să fie norma zilnică ce urma să ni se pretindă: o echipă de trei inşi (din care făceam şi eu parte) am căutat să explicăm "stahanovistului", dar cel în cauză se făcea că nu înţelege demersul nostru şi aştepta proaspăt spălat şi echipat semnalul de adunare pentru întoarcerea în colonie. Atunci, doi inşi l-am luat de mâini şi de picioare şi l-am azvârlit cu capul în jos în puţul de apă pe care şi-l săpase cu mâinile lui proprii.

S-a întors ud leoarcă, biciuit de vânt, dar lecţia a prins, astfel că, de a doua zi nu a depăşit o sută de cărămizi. După terminarea cărămizilor, a început recrutarea pentru constituirea echipelor de recoltare a stufului şi, bineînţeles, că cei care activaseră şi în iarna trecută erau consideraţi acum ca specialişti. Medicul oficial al coloniei supraveghea constituirea efectivului, dar în genere, orice încercare de a se fofila era sortită eşecului, astfel că în luna decembrie eram prezenţi pe un bac, gândindu-ne cu groază la ce surprize vom fi din nou expuşi.

Dar teama noastră s-a dovedit exagerată, fiindcă toate au debutat sub semnul unei munci liniştite şi fără riscuri, mai ales că la comanda bacului era un tânăr locotenent proaspăt venit care nu avusese timpul să se pătrundă de practicile securiste în vigoare.

Faţă de cele 90 de zile cât a durat campania în anul precedent, acum, după 14 zile *"politicii"* au fost retraşi de la recoltarea stufului, care a fost abandonată total, fiind rezervată numai deţinuţilor de drept comun.

Ne-am întors, deci, în colonie şi am închinat un imn de mulţumire către Dumnezeu că ne-a scutit de întâmplările de care am avut parte anul trecut.

Nu pot să-mi întorc privirile de la fraţii mei de suferinţă fără să reţin din figurile luminoase ale acestora care au

petrecut cu mine aceleiaşi asprimi ale vremii şi aceleaşi exagerări ale torţionarilor comunişti.

De Cornel Drăgoi, brigadierul nostru am mai amintit; lăsase în urmă o întreagă cruciadă de rezistenţă din Argeş, de la Nucşoara lui, unde şi-a pierdut prieteni şi chiar pe tatăl său. Era blând, înţelegător şi cu adâncă credinţă în Dumnezeu. L-am revăzut după 30 de ani în spitalul *„Christiana"* unde sub îngrijirea maicilor, căuta să-şi recupereze forţele pierdute. Nu mai era tânărul de 35 de ani, haiducul neînfricat cu ochi luminoşi, gata să se avânte pe orice baricadă. Era imaginea vie a unuia ce nu fusese cruţat de toate brutalităţile închisorilor şi căuta prin paşi timizi să-şi refacă o sănătate şubrezită.

Am mai vorbit şi de neastâmpăratul *„cavaler"* Nicolae Baştea, permanent preocupat de invenţii şi inovaţii în muncă, dar perfect conştient că trebuie să luptăm contra unor oameni care îşi fac un crez din distrugerea noastră. Era uscat, numai piele şi os, dar boala nu se lipea de el; era călit prin nişte procedee fantastice, fiind preocupat permanent de sabotarea muncii la care era supus.

În timul înfometării, care era preocuparea de căpetenie a închisorilor politice, când foamea ne pricinuia crampe sau chiar dureri fizice, Nicolae propovăduia, la fel de senin ca un apostol, că foamea era un fenomen psihologic şi nicidecum fiziologic, izbutind să mă convingă şi pe mine de acest adevăr. Ca un om sănătos, ca un fost sportiv şi întreprinzător în toate ocaziile, era normal ca această risipă de energie să pretindă o recuperare calorică, dar niciodată nu am făcut parte dintre *„fomişti"*. Nu pot să spun că am nesocotit vreo posibilitate de a-mi procura hrană suplimentară: am mâncat rizomi de stuf, considerând că au o dulceaţă specială, am lucrat săptămâni întregi la treieratul florii soarelui, într-un praf unde nu se înghesuia nimeni, dar unde se recoltau miezuri decorticate din care se înfruptau

toţi prietenii mei şi care au suplinit lipsa uleiului vegetal, am furat, de câte ori am avut ocazie, şi o dată, când lucram la magazia de alimente, am înghiţit o bucată de slănină atât de sărată încât m-a adus în apropierea stării de leşin. Am înfulecat şi o lingură de marmeladă fără pâine, a cărei dulceaţă mi-a dat o greaţă stomacală; am încercat odată să înfulec chiar nişte tărâţe, în speranţa că-mi va schimba flora intestinală, dar nu a mers şi a trebuit să o scuip; am putut o dată să înghit o cantitate mare de cartofi fierţi, care mi-au dat arsuri pe esofag; dar *„fomist"* nu am fost.

Nu m-am aplecat niciodată să ridic o coajă de pâine, mucegăită, câteodată din noroi, nu am păscut din flora nelimitată a plantelor medicinale aflate în Deltă, sub motiv că acestea ar fi avut o acţiune curativă. Nu am încercat să diger raci, pe care i-am văzut ospătându-se din hoitul unui cal înecat şi nici nu am încercat vreodată să obţin pâine de la un alt deţinut dându-i în schimb ţigări, ceea ce la *Canal* se practica, totuşi. Astfel că Nicolae m-a vindecat de foame, demonstrând că, de fapt, aceasta nu era decât rodul imaginaţiei noastre.

Tase era o figură cu totul aparte; în rucsacul său se găseau camuflaţi 16 ani privativi de libertate, ani care nu izbutiseră să-l înrăiască. Tase era un adevărat poet, era blând, iar în toate momentele cheie el se afirma cu multă înţelegere şi cu un grad ridicat de umor. El era un bagaj literar itinerant, citise enorm şi păstrase în memorie schiţe, nuvele, romane, performanţe sportive şi chiar politice. Eu îl consideram *„baedeker"*-ul meu personal; de câte ori aveam o incertitudine, apăsam pe butonul *„Tase"* şi răspunsul îmi venea pe loc. *Securitatea* îi făcuse o figură unică, comunicase soţiei lui că Tase decedase. De aceea era foarte normal ca atunci când au început să sosească în colonie colete alimentare expediate de familie, Tase fiind considerat mort, nu mai putea primi pachete. Când majoritatea

internaţilor au început să primească veşti de acasă, iar alimentele şi produsele primite îi ajutau să revină pe linia de plutire, Tase îşi păstra aceeaşi privire de lup solitar înfometat.

Am primit şi eu un colet de acasă, ca urmare a unei cărţi poştale întârziate cu 6 luni, fiindcă făceam parte dintre *„codaşii"* lui Nicolae – coletul nu mai păstra nimic din belşugul *„răsfăţatului"* de pe timpul *Canalului*; acasă la mine erau lipsuri şi sărăcie. În afara lucrurilor clasice care se trimit în mod obişnuit în închisori, Lotty îmi prevăzuse şi patru baclavale, după multe ezitări i-am rezervat una şi lui Tase. După consumarea acesteia Tase i-a dedicat lui Lotty (pe care nu o cunoştea) o odă intitulată *„Mousmé"*. Tase compunea nişte versuri splendide, din păcate eu nu înţelegeam nimic din stilul său, dar m-am ferit să recunosc, să-mi recunosc ignoranţa, întrebându-l doar ce legătură este între baclava şi *„Mousmé"*. Tase mi-a răspuns sibilic: *„Poate, într-o zi, vei înţelege"* (eveniment care nu s-a produs niciodată).

* *
*

Bineînţeles că după *„eliberare"* (1964), Tase era omniprezent în viaţa mea. Când ai avut şansa să cunoşti un om ca el, nu se putea să nu ţii cont de personalitatea lui.

În 1990, Tase a avut un destin tragic; a fost găsit în stare de comă într-o baltă de sânge pe o bancă din Bulevardul Titulescu, cu o plagă adâncă în cutia craniană. La gemetele lui a coborât o doamnă dintr-un bloc din apropiere, dar, dat fiind că afară se întunecase, i-a fost frică şi a alertat pe doi tineri din bloc, pentru a-l ajuta pe accidentat. Aceştia au recoltat ultimele lui cuvinte lucide înainte de moarte: *„Cătăline, chiar nu mă ajuţi cu nimic, mă laşi să mor ca un*

câine ?".

Tinerii au anunţat *Salvarea* care l-a dus la miezul nopţii la Spitalul 9, unde a rămas în comă timp de trei zile fără a-şi reveni. Diagnosticul a fost: fractura bazei craniului. Fie-ţi ţărâna uşoară, suflete pribeag şi chinuit!

Dacă vorbim de Tase trebuie, neapărat, să amintim şi de Fane Cârjan, fiindcă în detenţie erau nedespărţiţi. Fane era cunoscut ca un fost fotbalist al Clubului *Unirea Tricolor*, pe vremuri o mare vedetă, parvenind a juca chiar în echipa naţională. Ajuns la vârsta a treia, a urmat calea oricărui jucător de valoare devenind antrenorul *Universităţii Cluj*. Nu ştiu ce greşeli a săvârşit şi cum a ajuns în colimatorul *Securităţii* deoarece ca legionar, Fane era *„septembrist"*, adică intrat în 1940.

Ca antrenor, avea o linie destul de greu de urmat, susţinând că este cel mai deştept, că are întotdeauna dreptate şi că jucătorii clubului trebuie să-l asculte orbeşte fără să încerce să-l înţeleagă. În momentul când fotbalul devenise un sport de masă, când în jurul cluburilor roiau tot felul de indivizi suspecţi şi o serie de aventurieri şi profitori, atitudinea rectilinie a lui Fane a deranjat anumite combinaţii şi sforării pe care, din păcate, le întâlneşti în toate culisele sportive.

Cu toată apariţia tardivă a lui Fane în *Legiune*, el a căutat să-şi însuşească lucruri neştiute sau mai puţin cunoscute, iar cele învăţate a căutat să le aplice în viaţa de toate zilele. Se spune că fosta lui soţie, exasperată de lunga absenţă a lui Fane, s-a recăsătorit (poate că îşi pierduse speranţa că-l va revedea vreodată). Dar, la revenirea lui Fane, în 1964 – când România, sub presiunea străinătăţii, a deschis porţile pentru toţi deţinuţii politici – aceasta s-a adresat soţului ei cu vorbele: *„Acum, dacă a revenit Fane, eu mă întorc la el".*

Tot în legătură cu Tase, trebuie să mă opresc puţin şi

la Ionaş. Pe acesta l-am cunoscut în colonia *9 Culme*, unde lucra, într-un perimetru cu Tase şi cu Fane în cariera termocentralei *„Ovidiu"*. Ionaş era un om cu totul rupt de realitate, era un antitalent înnăscut pentru orice muncă fizică. Când l-am cunoscut mai bine, l-am considerat un aiurit, dar câtă bunătate, câtă nobleţe sufletească, câtă bună dispoziţie putea iradia.

Ionaş era cu un permanent surâs pe buze, gata oricând să recite versuri şi să răspundă cu o glumă la cele mai crude întâmplări cu care zilnic eram confruntaţi. Fiind de o constituţie fizică cam şubredă, fost *T.B.C.*-ist din închisoarea de la Tg. Ocna, Ionaş a fost sfătuit – mai mult împins de prieteni – să treacă în brigada constructorilor, unde munca era mai uşoară, unde era un loc pentru fiecare, chiar dacă nu cunoştea la perfecţie nici o meserie. Dar ce meserie şi-ar fi putut alege Ionaş, care nu avea nici cea mai mică înclinaţie spre ceva practic?

Fiindcă Ionaş nu putea să reziste ca meseriaş pe propriile lui picioare, s-a aciuiat pe lângă Radu Dimăncescu, care dădea rezultate spectaculoase fie ca zidar, fie ca sobar. În această nouă ipostază, Ionaş a construit o sobă în Colonia *„Grind"* unde am poposit scurtă vreme, înainte de a ajunge la Periprava. Soba era chiar în locuinţa comandantului, iar realizarea ei s-a dovedit o adevărată catastrofă.

Soţia comandantului, o femeie bună la suflet, nu s-a plâns comandantului, ci a cerut să i se trimită ***„meşterul"***. Ionaş povestea cu destul umor cum, ajuns la locul unde-şi construise opera, a găsit locuinţa invadată de fum, iar beneficiara lucrării, cu ochii plini de lacrimi, aştepta minune Dumnezeiască pentru a o scoate din necaz; a fost trimis de urgenţă Radu Dimăncescu, care a remediat toată improvizaţia lui Ionaş.

Când, în 1964 ne-am revăzut în *„libertate"*, Ionaş, ca licenţiat în Drept, nu avea nici o şansă să fie acceptat de

vreo întreprindere, astfel că şi-a căutat un loc de muncă într-un *I.C.R.A.L.*, dar era destul de greu a demonstra că posedă efectiv vreo meserie. Soţia lui fusese condamnată la nouă ani pentru spiritism, considerat ca delict politic, iar copiii lui, un băiat şi o fată, au fost luaţi de către *Sfatul Popular* şi repartizaţi în producţie; în aceste condiţii, era imposibil a se vorbi de o efectivă reîntregire a familiei.

Efectiv, familia nu avea un spaţiu propriu, astfel că tinerele vlăstare ale lui Ionaş continuau să locuiască în căminele de nefamilişti ale întreprinderilor ce-i foloseau. Ionaş şi soţia sa (şi ea licenţiată în Drept dar, în prezent, telefonistă de noapte) erau adăpostiţi sporadic la un prieten din trecut.

Îmi amintesc că într-o seară de iarnă, pe o vreme destul de aspră, Tase aranajse *„un dineu"* la mine cu Ionaş şi Tatiana. La noi nu se punea problema ce oferim musafirilor: ei urmau să mănânce lapte cu mămăligă, ceea ce constituia cina noastră, pe care o împărţeam cu soţia, soacra, băiatul şi nepotul meu. Lotty, aşa cum am descris-o în aceste pagini, nu era omul care să facă obiecţiuni, din contră, era foarte bucuroasă când cunoştea noii mei prieteni.

Se făcuse ora 11 seara, eu mă sculam în fiecare dimineaţă la ora 5 şi, în genere, mă culcam devreme, m-am întors către Ionaş şi l-am întrebat frăţeşte: *„Măi, dar voi nu mai plecaţi acasă ?"*. Ionaş a ezitat câteva clipe şi mi-a răspuns foarte hotărât: *„Păi, să vezi că noi nu avem casă !"*. Bineînţeles că i-am oprit la mine pentru o săptămână; Lotty nu a protestat şi le-a amenajat un culcuş pe un divan în hol. Tase era în al nouălea cer considerând toată povestea o realizare ca în filme, simbol al unei prietenii sincere. Nu a fost vorba numai de o săptămână, iar după trecerea a trei luni, am stabilit cu Ionaş de comun acord că oferta făcută de noi a luat sfârşit. Ionaş nu s-a supărat, mi-a explicat că, de fapt, avea o repartiţie în plin centrul Capitalei, într-un

subsol din Piaţa Romană, cerându-mi doar un termen de trei zile ca să-şi poată amenaja locuinţa.

Încetul cu încetul se părea să Ionaş revine la linia de plutire; apartamentul repartizat a izbutit să capete aspect civilizat, graţie sprijinului neprecupeţit pe care i l-am acordat toţi prietenii săi, iar interiorul spaţiului său locativ era conectat la reţeaua de gaze naturale, astfel că, implicit, beneficia de avantaje enorme.

Reîntregirea familiei avusese loc, copiii săi fuseseră luaţi acasă, din păcate, soţia sa îşi curmase viaţa, nemaiputând suporta loviturile sorţii. Ionaş fusese profund afectat de această pierdere, şi, deşi căpătase un post de profesoinist, starea lui fizică era extrem de precară, avusese o intervenţie chirurgicală pe creier pentru extirparea unei tumori cerebrale şi curând s-a stins după o agonie de lungă durată.

Pe Dobre Friptu l-am întâlnit chiar în gospodăria lui din Comuna Sălcuţa, Brăila. L-am vizitat împreună cu soţia mea şi cu Tase, două veri la rând, ajutându-l să-şi culeagă via din propria lui gospodărie şi să-şi facă vin. Nici Dobre nu mai era zmeul de altădată, obosea uşor şi vederea îl părăsise. Soţia lui era tot învăţătoare şi împreună formau un cuplu foarte respectat de întreg satul. Pentru mine avea o afecţiune specială, direct exagerată faţă de realitate: îi povestea lui Ţuky, a doua mea soţie (Lotty decedase în urma unui cancer pulmonar), isprăvi de-a dreptul imaginare pe care le-aş fi săvârşit eu în timpul campaniei de recoltare a stufului. De fapt, Dobre nu făcea decât să descrie acţiunile sale personale, ceea ce m-a făcut să-l întreb: *„Măi Dobre, tu eşti convins că nu mă confunzi ?”*.

A închis şi Dobre ochii pentru totdeauna, şi în viaţa lui a fost un exemplu de camarad disciplinat. Pe front a dovedit un curaj extraordinar, fiind răsplătit cu diverse ordine militare române şi germane.

Când vorbesc despre diverse persoane a căror prezenţă nu putea trece neobservată, nu pot să-l omit pe Gusti Crişan, bucătarul nostru şef care a ştiut să se impună şi să reziste poftelor nesăţioase ale miliţienilor obişnuiţi să se înfrupte din proviziile destinate hranei deţinuţilor. În libertate şi-a lichidat gospodăria sa din Ocna Mureşului, iar cu banii rezultaţi a construit pentru fiica sa o casă domnească în *Parcul Domenilor* din Bucureşti. Atât el, cât şi soţia sa au închis ochii înainte de *Revoluţie*, împăcaţi cu gândul că au îndeplinit în această scurtă viaţă cele mai sublime fapte despre care li se vorbise în şedinţele de cuib.

* *
*

Cu trecerea timpului devenisem abrutizaţi de munca ce nu se termina niciodată, de clima aspră şi de sadismul temnicerilor, rupseserăm orice legătură cu familiile noastre, nu mai ştiam nimic despre cei dragi de acasă, dar afară, în cercurile diriguitoare, problema noastră, a acestei cohorte de deţinuţi, începuse să constituie o preocupare. Ea nu avea la bază câtuşi de puţin simţ umanitar, ci reprezenta ecoul lumii civilizate din Occident care nu putea tolera existenţa muncii forţate din coloniile de muncă.

Cu tot regimul stalinist, sau mai bine-zis, criminal, al lui Gheorghiu-Dej, nomenklatura partidului a trebuit să purceadă la anumite concesii, pentru a dovedi străinătăţii o preocupare de respectare a drepturilor omului. Începuturile au fost timide; deschiderea au făcut-o cărţile poştale (cu maximum 10 rânduri) care de fapt conţineau o înşiruire de substantive: zahăr, biscuiţi, slănină etc.

Desigur că aceste cărţi poştale erau cenzurate, dar cei inteligenţi - printre care mă consideram şi eu - şi-au dat seama că cenzura practicată de nişte agramaţi era pur formală. Efectul

cărţilor poştale se traducea prin apariţia pachetelor care erau admise numai ca un răspuns la cartea poştală şi trebuia să se limiteze la maximum 5 kg. Cum ajungeau aceste colete în Deltă, cum erau înghesuite şi strivite pe parcurs, cum erau vămuite de miliţienii hrăpăreţi, este o altă poveste.

Regimul de îmblânzire a restricţiilor s-a făcut tot mai simţit începând cu anul 1962 şi consta în apariţia unei biblioteci (în special a clasicilor ruşi), a unei caravane cinematografice care ne proiecta lunar un film de propagandă şi chiar permisiunea de a juca volei în *„orele libere"*. Îşi făcuseră apariţia şi anchetatorii inspectori ai *Securităţii* care chemau din când în când deţinuţi pentru *„luări de contact"* şi stabilirea stării de spirit din colonie.

În limbajul curent, aceste luări de contact erau considerate ca un fel de apropiere spre climatul existent în libertate. Comandantul Fecioru ne aducea la cunoştinţă că noi, de fapt, eram o hoardă de sălbatici care trebuia transformată pentru a apărea pe scena unei lumi civilizate.

Se iniţiau chiar şedinţe de lucru unde ne expuneam, la început timid, apoi din ce în ce mai îndrăzneţ doleanţele şi revendicările noastre.Când, însă, ceream suprimarea brutalităţilor miliţienilor, eram sever puşi la punct. În genere cei chemaţi de către anchetatori nu erau priviţi cu simpatie. Suspiciunea, care era o boală a deţinutului politic, mergea până la absurd, considerând pe cel chemat de anchetatori ca pe un *turnător*.

Cu timpul, mai ales că aria celor chemaţi la anchetă se lărgise considerabil, această optică absurdă a luat sfârşit.

Dar, cu toate aceste avantaje care ni se ofereau, cu toată această cursă de a citi cărţile din bibliotecă, cu toată înghesuiala din sala neîncălzită unde se proiectau filmele, cu toată emulaţia sportivă a meciurilor de volei, unde taberele suporterilor erau destul de gălăgioase, cea mai apreciată acţiune de destindere a fost permisiunea de a primi

fotografii de acasă.

Imediat am prins acest avantaj din zbor: am suprimat câteva rânduri din cartea poştală, care în genere trebuia să prevadă substantive alimentare, cerând ca pe *verso*-ul fotografiei să se prevadă detalii familiale. Nu ştiu dacă am fost singurul, şi nici nu bănuiesc că aş fi putut fi, care s-a gândit că dosul unei fotografii ar putea fi mult mai explicit decât fotografia însăşi. Dar, am considerat că, utilizând termenul *„verso"* acesta nu ar fi putut fi înţeles sau, măcar intuit, de cel care ar fi cenzurat cartea poştală.

Aşa s-a făcut că pachetele noastre alimentare conţineau un plic cu fotografii, când miliţianul îţi atrăgea atenţia că ai dreptul să le priveşti fără ca să le întorci, atunci ştiai că pe dos este şi un text. Regula generală era ca fotografiile să ajungă la magazie şi să fie introduse în bagajul nostru personal.

Staroste peste magazie era colegul nostru Vasilică Havrilescu; când acesta era atenţionat că va primi un lot de fotografii ce trebuiau introduse în bagajul personal al unui deţinut X, Vasilică memora conţinutul explicaţiilor de pe spatele fotografiilor, astfel că, în final, se realiza *„o corespondenţă" sui-generis*. Şi Vasilică s-a stins din viaţă înainte de *Revoluţie*, dar gândurile şi binecuvântările noastre l-au însoţit în libertate.

După atâtea avantaje şi manifestări ale bunăvoinţei guvernamentale se prefigurau şi eliberările la termen. Înainte de ajungerea la scadenţă, când eliberarea se părea că e o etapă logică în viaţa deţinuţilor, evenimentul era aşteptat cu teamă şi scepticism: fiindcă majoritatea deţinuţilor aveau pedepse privative de libertate de ordin administrativ (fără sentinţa unei instanţe judecătoreşti) te puteai aştepta oricând la o prelungire. De această suprinză neplăcută *„a beneficiat"* şi sora mea care, iniţial, fusese *„condamnată"* la o pedeapsă de 36 de luni, iar la expirarea termenului, fie că momentul

politic era neprielnic, fie că atitudinea ei în penitenciarul de detenţie era considerată ca recalcitrantă, mai primise un supliment de 36 de luni (dar aceasta am aflat-o mai târziu).

Când deţinutul cunoştea cuantumul pedepsei lovitura primită de o nouă prelungire era câteodată insuportabilă. Acum, însă, lucrurile funcţionau normal: cu birocratismul şi evidenţa strictă păstrată de *Securitate*, deţinutul, anunţat cu 24 de ore sau 48 de ore înainte de expirarea termenului, era scos din baraca lui de origine şi transferat la izolator, unde din fericire nu mai era supus la rigorile carcerii.

Aşa s-a întâmplat şi cu mine: la 1 decembrie 1962 am fost scos din baraca de reşedinţă, dintre prietenii, tovarăşii de muncă, sau fraţii de suferinţă şi condus la izolator. Seara (fiindcă toate eliberările se petreceau pe întuneric) am fost scoşi în poartă şase deţinuţi; pe ceilalţi cinci nu-i cunoşteam, erau de drept comun, aduşi din altă colonie din zonă. Ni s-a citit lista eliberaţilor, dar numele meu nu figura.

Era de serviciu sergentul major Bou-Bătrân, un miliţian, probabil din Vrancea, fiindcă acolo se practicau aceste nume, care era respectat de noi fiind un om corect. S-a întors spre mine, spunându-mi: *„Domnule Ropală, numele dumneavoastră nu mi-a fost comunicat prin radio !”* (Era pentru prima dată în patru ani când mi se adresa cineva cuviincios).

– *Şi atunci ce să fac?*

– *Vă întoarceţi acasă!* (casa era carcera).

După două zile scenariul s-a repetat întocmai, ceilalţi plecau, eu rămâneam. Colonia vuia de un freamăt înnăbuşit: *„Lui Cătălin nu-i dau drumul!”*

Dar, la 5 decembrie am plecat totuşi; dar nu mai eram vesel. În acea dimineaţă trecuse prin celula mea comandantul coloniei, Fecioru; i-am raportat într-o formulă ad-hoc care s-a dovedit neinspirată. *"Să trăiţi, domnule comandant, internatul eliberat..."*. Se pare că formula utilizată l-a

enervat, m-a privit îndelung, m-a mângâiat pe păr fără să-şi scoată mănuşa constatând ironic: „*Ce-i aia internat eliberat ?*", continuând apoi: „*Ne-am pus bine şi cu frizerii, ca să plecăm acasă cu freză !*". Ca întotdeauna când găsesc că am dreptate ripostez pe loc: „*Dar, domnule comandant, frizerii au respectat ordinul dumneavoastră, ca să nu ne mai tundă cu două luni înaintea eliberării !*". Deşi era purul adevăr, Fecioru a accentuat că procedeul era valabil pentru dreptul comun, nu şi pentru "*politici*", care nu ştiau dacă vor fi eliberaţi la termen. Un subterfugiu găsit ad-hoc, fiindcă el comanda o unitate în exclusivitate de "*politici*". În continuare, întorcându-se spre Bonciulică, i-a recomandat să aibă grijă ca regulamentul să fie respectat.

Bonciulică era un miliţian beţiv şi cinic, fusese adjunctul celebrului Maromet - torţionarul Jilavei - dar avea uneori nişte „*găselniţe*" cu un umor propriu: astfel, când era de serviciu în poartă şi trebuia să dea semnalul la ieşirea unei coloane, el avea un gest curtenitor cu mâna recomandând: „*Avancez!*". În altă zi, fiind ofiţer de serviciu în poartă, când i-au fost aduşi trei deţinuţi de drept comun spre eliberare, cu un accentuat profil semit, el i-a întrebat cum se numesc ? (Amănuntul era total inutil). Cei interpelaţi însă, au luat poziţia reglementară şi au raportat: Haimanovici, Resenzweig şi Copelman! Bonciulică a întrebat mieros: „*Dar ce fel de nume sunt acestea? Aţi umplut toată ţara... tu-vă de legionari !*" (Cu această ocazie nu putea fi acuzat de antisemitism).

Bonciulică a revenit cu frizerul şi a ordonat: „*Tunde-l zero, ca să nu transpire !*". Acum eram amărât, fără dinţi şi tuns chilug. Frumoasă întoarcere a lui Ulisse acasă.

Am ieşit trei pe poartă: eram însoţit de doi din dreptul comun. Era un noroi cu care ne obişnuisem, un fel de mocirlă permanentă, un întuneric beznă, dar speram să mă pot orienta fiindcă ştiam unde este portul Periprava, de unde trebuia să

luăm vaporaşul. Înaintam prin întuneric şi, la un moment dat, cel mai voluminos dintre colegii mei a făcut un pas greşit şi a căzut în şanţul drumului, la lumina unui fulger l-am văzut plutind cu faţa în jos în şanţul plin de apă, în timp ce lodenul i se desfăcuse ca o paraşută: *„Scoală-te, măi, dacă vrei să prinzi vaporul !"*. El s-a executat şi, în final, am ajuns şi la vapor: pleca peste o jumătate de oră.

Am prezentat foile de drum şi ne-am suit pe puntea de comandă unde mişunau *„şvabii"* – gândacii roşii de bucătărie. M-am îndepărtat spre marginea punţii de comandă şi am rostit o rugăciune: *„Rămâi cu bine, Periprava, care mi-ai mâncat patru ani din viaţă, dar nu voi uita niciodată apusurile tale de soare, de la roşiatic până la violet, pe care nici un pictor nu le va putea imortaliza vreodată !"*.

Am ajuns la Bucureşti însingurat şi trist. Se întunecase bine, cred că am prins ultimul tramvai. Am ajuns acasă fără să ştiu dacă mai stau acolo şi ce voi găsi. Am intrat în dormitor, fiindcă toate uşile erau descuiate. M-am împiedicat de un pat de unde se distingea respiraţia liniştită a celui ce dormea; la baie era lumină, uşa era întredeschisă şi distingeam glasul lui Lotty care conversa cu cineva, acel cineva era în cada de baie. În clipa aceea nu ştiam că *„fiul meu"* Gaby stătea la noi împreună cu soţia lui, iar cea care se îmbăia era chiar Adela, nora mea.

M-am oprit o clipă şi mi-am imaginat cum arătam. Cred că aveam un aspect jalnic şi, pentru Sf. Nicolae, în acea zi de 6 decembrie, eram departe de a fi considerat ca un dar festiv. Uşa de la baie s-a deschis, a apărut Lotty cu părul alb, a rămas un moment împietrită şi apoi a dus mâna la gură, ca orice ţărancă când se miră. S-a cuibărit la pieptul meu, l-a tras apoi pe Dan de picioare (Dan, fiul meu care dormea). Acesta s-a sculat buimac de somn, a contemplat tabloul şi apoi s-a mirat: *„E Titin ?"*. Bineînţeles că după patru ani nu mă mai recunoştea. S-a trezit însă

de-a binelea, s-a îndreptat către candela care ardea, iar de la icoană a desprins fotografia mea şi a sărutat-o.

În lipsa mea eram gata să fiu sanctificat: fotografia mea stătea lângă icoană şi nu ştiu dacă Dan, când se închina, nu le confunda.

Dintre cei lăsaţi acasă, mama se prăpădise în urma unui atac de congestie cerebrală, cu gândul la ambii ei copii care zăceau în temniţele comuniste, dar poate fericită că era lângă cei doi nepoţi. Despre sora mea nu aveam nici o veste, iar băiatul ei, care fusese crescut de Lotty, se pregătea acum să intre la *Medicină*. Eu trebuia să mă încadrez în muncă pentru a fi de ajutor într-o casă în care toate mergeau anapoda: beneficiam de prevederile *H.C.M. nr. 1050* care se referea la reîncadrarea foştilor deţinuţi, fiecare după pregătirea sa profesională, dar îmi voi da curând seama că lucrurile se petreceau cu totul altfel, fiindcă anumite administraţii centrale ne erau practic interzise.

La *Oficiile Forţelor de Muncă*, care trebuiau să se ocupe de plasarea noastră, am făcut imprudenţa de a spune tot adevărul, ceea ce mi-a îngreunat mult plasarea într-un post la care îmi dădeau dreptul studiile mele de specialitate, omiţând că într-o eră unde minciuna se practica pe scară largă nu ai dreptul să recunoşti unele lacune, mai ales când aceste detalii nu-ţi sunt cerute.

Am constatat în curând că nu mă pot bizui pe ajutorul *Forţelor de muncă* fiindcă mi se propuneau posturi lipsite de orice importanţă, în genere slab salarizate şi atunci m-am prezentat după ofertele de serviciu care se găseau la „*Mica publicitate*" a unor ziare. Nu voi aminti aici decât vizita la o unitate militară care avea un post de şef serviciu financiar liber în schemă. La unitatea *M.F.A.* m-a primit un maior cu care am stat de vorbă aproape o oră şi care a conchis că numai Dumnezeu putea să-i trimită omul de care are nevoie, apoi a continuat parcă scuzându-se: „*De fapt, ştiţi, nu e rolul*

meu, dar tot va trebui să treceţi pe la serviciul de cadre; aveţi ceva deosebit în trecutul dumneavostră ?".

I-am spus tot, maiorul mă privea trăznit, parcă se prefăcuse într-o statuie de piatră. S-a ridicat de la birou, m-a cuprins de după umeri, conducându-mă spre ieşire. Acolo s-a oprit, m-a privit lung, mi-a întins mâna şi mi-a spus: *„Tovarăşe, pardon, domnule, nu ai venit aici niciodată, nicicând n-am stat de vorbă şi nici nu ne-am cunoscut, du-te în drumul dumitale şi Dumnezeu să te ajute !"*.

Cu timpul am învăţat multe lucruri utile şi, în principal, că nu apartenenţa mea politică din trecut constituia primul impediment la angajare; mai aveam două greutăţi de înfruntat. În primul rând, nu aveam carte de muncă şi, în al doilea rând, nu veneam prin transfer, adică din altă întreprindere unde fusesem anterior angajat. Avantajul de a veni prin transfer însemna că la noul loc de muncă nu era necesară o prealabilă verificare a serviciului cadre, anumite puncte negre din trecutul solicitantului căzând în exclusiva răspundere a întreprinderii pe care solicinantul o părăsea. De fapt, era un procedeu cât se poate de copilăros.

Am căutat de aceea să rezolv în primul rând problema cărţii de muncă, ceea ce m-a făcut să accept un *„post de gravidă"*, adică acceptam să ţin locul unei gravide până la prezentarea acesteia din concediul de maternitate. Postul era de planificator principal şi era vacant la *T.A.P.L. Scala*. Primirea în întreprindere a fost destul de prietenoasă, iar directorul, care nu găsea un înlocuitor pentru cea care se găsea în concediu prenatal, m-a angajat fără a mai solicita avizul trustului de alimentaţie publică.

La această întreprindere nu am rămas decât o lună, fiindcă *„gravida"* aflase că mă descurc şi s-a prezentat de urgenţă, pentru a nu-şi pierde pâinea, dar am câteva amintiri plăcute petrecute acolo: în primul rând, mi s-a întocmit cartea de muncă, fapt care s-a datorat numai insistenţelor colegei

mele, Zoe, şi bunăvoinţei *„tovarăşei"* Domnica, o bucovineancă cinstită, care venea la serviciu îmbrăcată în costum naţional.

Altă amintire plăcută din această întreprindere este prietenia sinceră a fetelor (de fapt subalterne) care, după o primire rece, au plâns când ne-am despărţit. În fine, un episod care marca încă o dată punctul de vedere rutinier înscăunat în toate întreprinderile comuniste: în acest scurt interval cât am rămas la *T.A.P.L. Scala*, a apărut un *H.C.M.* prin care se mărea preţul la produsele din carne şi la băuturile alcoolice. Eram desemnat să fac inventarul cantităţilor de carne, cât şi a băuturilor spirtose care urmau să rămână în întreprindere la miezul nopţii, înainte de intrarea în vigoare a noilor preţuri.

Am căutat să procedez corect – cum de altfel ni se prescrisese în analiza făcută la întreprindere – privit cu ironie atât de bucătăreasă, cât şi de barman (ei îşi dădeau seama că inventarul meu nu avea nici un fel de valoare). Scena se petrecea la Restaurantul *"Zissu"*, principala unitate a întreprinderii noastre. La terminarea inventarului mi s-a deschis o uşă care dădea într-o rezervă şi, unde, la loc de cinste stăteau directorul, contabilul şef şi şeful unităţii, iar masa, într-adevăr, avea un aspect festiv. Directorul, jovial (bine băut) mi-a indicat un scaun gol, invitându-mă să iau loc! Am refuzat politicos şi am plecat acasă. Bucătăreasa, care avea cel puţin 100 kg, m-a bătut protector pe umăr şi m-a apostrofat: *„Crezi că nevastă-ta nu ar fi fost fericită dacă veneai acasă cu pachetul ce-ţi pregătisem aici ?"*.

Următoarea etapă a fost în agricultură: printr-un coleg de rugby, am luat contact cu directorul *Gospodăriei Agricole de Stat „Bărăganul"* care căuta un şef serviciu financiar, vacant în schema întreprinderii. *G.A.S. "Bărăganul"* era situat între Ciulniţa şi Feteşti, iar eu, prin postul pe care îl ocupam trebuia să răspund de toată disciplina financiară şi, implicit, să acopăr toate hoţiile care se practicau la toate nivelele. Nu am rezistat

decât zece zile, după care am fugit într-o noapte, uşurat că m-am putut decide, înainte de a fi prea târziu. Şi aici, însă, am învăţat ceva: când serviciul cadre îţi pretinde o autobiografie, să ai grijă ca aceasta să fie cât mai impersonală, iar când mai târziu se va găsi un martor să infirme o afirmaţie de a ta, să prezinţi instantaneu o listă de 5–10 persoane cu rolul de a pulveriza versiunea martorului apărut pe parcurs.

Eram din ce în ce mai sceptic în privinţa rezultatului încadrării în muncă, dar perseveram pe acelaşi drum, considerând că se cunoşteau toate amănuntele din viaţa mea.

Citind trei zile consecutiv anunţul din ziare, că Uzina *"Metalica"* căuta un economist la serviciul aprovizionării, m-am prezentat la serviciul cadre al întreprinderii, arătând că posed studiile necesare şi, că în plus, beneficiez de un *H.C.M.* care prevedea încadrarea în muncă a celor care au fost privaţi de libertate.

Tovarăşa Ella Schwartz (am constatat că totdeauna la cadre trebuie să te loveşti de o persoană din *„neamul ales"*), după o scurtă convorbire cu directorul Pol Molea (un tâmplar tâmp şi încrezut), mi-a spus că nu poate încredinţa un post de răspundere decât după o prealabilă verificare. Cadrista mi-a oferit postul de *„controlor de calitate"* cu condiţia ca în cererea mea să nu vorbesc de studii superioare, oprindu-mă la diploma de bacalaureat. Era totuşi o performanţă că eram angajat, deşi nu veneam prin transfer, căci eram conştient că de la G.A.S. *"Bărăganul"* nu mi s-ar fi acordat niciodată transferul.

Nu a trecut mult timp ca să mă conving că întreprinderea nu ar fi găsit niciodată un salariat care să presteze muncă de noapte într-un mediu extrem de toxic şi unde procedeul *„de zincare"* nu era cunoscut de nimeni în uzină. Nu vreau să intru în amănunte ca să arăt cum am fost *„promovat"* în *T.E.S.A.* (care cuprindea personalul tehnic,

administrativ şi de conducere) faţă de vechiul nivel când figuram printre *„muncitori"*. Acum eram calculator de salarii: trebuia ca pe baza bonurilor de lucru ce mi le prezentau cei patru şefi de echipă să aplic normele produsului ce se confecţiona, ca astfel să stabilesc salariul lunar al fiecărui muncitor. Desigur că munca mea ar fi fost imposibilă dacă nu aş fi avut aportul celor patru şefi de echipe care cunoşteau foarte bine tehnologia normării, dat fiind că produsele se succedau lună de lună.

Am avut răbdare să calculez exact rezultatul tuturor activităţilor care concurau la stabilirea salariului lunar a fiecărui muncitor în parte. După terminarea operaţiunilor m-am trezit în faţa a patru plicuri prin care cei patru şefi de echipă doreau să mă recompenseze pentru străduinţa depusă: i-am refuzat categoric, afirmându-le că pentru ceea ce fac sunt plătit şi ne-am despărţit sub privirile lor ironice, dar nu am putut refuza să primesc un cuţit de bucătărie ca amintire din partea lor.

Reacţia, însă, a venit din partea şefului de secţie - un dobitoc care precis ieşea dintr-o facultate muncitorească -, care mi-a reproşat că prin salariile ce le acordam muncitorilor provocam o adevărată revoluţie în uzină! I-am replicat destul de dur că atâta timp cât voi rămâne în acest post, muncitorii îşi vor primi drepturile legale.

Încetul cu încetul sunt convins că eram privit de către conducere ca un tip *„incomod"*, atitudine care contrasta în mod flagrant cu încrederea şi prietenia pe care mi-o acordau muncitorii, eu însă eram de mult decis să schimb locul de muncă, mai ales că prin *„promovare"* pierdeam efectiv 300 de lei din salariul ce-l realizam în funcţia mea iniţială.

Salvarea a venit de la bunul meu prieten şi coleg de facultate Vicky Trăilescu, care era economist principal în Ministerul Construcţiilor Industriale şi pe a cărui uşă era scris cu majuscule **"EONOMIE CONCRETĂ"**.

Vicky povestise mai demult contabilului şef Holban, dintr-o întreprindere subordonată ministerului, că are un prieten cu studii superioare care vrea să-şi schimbe serviciul. Ovreiaşul Holban nu vroia să renunţe la anumite practici uzuale când tergiversa hotărârea ce trebuia luată; când însă postul de *"economist principal"* a fost publicat la concurs nu a mai avut altă alternativă, astfel că am trecut examenul şi am obţinut adeziunea fără obiecţii a întregului colectiv.

Am fost admis economist-principal la Şantierul Călăraşi al *I.C.M.B.*-ului, cu un salt de salariu de la 900 la 1600 de lei lunar. La terminarea lucrărilor de la Călăraşi, unde construisem *Combinatul de Hârtie şi Celuloză* din paie, am trecut la şantierul *Casa Scânteii* şi de acolo la etapa a doua de dezvoltare a *Uzinelor Danubiana*. Am rămas patru ani în această întreprindere, după care m-am transferat în 1968 la *I.C.A.B.*, unde am rămas ca economist-principal încă trei ani după împlinirea vârstei de pensie, iar din 1977 am fost pensionat.

E drept că la *I.C.A.B.* am găsit o conducere înţeleaptă, mai ales prin directorul ei, Vasile Mureşan, care şi-a dat seama imediat ce avantaje poate obţine din munca unui om conştient şi pregătit, care niciodată nu se va preta la tranzacţii necinstite.

În 1963 primisem în fine şi o carte poştală de la sora mea, din Oradea, care solicita clasicul pachet de 5 kg; era primul semn după aproape 6 ani de tăcere absolută. Cu experienţa mea am regizat expedierea pachetului fără să omit prezenţa fotografiilor care s-au dovedit atât de utile pentru un om lipsit de orice veste de la cei dragi.

În 1964 a apărut şi sora mea, albă la păr, şubredă ca sănătate şi de o excesivă prudenţă în manifestări. Cei doi fraţi care în decursul anilor, nu au avut rezerve unul faţă de celălalt, aveau acum gurile ferecate şi nu se încumetau a dezvălui imagini din viaţa şi mizeriile pe care le-au suportat,

rezervă pe care şi-o impuneau ca şi cum secretele lor ar fi fost dezvăluite în faţa unei terţe persoane.

Vieţile noastre s-au desfăşurat în paralel, fiecare aflându-se pe idea pe care i-o făurise destinul: sora mea a ajuns împreună cu băiatul ei în Elveţia unde - întru târziu -, după Revoluţie, am ajuns şi eu, dar operaţia la care am fost suspus la *„Hôspital des Aveugles"* din Lausanne s-a dovedit tardivă, fiindcă d-nul general Iulian Vlad a refuzat ani de-a rândul să-mi permită ieşirea din ţară.

Verdictul doctorilor elveţieni a fost implacabil, astfel că acum m-am resemnat cu situaţia de *„nevăzător"*, pe care va trebui s-o suport până la sfârşitul zilelor.

Suntem acum octogenari şi privim îndureraţi cum 50 de ani de comunism au transformat bietul popor român în nişte automate intransigente, agresive şi puse pe căpătuială.

Tot ce a fost frumos în tinereţea noastră, toate ţelurile şi avânturile noastre tinereşti au fost sugrumate; acum, cu energia ce ne-a mai rămas, luptăm să lăsăm moştenire generaţiei tinere o reală şi adevărată faţadă a adevărului atât de aşteptat de lumea conştientă.

CUPRINS

Editura *MAJADAHONDA*
CĂRŢI APĂRUTE

Pr. Victor Moise & Horia Stamatu : ***Mişcarea Legionară şi credinţa strămoşească & Acatistul Moţa - Marin*** *
Stelian Popescu : ***Memorii*** *
Gellu Caraza : ***Pe fluviul timpului*** *
Constantin Oprişan & Ştefan Vlădoianu : ***Doi poeţi damnaţi***
Horia Sima : ***Doctrina legionară*** *
Costin Scorpan : ***Terminologie arheologică***
Anastasie Iordache : ***Ion Ghica. Diplomatul şi omul politic*** *
George Anca : ***Haos, Temniţă, Exil. La Eminescu, Cotruş, Gyr şi Stamatu*** *
Adi Călin : ***Poeme pentru Luceafărul poeziei*** *
Ştefan Vlădoianu : ***Sângele lui Nessus*** *
George Popescu : ***Un filozof al istoriei - Horia Sima*** *
Vasile Scutăreanu : ***Prin gulagul valah*** *
Nicolae Petraşcu : ***Din viaţa legionară*** *
Traian Golea : ***În sprijinul Basarabiei*** *
Petre Baciu : ***Cine ?*** Versuri din temniţe*
Gheorghe Buzatu : ***Aşa a început holocaustul împotriva poporului român*** *
Corneliu Z. Codreanu : ***Însemnări de la Jilava*** *
Radu Şutu : ***Carmen Silva - Aiud via Braşov*** *
Nicolae C. Paulescu : ***Francmasoneria*** *
Octavian Voinea : ***Masacrarea studenţimii române*** *
Eugen Theodorescu : ***Mişcarea Legionară şi Germania lui Hitler*** *
Gheorghe Gavrilă Copil : ***Decebal***
George Anca: ***Manuscrisele de la Marea Vie***
Faust Brădescu : ***Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare***
Justin Ştefan Paven: ***Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?***
(în colaborare cu Editura ***Ramida***)
Vasile Marin : ***Crez de generaţie***
Vasile Marin : ***Fascismul***
Faust Brădescu: ***Viziunea integrală a Mişcării Legionare*** *
George Popescu : ***Sub sabia Cavalerilor Apocalipsului*** *
Anastasie Iordache : ***Instituirea monarhiei constituţionale şi regimului parlamentar în România***
Ioan Muntean : ***La pas, prin "reeducările" de la Piteşti, Gherla şi Aiud***
Faust Brădescu : ***Guvernul de la Viena***
Vasile Pârvan & Horia Sima : ***Datoria vieţii noastre & Pentru ce am pierdut războiul din răsărit şi am căzut în robia comunistă***
Faust Brădescu : ***Mişcarea Legionară în studii şi articole*** (vol. I şi II)
Faust Brădescu : ***"OPINII". Zece ani de luptă în exil (1978 - 1987) în slujba Neamului şi Legiunii*** (vol. I şi II)

*** Cărţi epuizate**

Editura *MAJADAHONDA*

CĂRŢI ÎN CURS DE APARIŢIE

Faust Brădescu: ***Guvernul de la Viena*** (reeditare)

Ioan Mogâldea: ***Corupţia pe teritoriile româneşti***

Horia Sima: ***Doctrina legionară*** (reeditare)

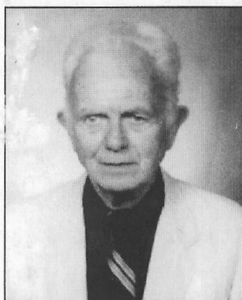
Faust Brădescu: ***Horia Sima. Un destin... O misiune...***

Ion Moţa: ***Cranii de lemn***

Radu - Dan Vlad: ***Vasile Marin***

Radu - Dan Vlad: ***Vasile Lascăr***

*** * *** ***Mişcarea Legionară în Arhivele Siguranţei de la Chişinău*** (Documente inedite)

"Cei care au citit acest *«Curriculum Vitae»* în manuscris au considerat că este prea detaliat, consumă aproape 800 pagini şi deci, din motive financiare, nu poate fi publicat *«in extenso»*. Mi s-a sugerat să scriu numai amintiri privind perioadele privative de libertate. Aşa s-a născut acest volum redus la stricta realitate a activităţii legionare şi se va intitula *PERIPRAVA. Memorial din gulagul românesc*"

I.S.B.N. : 973-97183-5-3 12.000 LEI